

*Audun Langørgen, Rolf Aaberge
og Remy Åserud*

Kostnadsbesparelser ved sammenslåing av kommuner

Rapporter

I denne serien publiseres statistiske analyser, metode- og modellbeskrivelser fra de enkelte forsknings- og statistikkområder. Også resultater av ulike enkeltundersøkelser publiseres her, oftest med utfyllende kommentarer og analyser.

Reports

This series contains statistical analyses and method and model descriptions from the different research and statistics areas. Results of various single surveys are also published here, usually with supplementary comments and analyses.

© Statistisk sentralbyrå, juni 2002

Ved bruk av materiale fra denne publikasjonen, vennligst oppgi Statistisk sentralbyrå som kilde.

ISBN 82-537-5088-9 Trykt versjon

ISBN 82-537-5089-7 Elektronisk versjon

ISSN 0806-2056

Emnegruppe

12 Offentlig sektor

Design: Enzo Finger Design

Trykk: Statistisk sentralbyrå/250

Standardtegn i tabeller	Symbols in tables	Symbol
Tall kan ikke forekomme	Category not applicable	.
Oppgave mangler	Data not available	..
Oppgave mangler foreløpig	Data not yet available	...
Tall kan ikke offentliggjøres	Not for publication	:
Null	Nil	-
Mindre enn 0,5 av den brukte enheten	Less than 0.5 of unit employed	0
Mindre enn 0,05 av den brukte enheten	Less than 0.05 of unit employed	0,0
Foreløpig tall	Provisional or preliminary figure	*
Brudd i den loddrette serien	Break in the homogeneity of a vertical series	—
Brudd i den vannrette serien	Break in the homogeneity of a horizontal series	
Desimalskilletegn	Decimal punctuation mark	,(,)

Sammendrag

Audun Langørgen, Rolf Aaberge og Remy Åserud

Kostnadsbesparelser ved sammenslåing av kommuner

Rapporter 2002/15 • Statistisk sentralbyrå 2002

Denne rapporten beregner kostnadsbesparelser som kan oppnås ved å slå sammen to eller flere nabokommuner til en ny felleskommune. Beregningene viser effekter av flere eksempler på mulige sammenslåinger. Med utgangspunkt i data for 1998 er det utarbeidet et alternativ hvor alle kommuner med færre enn 5 000 innbyggere inngår i ulike sammenslåinger, slik at antallet kommuner i Norge blir redusert fra 434 til 217. Dette alternativet gir en årlig samlet besparelse på 2,7 milliarder målt i 2001-kroner. I et annet alternativ er kommunestrukturen basert på 90 økonomiske regioner, slik at antallet kommuner blir ytterligere redusert. Dette alternativet gir en årlig samlet besparelse på 4,1 milliarder 2001-kroner og tilsvarer 3,6 prosent av kommunenes samlede utgifter.

Beregningene er basert på en modell for kommunenes budsjettatferd (KOMMODE) som viser hvordan kommunenes utgifter avhenger av lokale økonomiske rammebetingelser. En sammenslåing av kommuner medfører endringer i disse rammebetingelsene, noe som gir grunnlag for å beregne besparelser ved sammenslåing. Størrelsen på besparelsene er en funksjon av antallet kommuner som slår seg sammen, samt av innbyggertallet og bosettingsmønsteret i de kommunene som inngår, både sett hver for seg og samlet. Besparelsene blir tolket som et uttrykk for stordriftsfordeler samt endringer i kommunenes kostnader knyttet til reiseavstander. Resultatene fra analysen viser at stordriftsfordelene i de fleste tilfeller er store nok til å oppveie økte kommunale kostnader knyttet til reiseavstander.

Det er innført et inndelingstilskudd som medfører at kommuner som slår seg sammen får beholde gevinstene ved sammenslåing i en periode på 10-15 år. I denne perioden kan derfor kommunene som velger å slå seg sammen, bruke besparelsene til å forbedre tjenestetilbudet. Selv om en gruppe av kommuner kan oppnå betydelige gevinster ved å slå seg sammen, kan det imidlertid være vanskelig å få til en sammenslåing basert på frivillighet. Dette har sammenheng med at sammenslåinger kan føre til en omfordeling av inntekter og tjenestetilbud internt i gruppen av kommuner som inngår, slik at tjenestetilbudet blir jevnere og mer likeverdig fordelt etter sammenslåingen. I så fall kan innbyggerne i velstående kommuner oppleve et redusert tjenestetilbud etter en sammenslåing, særlig i de tilfeller hvor de andre kommunene som inngår i sammenslåingen har relativt lave inntekter per innbygger. Kommuner med relativt høye inntekter kan derfor ha negative insentiver til å være med på sammenslåinger, selv om størrelsen på besparelsene tilsier at en sammenslåing er lønnsom for gruppen som helhet. Det betyr at insentivene til sammenslåing som er gitt gjennom inndelingstilskuddet i mange tilfeller kan bli motvirket av en forventet omfordeling av ressurser mellom kommuner som vurderer sammenslåing. Rapporten beregner hvordan gevinstene ved sammenslåing vil variere mellom og innenfor ulike grupper av kommuner.

Prosjektstøtte: Kommunal- og regionaldepartementet.

Innhold

1. Innledning	7
2. Beregning av kostnadsbesparelser	9
2.1. Typer av besparelser: Hvordan og for hvem?	9
2.2. Besparelser i kommunenes bundne kostnader	10
2.3. Virkninger av endringer i stordriftsfordeler og reiseavstand	11
2.4. Metode for beregning av kostnadsendringer	13
2.5. Insentiver og fordeling av besparelser	14
3. Prinsipper for sammenslåing	16
3.1. Alternativ 1, 2 og 3	16
3.2. Nærmere om alternativ 2	16
4. Resultater	18
4.1. Alternativ 1	18
4.2. Alternativ 2	20
4.3. Alternativ 3	24
5. Avslutning	27
Referanser	28
Vedlegg	
A. Detaljerte beregningsresultater	29
B. Kommunemodellen KOMMODE	70
De sist utgitte publikasjonene i serien Rapporter	74

1. Innledning*

Kommunestrukturen i Norge har endret seg lite de siste 35 årene. Samfunnet for øvrig har imidlertid gjennomgått store endringer. Blant annet har infrastrukturen blitt betydelig forbedret som en følge av politiske prioriteringer. Dette har gitt opphav til nye reise- og pendlingsmønstre, tettstedsvekst og store regionale forskjeller i befolkningsutviklingen. For 35 år siden hadde få mennesker personbil; nå er det svært vanlig. I de aller siste årene har bruken av internett ytterligere forenklet kommunikasjonene. Kommunene på sin side har blitt pålagt større krav til bredde og kvalitet i tjensteproduksjonen i tillegg til nye oppgaver. På denne bakgrunn konkluderte Christiansen-utvalget (NOU 1992:15) med at det var et behov for reformer i kommunestrukturen. Særlig tre forhold ble trukket frem som de viktigste svakhetene ved dagens inndeling; flerkommunale byområder, andre uhensiktsmessige avgrensninger og mange småkommuner. Problemene med småkommuner gjelder særlig smådriftsulemper, manglende bredde og kvalitet i tjensteproduksjonen og hensynet til en mer samordnet samfunnsutbygging. I denne rapporten fokuserer vi på de økonomiske sidene ved problemet med småkommunene, hovedsakelig den merkostnad de representerer gjennom uutnyttede stordriftsfordeler. Formålet med denne studien er å belyse potensialet for kostnadsbesparelser ved sammenslåing av kommuner, når det tas hensyn til at større kommuner i mange tilfeller medfører at reiseavstandene blir lengre. Isolert sett vil dette ofte bidra til økte kostnader i forbindelse med tjensteproduksjonen når to eller flere kommuner blir slått sammen.

Måling av mulige smådriftsulemper er ofte en vanskelig oppgave. For det første kan det være ulik praksis når det gjelder regnskapsføring slik at ressursinnsatsen ikke måles på en sammenliknbar måte. For det andre er det klart at både sammensetningen og kvaliteten på selve tjensteproduksjonen kan variere fra kommune til kommune. Dermed blir det også problematisk å sammenlikne det produktet (tjenestene) de ulike kommunene tilbyr. Christiansen-utvalget kom likevel frem til at smådriftsulempene var spesielt fremtredende innen kommunal administrasjon og teknisk

sektor, men at det også innen de to tunge sektorene grunnskoleutdanning og helse- og sosialtjenester var visse uutnyttede stordriftsfordeler.

Resultatene i denne rapporten bygger på kommunemodellen KOMMODE som er utviklet i Statistisk sentralbyrå. Modellen beskriver bl.a. sammenhenger mellom kommunenes rammebetingelser og kostnadsstruktur, og er estimert på grunnlag av den ressursbruk kommunene selv har innrapportert til Statistisk sentralbyrå. Det er et viktig poeng at modellen har framkommet som et resultat av dagens kommuners atferd og prioriteringer. Ved å endre variablene som inngår i modellen, kan den derfor brukes til å simulere effekten av endrede rammebetingelser. Å slå sammen to eller flere kommuner er et eksempel på en slik endring av rammebetingelser.

Besparelsene vi kommer fram til, kan tolkes som et resultat av to faktorer. For det første vil en større kommune dra nytte av stordriftsfordeler i tjensteproduksjonen. Stordriftsfordeler betyr at gjennomsnittskostnadene per produsert enhet faller når antallet produserte enheter øker. Økt utnyttelse av stordriftsfordeler kan dermed gi flere/bedre tjenester per krone. Uavhengig av antall beboere må f.eks. et sykehjem ha noen grunnleggende funksjoner. Det må bygges kjøkken, det trengs en administrasjon og en viss mengde utstyr må være på plass. Et større sykehjem vil i mange tilfeller kunne utnytte slike investeringer bedre, slik at kostnadene per beboer blir lavere enn for et sykehjem med få plasser. Inntektssystemet for kommunene er basert på at det er stordriftsfordeler i tjensteproduksjonen, siden små kommuner mottar kompensasjon gjennom det såkalte basistilskuddet, se Kommunal- og regionaldepartementet (2001).

Den andre faktoren som gir økonomiske utslag ved beregningene, er bosettingsstrukturen. En kommune med lange reiseavstander og tynt befolkede områder vil ofte måtte bruke mye ressurser på å få tjenestene ut til brukerne. For å holde oss til pleie og omsorgssektoren, vil det f.eks. i hjemmesykepleien være nødvendig med flere ansatte per mottaker av slike tjenester dersom de ansatte må bruke en stor del av arbeidstiden på

* Takk til Ådne Cappelen for kommentarer til et tidligere utkast.

å komme seg rundt til mottakerne. Vi tar med andre ord hensyn til at en ny felleskommune kan spare inn på bedre utnyttelse av stordriftsfordeler, men også at slik sentralisering har sin pris i form av lengre avstander mellom tjenesteproduksjon og brukere. I noen tilfeller blir kostnadsøkningen i forbindelse med lengre avstander større enn besparelsene som oppnås ved bedre utnyttelse av stordriftsfordelene.

I denne rapporten drøfter vi tre alternativer for sammenslåing av kommuner. Alternativ 1 består av 14 eksempelgrupper, der noen av kommunegruppene vurderer sammenslåing, andre er på utredningsstadiet, en av gruppene (Ramnes og Våle) har allerede slått seg sammen, mens andre grupper er eksempler på en problematisk kommunestruktur der sammenslåing er mer diskutabelt. I alternativ 2 beregner vi den samlede effekten av en omlegging til en kommunestruktur der ingen kommuner har færre enn 5 000 innbyggere etter sammenslåinger. Sammenslåingene som er nødvendige for å få til dette, berører 335 av dagens kommuner og fører til en halvering av antallet kommuner i Norge. Alternativ 3 beregner konsekvensene av å slå sammen kommuner etter SSBs standard for økonomiske regioner. Dette alternativet gir 90 kommuner etter sammenslåing og berører alle kommuner bortsett fra Oslo, Tinn og Sør-Varanger som er egne økonomiske regioner i dag.

Alle beregnede besparelser er regnet i 1998-kroner og er målt eksklusive arbeidsgiveravgift. Avgiften er tatt ut fordi kommunene antas å ville bruke besparelsene til å produsere flere/bedre tjenester, og dermed uansett vil betale arbeidsgiveravgift. Ved å foreta beregningene eksklusive arbeidsgiveravgift unngår vi en kunstig oppblåsing av besparelsene.

I kapittel 2 blir det redegjort for modellen KOMMODE og hvordan denne beskriver sammenhengene mellom kommunenes ytre rammebetingelser og kostnader i tjenesteproduksjonen. Beregningsmetoden for kostnadsbesparelsene blir gjennomgått og vi ser nærmere på mulige insentivproblemer i forbindelse med kommunesammenslåinger. Kapittel 3 tar for seg prinsippene for de tre ulike alternativene for sammenslåing og i kapittel 4 presenteres hovedresultater. Kapittel 5 er konkluderende. I appendiks A finnes tabeller for konsekvenser på kommunenivå for de tre ulike alternativene. Appendiks B gir en nærmere gjennomgang av modellen KOMMODE.

2. Beregning av kostnadsbesparelser

2.1. Typer av besparelser: Hvordan og for hvem?

For å vurdere de økonomiske virkningene av mulige endringer i kommunestrukturen er det nødvendig å foreta en avveining mellom ulike hensyn. På den ene siden er det ønskelig at enhetene omfatter tilstrekkelig mange innbyggere til å utnytte stordriftsfordeler innen administrasjon og tjenesteyting. På den andre siden er det ønskelig å ikke ha for store geografiske enheter fordi lange reiseavstander kan bidra til høye enhetskostnader i kommunene. Formålet med denne rapporten er å anslå hvilken betydning stordriftsfordeler og geografiske avstander vil ha for kommunenes utgifter i forbindelse med konkrete eksempler på sammenslåinger. Vi fokuser altså på følgende to typer av effekter ved sammenslåinger av kommuner:

- Endringer i kommunenes kostnader som følge av mulige stordriftsfordeler
- Endringer i kommunenes kostnader som følge av endring i bosettingsstruktur og reiseavstander

Det er på forhånd ikke gitt hvorvidt en gruppe av nabokommuner vil oppnå besparelser i sine kostnader for å yte et gitt tjenestetilbud dersom de velger å slå seg sammen. Det kan også tenkes at gruppen vil bli dyrere i drift etter en sammenslåing, særlig i de tilfeller hvor spredtbygd bosetting gjør at det er lite aktuelt å foreta sentralisering av funksjoner, slik at merkostnader pga. økte reisavstander er større enn besparelsene som oppnås ved økt stordrift. For øvrig gir denne rapporten ikke en fullstendig verdsetting av alle fordeler og ulemper knyttet til sammenslåing. Vi kan nevne følgende forhold i forbindelse med sammenslåinger som ikke blir analysert i denne rapporten:

- Endringer i husholdningenes reiseutgifter og tidsbruk knyttet til lokalisering av tjenestetilbudet
- Engangskostnader knyttet til gjennomføringen av sammenslåinger
- Virkninger på politisk deltakelse og lokaldemokrati
- Virkninger på rekruttering av personell, fagmiljø og spesialisering i kommunene
- Virkninger for samordning av areal- og transportplanlegging samt næringsutvikling

- Virkninger på kvalitet og effektivitet i tjenesteproduksjonen

Organiseringen av tjenestetilbudet i Norge er forholdsvis desentralisert og påfører derfor vanligvis ikke husholdene store reisekostnader. Innenfor grunnskoler er det for eksempel statlige normer for maksimal reiseavstand, og det forutsettes at kommunene dekker utgifter til skoleskyss for elever med lang reisevei. Innen hjemmetjenester er det kommunene som bærer reisekostnadene, og tjenester som barnehager og legekontor er også spredt utover i de fleste kommuner av en viss størrelse. Siden de tjenestene som krever relativt hyppige reiser ytes desentralisert, er det rimelig å anta at kommunene bærer en betydelig andel av merkostnadene som skyldes spredtbygd bosetting. Likevel vil en viss sentralisering av tjenestetilbudet kunne bidra til at husholdningenes reiseutgifter vil øke som følge av en sammenslåing av to eller flere kommuner. Hushold som bor ved yttergrensen av en kommune kan imidlertid ha kortere reiseavstand til sentrum i nabokommunen, og vil derfor kunne få reduserte reisekostnader etter en kommunesammenslåing. Vi har imidlertid ikke tilgang på opplysninger som kan brukes til å anslå endringer i disse utgiftene for husholdningene.

Vi må imidlertid ta et forbehold dersom det skulle vise seg at kvaliteten på tjenestene skulle bli redusert i tilknytning til besparelsene. I den grad besparelsene kommer ved at man unngår dobbeltarbeid innen for eksempel administrasjon, er det imidlertid liten grunn til å tro at kvaliteten vil bli redusert. Med dobbeltarbeid tenker vi på at oppgaver som blir utført av flere forskjellige kommuner før sammenslåing, kan rasjonaliseres etter en sammenslåing. Hvis for eksempel fem kommuner slår seg sammen til én, er fordelene at man isteden for fem sett kommunestyre, formannskap, sentraladministrasjoner, skole-, helse- og flere andre fagadministrasjoner, får kun ett sett av disse enhetene for felleskommunen. Det kan føre til en bedre samordning og frigjøring av ressurser som kan anvendes til å øke tjenesteproduksjonen.

I tilfeller hvor besparelsene kommer gjennom sentralisering, eller ved at ulike tjenesteytende enheter blir slått sammen, er det mer usikkert hva som vil skje med kvaliteten. Én mulighet er for eksempel å slå sammen skolekretser slik at man oppnår færre skoler, større klasser og reduserte kostnader per elev. Det foreligger imidlertid lite dokumentasjon som bekrefter at kvaliteten på undervisningen er høyere i mindre klasser, se Bonesrønning (2002). Inntil slik dokumentasjon foreligger vil vi derfor anta at besparelsene ikke oppnås ved å redusere på kvaliteten. Dessuten tar vi hensyn til at det rettes krav mot kommunene om at de skal opprettholde et rimelig desentralisert tjenestetilbud etter en sammenslåing, noe som i de fleste tilfeller bidrar til å redusere de anslåtte besparelsene. Videre vil muligheter for å skape et bedre fagmiljø og utnytte fordeler ved spesialisering, trekke i retning av at kvaliteten på tjenestene blir høyere som følge av sammenslåinger.

Inndelingsloven er en lov som er innført blant annet for å gi kommunene økonomiske incentiver til å slå seg sammen. I Inndelingsloven er det bestemt at departementet vil finansiere mellom 40 og 60 prosent av engangsutgiftene ved kommunesammenslutninger etter en skjønnsmessig vurdering. Det er nylig gjennomført en sammenslåing i Vestfold av Våle og Ramnes til Re kommune. I forbindelse med sammenslåingen, har Re kommune fått til sammen 11,7 millioner kroner til dekning av engangskostnader, se Sanda (2002). Hvis vi antar at dette utgjør om lag halvparten av omstillingskostnadene, så blir engangsutgiften på om lag 2 900 kroner per innbygger i Re kommune. Disse merkostnadene kan ses i forhold til de besparelsene som blir beregnet i denne rapporten. Man må da ta hensyn til at besparelsene kommer hvert år mens omstillingskostnadene kun kommer én gang.

Virkingen av kommunesammenslutninger på politisk deltakelse og lokaldemokrati blir ofte hevdet å være negativ, der det blir antatt at identifikasjon og tilknytning til lokalsamfunnet blir svekket som følge av sammenslåing. Det blir også hevdet at det er lettere å rekruttere personell med høy kompetanse og etablere et godt fagmiljø i større kommuner, noe som kan bidra til høyere kvalitet på tjenestene. I mange tilfeller blir det også antatt at regional planlegging og utvikling kan bli ivaretatt bedre etter en sammenslåing av kommuner (St meld nr 32). Det foreligger imidlertid lite informasjon som gir grunnlag for å anslå betydningen av disse effektene.

Formålet med denne rapporten er å anslå de økonomiske ressursene som kan bli frigjort på kommunenes budsjetter ved kommunesammenslåinger. I denne rapporten vurderer vi ikke hva disse besparelsene bør brukes til, men gjennom Inndelingsloven er det lagt opp til at kommuner som slår seg sammen skal få beholde sine inntekter i en periode på 10 år etterfulgt

av en overgangsordning på 5 år. Det betyr i praksis at de berørte kommunene kan benytte eventuelle kostnadsbesparelser til å øke det lokale tjenestetilbudet. Når 10-årsperioden er over kan man forvente at de sammenslåtte kommunene vil måtte begynne å dele den økonomiske gevinsten som følge av en sammenslåing med de andre kommunene i Norge. Den samlede gevinsten for kommunene vil dermed avhenge av hvor mange kommuner som slår seg sammen totalt. Siden Stortinget har vedtatt at sammenslåinger skal bygge på frivillighet, vil antallet og omfanget av kommunesammenslutninger avhenge av hvilke incentiver hver enkelt kommune har til å slå seg sammen med en eller flere av sine nabokommuner. Disse incentivene vil ikke bare avhenge av de mulige kostnadsbesparelsene, men også av hvor god økonomien er i nabokommunene. Det er vanligvis mer attraktivt å slå seg sammen med en kommune med høye inntekter per innbygger enn med en kommune med lave inntekter per innbygger. Årsaken til dette er at vi forventer at nivået på tjenestetilbudet vil jevne seg ut mellom kommuner som inngår i en sammenslåing. Av denne grunn er det viktig å identifisere besparelser på tre ulike nivåer:

- Besparelser for kommunesektoren som helhet
- Besparelser innenfor hver gruppe av kommuner som slår seg sammen
- Fordeling av besparelser/tjenestetilbud mellom kommuner som slår seg sammen

2.2. Besparelser i kommunenes bundne kostnader

For å beregne besparelser i kommunenes utgifter ved eventuelle sammenslåinger vil vi utnytte omfattende statistisk informasjon om samtlige norske kommuner. Beregningene er basert på modellen KOMMODE som er utviklet i Statistisk sentralbyrå.¹ Modellen forklarer variasjoner i kommunenes utgifter innen forskjellige tjenesteytende sektorer som en funksjon av kommunenes inntekter, demografi samt sosiale og geografiske forhold. De demografiske, sosiale og geografiske forholdene antas å gi opphav til variasjoner i kommunenes *bundne kostnader*, dvs. kostnader som kommunene ikke kan velge seg bort ifra. Variasjoner i bundne kostnader er enten avledet fra variasjoner i kostnader per produsert enhet, eller fra variasjoner i befolkningens behov for ulike tjenester. Nivået på de estimerte bundne kostnadene antas å være påvirket av nasjonale reguleringer og minstestandarder som er fastsatt av Stortinget eller Regjeringen. Variablene som påvirker kommunenes bundne kostnader og estimater på tilhørende koeffisienter er vist i tabell B.1 i appendiks B.

¹ Se Appendiks B for en kort gjennomgang av modellen. Struktur og analyseresultater i forbindelse med KOMMODE er utførlig dokumentert i Aaberge og Langørgen (1997) og Langørgen og Aaberge (2001).

Blant forklaringsvariablene som påvirker de bundne kostnadene i KOMMODE finner vi blant annet indikatorer for kommunestørrelse og bosettingsmønster. Effekter av kommunestørrelse og bosettingsmønster i modellen kan brukes til å anslå hvordan de bundne kostnadene per innbygger vil endre seg når to eller flere kommuner slår seg sammen. Det vil si at vi kan simulere hvilke bundne kostnader som en gruppe av kommuner vil få dersom de velger å slå seg sammen. For ulike grupper av kommuner kan vi dermed sammenlikne nivået på de bundne kostnadene før og etter sammenslåing. En eventuell reduksjonen i de bundne kostnadene blir regnet som en kostnadsbesparelse.

Ressursene som eventuelt er igjen etter at de bundne kostnadene er dekket kalles *frie disponible utgifter*. Dette er midler kommunene selv kan allokere til de formål som de ønsker å prioritere. Sammenhengen mellom totale utgifter, bundne kostnader og frie disponible utgifter for kommune k blir dermed

$$(1) \quad u_k = \alpha_k + (u_k - \alpha_k)$$

der u_k er samlede utgifter, α_k er bundne kostnader og parenteser gir de frie disponible utgiftene. I den første perioden på 10 år vil kommunene motta et inndelings-tilskudd som kompenserer for bortfall av basistilskudd og regionaltilskudd.² Det vil si at kommunene som slår seg sammen, vil få beholde sine inntekter og vil bli overkompensert i forhold til den ordinære utgiftsutjevningen i inntektssystemet for kommunene. Da vil en eventuell reduksjon i de bundne kostnadene medføre en tilsvarende økning i de frie disponible utgiftene.³ De beregnede kostnadsbesparelsene kan derfor tolkes som en økning i den økonomiske handlefriheten til de kommunene som slår seg sammen, så lenge vi ser på perioden med inndelingstilskudd. Men vi vil også forutsette at eventuelle besparelser kan brukes til å yte et økt eller forbedret tjenestetilbud i den gruppen av kommuner som slår seg sammen. Årsaken til dette er at stordriftsfordeler og kostnader knyttet til reiseavstander og desentralisering i hovedsak har sammenheng med variasjoner i kostnader per produsert enhet, mens befolkningens behov for tjenester i liten grad er påvirket av kommunestørrelse og bosettingsmønster.

Modellen KOMMODE er basert på multivariat analyse av kommunenes økonomiske atferd der vi kontrollerer for ulike faktorer som antas å påvirke kommunenes

utgifter. Hvis vi bare ser på den bivarierte sammenhengen mellom for eksempel kommunestørrelse og administrasjonsutgifter, finner vi at små kommuner har betydelig høyere administrasjonsutgifter enn store kommuner målt per innbygger. Men det er ønskelig at analysen omfatter alle sektorer og dermed tar hensyn til at den enkelte kommune ikke kan bruke mer penger enn den rår over (budsjettbetingelsen). Dessuten er det viktig å trekke inn andre forklaringsvariable (eksogene variable) enn kommunestørrelse for å kunne fange opp mest mulig av variasjonen i utgiftsprofilene til kommunene.

KOMMODE er et system av likninger som bygger på simultan analyse av åtte forskjellige tjenesteytende sektorer, der de tjenesteytende sektorene i modellen omfatter samtlige kommunale tjenester. Kommunenes bundne kostnader blir identifisert innenfor hver sektor, slik at kommunenes samlede bundne kostnader framkommer ved summering over sektorer. At analysen er simultan, innebærer at virkninger av forklaringsvariablene innenfor de ulike sektorene blir sett i sammenheng og er innbyrdes konsistente. Blant annet er modellen konsistent med budsjettbetingelsen som kommunene står overfor, ved at én ekstra krone i inntekter fører til endringer i utgifter innen forskjellige sektorer samt i netto driftsresultatet som eksakt summerer seg til én krone. En slik simultan analyse gjør det mulig å identifisere virkningen på bundne kostnader innen forskjellige tjenesteytende sektorer når ulike forklaringsvariable endrer seg. I såkalte partielle analyser hvor enkeltstående sektorer blir analysert hver for seg, kan estimatene for de ulike forklaringsvariablene gi skjeve anslag på kommunenes bundne kostnader eller utgiftsbehov, se Langørgen (2001). Spesielt vil kostnadsbesparelsene kunne bli undervurdert dersom det er mulig å oppnå slike besparelser innenfor flere forskjellige tjenesteytende sektorer.

2.3. Virkninger av endringer i stordriftsfordeler og reiseavstand

Bundne kostnader per innbygger i kommune k er gitt ved følgende formel

$$(2) \quad \alpha_k = \alpha_0 + \sum_{j=1}^r \alpha_j z_{jk} + \alpha_{r+1} t_k + \alpha_{r+2} \frac{1000}{n_k} + \alpha_{r+3} f(n_k),$$

der $f'(n_k) \leq 0$, α_0 er et konstantledd, n_k er innbyggertallet i kommune k og z_{jk} er andre variable som påvirker bundne kostnader (f.eks. snønedbør i meter og andelen barn i gruppen 7-15 år). Parametrene α_1 til α_{r+3} er tallfestet av Langørgen og Aaberge (2001) og gir sammenhengene mellom de aktuelle variablene og bundne kostnader i KOMMODE. De to variablene som beskriver innbyggertallet er skilt ut i de to siste leddene av (2). Det siste leddet beskriver kostnadene knyttet

² For en beskrivelse av inntektssystemet for kommunene viser vi til Kommunal- og regionaldepartementet (2001). Se også Langørgen (2001) og Sanda (2002).

³ I praksis kan kommunesammenslåinger medføre at de berørte kommunene får økte overføringer gjennom inntektssystemet, siden økte reiseavstander i de fleste tilfellene vil medføre økt kompensasjon via bosettingskriteriene i utgiftsutjevningen, se Sanda (2002). Det betyr at økningen i de frie disponible inntektene kan bli større enn reduksjonen i de bundne kostnadene.

småkommuneindikatoren, og det nest siste leddet er kostnadene knyttet til variabelen invers folkemengde. Det midterste leddet er kostnadene i forbindelse med gjennomsnittlig reiseavstand (t_k) til sonesenter for innbyggerne i kommunen.⁴

Når vi ønsker å predikere hva som vil skje med de bundne kostnadene ved en eventuell kommunesammenslåing, vil bestemmelsen av de nye variabelverdier ha avgjørende betydning. For de fleste variablene (alle de demografiske og sosiodemografiske i tillegg til høygradig rensekapasitet og snønedbør) vil en ny variabelverdi for en sammenslått kommune bli bestemt som et veid gjennomsnitt av hver enkelt kommunes variabelverdi med de respektive innbyggertall som vekter.

Noe mer problematisk er variablene som på en eller annen måte beskriver geografiske kjennetegn ved kommunene, dvs. reiseavstand til sonesenter, om de er senterkommuner eller ikke og om de er omlandskommuner eller ikke. Variablene for senter- og omlandskommuner er dummy-variable. Senterkommuner har verdien 1 for kommuner som omfatter tettsted med minst 15 000 innbyggere, og 0 ellers. Omlandskommuner har verdien 1 for kommuner som ligger i nærheten av større byer, men som ikke selv inneholder noe bysenter, ellers 0.

Verken omlandsvariabelen eller senterkommunevariabelen viser seg å ha stor innvirkning på de bundne kostnadene. Omlandskommuner har lavere utgifter til kultur, mens senterkommuner har større utgifter til sosiale tjenester i forhold til andre kommuner. I beregningen av besparelser i forbindelse med sammenslåing har vi valgt å se bort fra endringer i omlands- og senterstatus. Dette betyr at når f.eks. en senterkommune og en vanlig kommune blir slått sammen, vil kostnadene knyttet til sentervariabelen i den nye storkommunen være et vektet gjennomsnitt av kostnadene knyttet til sentervariabelen i hver enkelt kommune før sammenslåing, der innbyggertallet i de to kommunene er vekter.

Vi står da igjen med tre variable fra KOMMODE hvor et vektet gjennomsnitt av enkeltkommunenes variabelverdi *ikke* kan representere en ny, sammenslått kommune. To av variablene er funksjoner av kommune størrelsen, mens den tredje beskriver bosettingsmønsteret. De tre variablene blir gjennomgått nedenfor.

Kommune størrelse inngår med to variable i KOMMODE. Den ene variabelen er en indikator for småkommuner med under 10 000 innbyggere ("Småkommuner" i tabell B.1 i vedlegg B). Variabelen ville hatt en verdi på 1 i kommuner med 0 innbyggere og faller lineært til en verdi på 0 for kommuner med 10 000

eller flere innbyggere. Denne variabelen viser seg å gi utslag i form av smådriftsulempere innenfor alle sektorer med unntak for sektorene sosiale tjenester og kultur. På kultursektoren har den ingen innvirkning. Når det gjelder sosiale tjenester blir utgiftene til denne sektoren mindre dess færre innbyggere i kommunen. Smådriftsulempene er særlig fremtredende i sektorene for utdanning og for pleie og omsorg.

Den andre variabelen som representerer kommune størrelse er invers folkemengde. Invers folkemengde (regnet som 1 000 / antall innbyggere) er også en avtagende, men sterkt konveks, funksjon av innbyggertallet. I hovedsak er den ment å fange opp mulige ekstrakostnader i de aller minste kommunene. Denne variabelen gir imidlertid kun effekt på kostnader i administrasjonssektoren i form av høyere utgifter per innbygger jo færre innbyggere en kommune har. At de mest markerte stordriftsfordelene kan knyttes til administrasjonen er i overensstemmelse med resultatene fra tidligere undersøkelser, se f.eks. Bukve (1999). Administrasjonen har flere oppgaver der utgiftene i liten grad har sammenheng med størrelsen på kommunen. Dermed blir kostnadene per innbygger betydelig høyere i de små kommunene enn i de mer folkerike.

Den tredje og siste variabelen vi endrer for å simulere kommunesammenslåinger, er gjennomsnittlig reiseavstand til sonesenteret. Dette er en variabel som skal beskrive bosettingsmønsteret i kommunene og fange opp kostnader som har sin årsak i spredt bosetting og lange avstander mellom tjenesteproducent og brukere. Gjennomsnittlig reiseavstand til sonesenteret er et alternativ til kriteriet gjennomsnittlig reisetid til kommunesenteret. I mange kommuner, og særlig de litt større, er ikke reisetid til kommunesenteret så godt egnet til å gi et bilde av kostnader knyttet til bosettingen. Flere kommunale tjenester vil ofte ha en annen lokalisering enn i kommunesenteret. I Engebretsen (1998) deles hver enkelt kommune inn i soner med minst 2 000 innbyggere. Dette antas å være en størrelse som muliggjør effektiv tjenesteproduksjon, spesielt innen de to tunge sektorene skole og pleie og omsorg. Sonene bygger på SSBs inndeling av kommunene i delområder eller bygdelag, og kommunene med mindre enn 2 000 innbyggere blir en egen sone. Gjennomsnittlig avstand fra hver innbygger i en sone til en definert sentergrunnkrets (oftest den mest folkerike i sonen) blir deretter beregnet og vektet sammen til et representativt tall for hele kommunen. Engebretsen argumenterer for at denne metoden gir et mer velegnet mål for sammenhengen mellom bosettingsmønster og kostnader i tjenesteproduksjonen enn gjennomsnittlig reisetid til kommunesenteret.

Siden 2 000-sonene begrenses av kommunegrensene, har det vært nødvendig å danne nye soner etter de nye utvidede kommunegrensene. Enhver sammenslåing

⁴ Se appendiks B for nærmere omtale av forklaringsvariablene i KOMMODE.

fører til at en eller flere kommunegrenser faller bort, og dette gir nye soner. Vi har derfor beregnet nye bosettingskriterier for hver av de nydannede kommunene. Framgangsmåten for å danne soner og beregning av gjennomsnittlig reiseavstand er dokumentert i Reid (2002).

Beregningene i denne rapporten bygger på en re-estimering av KOMMODE spesielt for formålet. Den eneste endringen gjelder bosettingskriteriet. I modellversjonen beskrevet i Langørgeren og Aaberge (2001) er gjennomsnittlig reisetid til kommunesenteret benyttet som bosettingskriterium, mens dette kriteriet er byttet ut med gjennomsnittlig reiseavstand til sonesenteret i reestimeringen. Vi antar at gjennomsnittlig reiseavstand til sonesenteret bedre kan fange opp endringer i kostnadene ved kommunesammenslåing.

I motsetning til kriteriet gjennomsnittlig reisetid til kommunesenteret, som alltid vil øke etter en sammenslåing, er det a priori ikke gitt om gjennomsnittlig reisetid til sonesenteret vil bli lengre eller kortere som følge av nye og utvidete kommunegrenser.

To kommuner som hver har i underkant av 4 000 innbyggere før en sammenslåing, vil være et eksempel på et tilfelle der reisetiden kan bli lavere etter en sammenslåing. I utgangspunktet består hver kommune av en sone fordi det ikke er befolkningsgrunnlag for å fylle opp mer enn denne ene sonen. Etter sammenslåing har kommunen imidlertid i underkant av 8 000 innbyggere og det er dermed rom for inntil tre 2 000 soner, vel og merke dersom øvrige forhold ligger til rette for det. Innbyggerne i det tidligere grenseområdet kan nå utgjøre sin egen sone. For innbyggerne i den nydannede kommunen er det naturlig å tenke seg at gjennomsnittlig reisetid til sonesenteret blir kortere i og med at antallet soner har blitt større.

Selv om antallet soner har økt og kriteriet gjennomsnittlig reisetid har blitt lavere, er det nødvendig med en reorganisering og desentralisering av tjenesteproduksjonen dersom reisetiden virkelig skal bli kortere for innbyggerne i den nye felleskommunen. Bakgrunnen for et bosettingskriterium basert på soner med i overkant av 2 000 innbyggere, er jo en antagelse om at mye av tjenestekonsumet faktisk foregår innen sonen. I enkelte tilfeller kan altså kommunesammenslåing føre til desentralisering av kommunal tjenesteproduksjon.

Sammenslåinger kan imidlertid også føre til en økning i reiseavstandskriteriet. Kommuner som i utgangspunktet har færre enn 2 000 innbyggere vil etter en sammenslåing i mange tilfeller få færre gjenværende soner og dermed forlenget gjennomsnittlig reiseavstand. Årsaken er at befolkningsgrunnlaget i hver enkeltkommune ikke er nok til å "fylle opp" en sone. Når de gamle kommunegrensene ikke lenger fungerer

som begrensning for størrelsen på sonen, vil resultatet bli at sonen vokser der kommunegrensene viskes ut. Større soner gir lengre gjennomsnittlig reiseavstand til sentrum.

For tett befolkede kommuner over en viss størrelse, vil en sammenslåing få små følger for reiseavstandskriteriet. Slike kommuner har ofte mange, små soner innen sine grenser. Sammenslåing av store kommuner vil derfor gi små utslag på gjennomsnittlig reisetid til sonesenteret fordi de nåværende kommunegrensene uansett ikke legger noen skranke på de fleste 2 000-sonene.

2.4. Metode for beregning av kostnadsendringer

Ved våre beregninger av mulige besparelser ved kommunesammenslåinger, vil det være endringer i de tre variablene *indikator for småkommuner*, *invers folkemengde* og *gjennomsnittlig reiseavstand til sonesenter* som bestemmer nivået på besparelsene per innbygger. Kommunegruppe, eller bare gruppe, vil heretter betegne et antall nabokommuner som i simuleringen blir slått sammen til én felleskommune.

For å danne et sammenlikningsgrunnlag som beskriver de bundne kostnadene i gruppen før en eventuell sammenslåing, beregner vi (for hver kommunegruppe) et vektet gjennomsnitt av hver enkelt kommunes per capita kostnader med innbyggertallet i hver kommune som vekter. Igjen er kostnadene knyttet til kommunenes størrelse skilt ut for å tydeliggjøre deres betydning. Likning (3) gir de gjennomsnittlige bundne kostnader per innbygger i nabogruppe G

$$(3) \quad \alpha_G = \sum_{k \in G} \frac{n_k}{n_G} \alpha_k = \alpha_0 + \sum_{j=1}^r \alpha_j \sum_{k \in G} \frac{n_k}{n_G} z_{jk} + \alpha_{r+1} \sum_{k \in G} \frac{n_k}{n_G} t_k + \alpha_{r+2} \frac{1000}{n_G} s + \alpha_{r+3} \sum_{k \in G} \frac{n_k}{n_G} f(n_k)$$

der s er antall kommuner i gruppe G og $n_G = \sum_{k \in G} n_k$.

Deretter kan vi simulere de bundne kostnader per innbygger i den sammenslåtte nabogruppen G, som vist i likning (4)

$$(4) \quad \tilde{\alpha}_G = \alpha_0 + \sum_{j=1}^r \alpha_j \sum_{k \in G} \frac{n_k}{n_G} z_{jk} + \alpha_{r+1} t_G + \alpha_{r+2} \frac{1000}{n_G} + \alpha_{r+3} f(n_G)$$

Legg merke til at den eneste forskjellen mellom (3) og (4) er i leddene som fanger opp kostnader forbundet med innbyggertallet og reiseavstandskriteriet. For de andre variablene er det fortsatt det vektete gjennomsnittet som ligger til grunn for beregningen av $\tilde{\alpha}_G$.

Kostnadsbesparelsene per innbygger i nabogruppe G blir da gitt ved differansen x_G mellom (3) og (4)

(5)

$$x_G = \alpha_G - \tilde{\alpha}_G = \alpha_{r+1} \left[\sum_{k \in G} \frac{n_k}{n_G} t_k - t_G \right] + \alpha_{r+2} \frac{1000}{n_G} (s-1) + \alpha_{r+3} \left[\sum_{k \in G} \frac{n_k}{n_G} f(n_k) - f(n_G) \right]$$

Det første leddet fanger opp endringene i gjennomsnittlig reiseavstand. Dersom innbyggerne i den sammenslåtte kommunegruppen i gjennomsnitt får lengre reiseavstand enn de hadde før sammenslåingen, vil dette leddet gi et negativt bidrag til x_G . Blir gjennomsnittlig reiseavstand derimot redusert i den nye sammenslåtte gruppen, vil dette gi økte besparelser per innbygger. De to siste leddene i (5) vil alltid bidra til kostnadsbesparelser. Besparelsene per innbygger vil bli større dess flere kommuner i nabogruppen og dess færre innbyggere disse kommunene har fra før. Da vil $(s-1)/n_G$ og differansen i den siste klamreparentesen bli store og dermed også gi stor x_G . Om de enkelte kommunene i en gruppe vil tjene på en sammenslåing eller ikke, er det ikke mulig å si noe om før metoden beskrevet over anvendes på konkrete tilfeller.

2.5. Incentiver og fordeling av besparelser

For enhver gruppe vil resultatet av en beregnet sammenslåing kunne beskrives ved en av følgende tre kategorier.

- A. Gruppene der $\tilde{\alpha}_G < \alpha_G$ og $u_k - \alpha_k < u_G - \tilde{\alpha}_G$ for alle k . (u_G er gjennomsnittlige utgifter for enkeltkommunene i gruppen.) Det vil si at de beregnede bundne kostnadene for de sammenslåtte felleskommunene er lavere enn gjennomsnittet av de enkeltstående kommunene, og at de frie disponible utgiftene per innbygger blir høyere enn de var i noen av enkeltkommunene dersom de fordeles likt per innbygger i den nye felleskommunen.
- B. Gruppene der $\tilde{\alpha}_G < \alpha_G$ men der $u_k - \alpha_k > u_G - \tilde{\alpha}_G$ for minst en kommune k . Det vil si at en sammenslåing for gruppen samlet sett vil gi reduserte bundne kostnader, men de frie disponible utgifter før sammenslåing er større enn frie disponible utgifter etter sammenslåing for minst én kommune, når de frie disponible utgiftene fordeles likt per innbygger i den nye kommunen.
- C. Gruppene der $\tilde{\alpha}_G > \alpha_G$. Det vil si at de bundne kostnadene per innbygger i felleskommunen er høyere enn gjennomsnittet for de enkeltstående kommunene.

Vi tar hensyn til at kommuner som slår seg sammen kan få lengre reiseavstander og dermed økte kostnader i tjenesteproduksjonen. Men vi tar ikke hensyn til at de sammenslåtte kommunene i mange tilfeller vil bli kompensert for dette gjennom utgiftsutjevningen i inntektssystemet. I utgiftsutjevningen inngår bosetningsmønsteret med tre kriterier; beregnet gjennomsnittlig reisetid til kommunesenteret, gjennomsnittlig reiseavstand til sonesenter og gjennomsnittlig reiseavstand til nærmeste nabogrunnkrets i sonen. Øker disse kriterieverdiene vil den nye kommunen få høyere overføringer. Dette betyr at insentivene til å slå seg sammen kan bli undervurdert i våre beregninger. Selv om en slik omfordeling av utgiftsutjevningstilskudd kan påvirke insentivene til sammenslåing, vil det ikke representere noen gevinst samfunnsøkonomisk sett. For å ta hensyn til slike omfordelingseffekter, er det nødvendig å foreta omfattende simuleringer av inntektssystemet for kommunene, noe som ikke har ligget innenfor rammene av denne rapporten.

For kommunegruppene som kommer inn under kategori A vil det økonomisk sett være attraktivt å slå seg sammen. Også gruppene som faller inn under kategori B vil redusere sine bundne kostnader per innbygger ved en sammenslåing. Det som skiller gruppene i kategori B fra kategori A, er at gruppene i kategori B omfatter minst én kommune som har høyere frie disponible utgifter per innbygger før enn etter sammenslåingen, gitt at de nye frie disponible utgiftene fordeles likt på alle innbyggerne i den sammenslåtte kommunen. De reduserte bundne kostnadene som en eventuell sammenslåing vil gi, er ikke nok til å veie opp for at de andre kommunene i gruppen trekker med seg lavere frie disponible utgifter. For gruppen som helhet finnes det altså et innsparingspotensiale, men fordelingen av denne gevinsten innad i gruppen vil være avgjørende for om den kommer alle innbyggerne i den nye felleskommunen til gode.

I motsetning til de bundne kostnadene, som også etter en sammenslåing må fordeles etter hvor tjenestene etterspørres og hvor kostbart det er å produsere tjenestene på de ulike stedene, kan de frie disponible utgiftene i prinsippet fordeles mellom steder og innbyggere på den måten kommunen selv bestemmer. Imidlertid kan det i praksis være vanskelig for en felleskommune å fordele de frie disponible utgiftene svært skjevt mellom innbyggerne. Den kan ikke yte mye bedre tjenester til innbyggerne i den delen av den nye kommunen som tidligere hadde svært høye frie disponible inntekter. Dette betyr at enkelte av dagens kommuner ikke har noe å tjene på å delta i en kommunesammenslåing, på tross av at en sammenslåing kan gi betydelige besparelser for gruppen som helhet. Vi har med andre ord grupper der en eller flere kommuner mangler økonomiske insentiver til å slå seg sammen med kommunene rundt, selv om en sammenslåing både for gruppen og for samfunnet som helhet

kan gi betydelige besparelser. Dette gjelder spesielt for små kommuner som blir kompensert for smådriftsulemper i dagens inntektsfordelingssystem.

Kraftkommuner vil ofte komme i en slik situasjon. Takket være svært høye frie disponible utgifter per innbygger kan disse kommunene tilby vesentlig bedre tjenester enn sine nabokommuner, f.eks. bærbare PC'er til alle skolebarn. For kraftkommunens innbyggere vil en sammenslåing med de mindre velstående nabokommunene i mange tilfeller medføre et redusert tjenestetilbud, siden stordriftsfordelene fort blir oppveiet av nabokommunenes lavere frie disponible utgifter. Når det nye "felleskommunestyret" skal fordele tjenestetilbudet, vil det være vanskelig å fortsette med et spesielt godt tjenestetilbud forbeholdt innbyggerne i den tidligere kraftkommunen. Kommunene i grupper som kommer inn under kategori B er markert med en * i tabellene A.1-A.3.

Gruppene i kategori C vil få høyere bundne kostnader per innbygger etter en sammenslåing. En sammenslåing vil dermed ikke lønne seg for gruppen som helhet. Årsaken er at gjennomsnittlig reiseavstand øker så mye at innsparingen som ligger i reduserte smådriftsulemper blir mer enn oppveid av økte kostnader ved lengre avstander i en ny felleskommune.

3. Prinsipper for sammenslåing

3.1. Alternativ 1, 2 og 3

I kapittel 2 ble det redegjort for hvordan kommunesammenslåinger kan gi besparelser i de bundne kostnadene. I dette kapitlet skal vi forklare nærmere hvilke kriterier som er benyttet for sammenslåing av kommuner. Vi har som nevnt ovenfor benyttet tre alternative prinsipper for sammenslåing:

- Alternativ 1 består av 14 grupper med i alt 39 kommuner (fra 2 til 5 kommuner i hver gruppe). Kommunegruppene i dette alternativet er hentet fra tre ulike kilder. Gruppe nummer 1-6 er hentet fra Engebretsen (1998), og er identiske med regionene som deltok i det såkalte KIKS-prosjektet (kommuneinndeling og interkommunalt samarbeid). Gruppene med nummer 7-11 er hentet fra St.meld.nr. 32 (1994-95), der nabogruppene er eksempler på uhensiktsmessige kommuneavgrensninger som følge av oppsplittede tettsteder eller nyere kommunikasjonsutbygging. Det er ikke sikkert at sammenslåing er den beste løsningen på slike problemer, justering av grenser kan i mange tilfeller også løse problemer av en slik art. De tre siste gruppene består av kommuner som vurderer sammenslåing.
- Alternativ 2 består av 117 grupper med i alt 335 kommuner. Det innebærer at alternativ 2 halverer antallet kommuner fra 435 til 217 kommuner i Norge totalt. I dette alternativet har vi valgt å danne nabogrupper slik at det etter en sammenslåing ikke er noen kommuner med under 5 000 innbyggere. Det er kun kriteriet om minst 5 000 innbyggere samt at de sammenslåtte kommunene skal ha veiforbindelse som er brukt for å danne nabogruppene i dette alternativet. Vi har imidlertid forsøkt å ta hensyn til reisemønsteret mellom kommunene ved å ta hensyn til grensene mellom økonomiske regioner (se nedenfor). Nabogruppene i dette alternativet bør ses på som eksempler, ikke som konkrete forslag, da begrensninger i lokal kunnskap og ingen unntak fra regelen om minimum 5 000 innbyggere gjør at en reell sammenslåing av noen av disse gruppene vil være mindre sannsynlig. Likevel mener vi at alternativet er nyttig fordi vi får

et anslag på innsparingspotensialet som finnes i småkommunene, og dermed setter eventuelle konkrete forslag til sammenslåing i perspektiv.

- Alternativ 3 bygger på standard for økonomiske regioner som er utarbeidet i SSB. Gruppene i dette alternativet er identiske med kommunegruppene som danner økonomiske regioner slik disse er definert i NOS C 616: Standard for økonomiske regioner. Alle regionene unntatt Oslo er med i beregningen, det vil si at alternativet omfatter 434 kommuner fordelt på 89 regioner/grupper.

3.2. Nærmere om alternativ 2

Det er flere grunner til at 5 000 innbyggere er valgt som en nedre grense for kommunestørrelse. Ifølge St.meld.nr 32 (1994-95) er det i kommuner med under 5 000 innbyggere betydelige smådriftsulemper innen administrasjon. I pleie- og omsorgssektoren er det betydelige smådriftsulemper i institusjoner med under 15 senger. Stordriftsfordelene er imidlertid stort sett uttømt når størrelsen på en institusjon kommer opp i 40 sengeplasser, en størrelse som gir tilstrekkelig sykehjemsdekning i en gjennomsnittskommune med 5 000 innbyggere.

Forventet befolkningsutvikling er en annen årsak til å sette grensen ved 5 000 innbyggere. I samme stortingsmelding som tidligere referert, ventes synkende folketall i de minste kommunene, spesielt for små kommuner med lang vei til større tettsted/by. Dette betyr at problemene knyttet til småkommuner kan komme til å forsterkes i fremtiden. Kommunestørrelse er også av betydning når det gjelder å sikre god nok kompetanse blant ansatte i kommunene. Stortingsmeldingen refererer en undersøkelse der det framkommer at kommuner med mindre enn 2 000 innbyggere har omkring halvparten så mange søkere per ledig stilling som større kommuner. Kommuner med færre enn ca. 5 000 innbyggere har markert mindre evne enn større kommuner til å holde på ansatte med lengre utdannelse.

I mange tilfeller er det ikke smådriftsulempene som er det sterkeste argumentet for å slå sammen kommuner,

men hensynet til en mer samordnet planlegging og arealutnyttelse på tvers av kommunegrenser. Dette gjelder ofte i områdene rundt større byer, og her er det ikke mange kommuner som er mindre enn 5 000 innbyggere. I alternativ 2 vil vi derfor i liten grad få med mulige gevinster av sammenslåinger av kommuner i slike områder. Alternativ 3, basert på de økonomiske regionene, vil derimot dekke mange tettbeboede bynære områder, slik at dette alternativet vil gi de beste anslagene på mulige kostnadsbesparelser som følge av kommunesammenslåinger rundt de store byene. De økonomiske besparelsene knyttet til smådriftsulemper vil imidlertid ikke fange opp alle fordeler ved bedre samordning innen storbyregioner.

4. Resultater

De mest detaljerte resultatene fra denne studien er rapportert i tabellene A.1 til A.3 for hhv alternativ 1, 2 og 3. Tabellene gir oversikt over hvilke kommuner som er slått sammen i de ulike alternativene, innbyggertallet i hver enkelt kommune i 1998 og samlet innbyggertall i den nye felleskommunen. Videre rapporteres for hver gruppe beregnede besparelser av eventuell sammenslåing i kroner per innbygger og i prosent av totale bundne kostnader i kommunegruppen uten sammenslåing. I den nest siste kolonnen er besparelsene regnet i prosent av samlede driftsutgifter (eksklusive arbeidsgiveravgift) per innbygger uten sammenslåing, og i den siste kolonnen er de beregnede besparelsene rapportert i millioner kroner totalt for gruppen.

Alle resultater bygger på tall fra kommuneregnskapene i 1998 og er også gitt i 1998-kroner. For å få med kostnadsutviklingen de siste årene er det nødvendig å multiplisere kronebeløpene med en faktor på 1,174 som tilsvarer veksten i nasjonalregnskapets prisindeks for konsum i kommunene fra 1998 til 2001. I tillegg har det vært en realvekst i kommunenes inntekter som innebærer at besparelsene kan bli enda høyere målt i dagens disponible inntekter.

4.1. Alternativ 1

De 39 kommunene i alternativ 1 vil i gjennomsnitt kunne spare om lag 1 090 kroner per innbygger i bundne kostnader per år ved å slå seg sammen til 14 storkommuner. Dette utgjør 7,5 prosent av de berørte kommunenes nåværende bundne utgifter eller om lag 260 millioner kroner til sammen. Som det framkommer av tabell 3.1, varierer besparelsene forholdsvis mye fra gruppe til gruppe og fra kommune til kommune.

Gruppen med størst reduksjon i bundne kostnader per innbygger er gruppe 3, Nord- og Sør-Fron. Besparelsen her er på om lag 2 640 kroner per innbygger som tilsvarer en reduksjon på 16,7 prosent i kommunenes bundne kostnader. En viktig årsak til den store besparelsen i denne gruppen er enkeltkommunenes størrelse. Begge kommunene var forholdsvis små før sammenslåing, mens stordriftsfordelene stort sett er uttømt ved

den størrelsen de oppnår ved å slå seg sammen. Gjennomsnittlig reiseavstand til sonesenter endres heller ikke av en sammenslåing for denne gruppen.

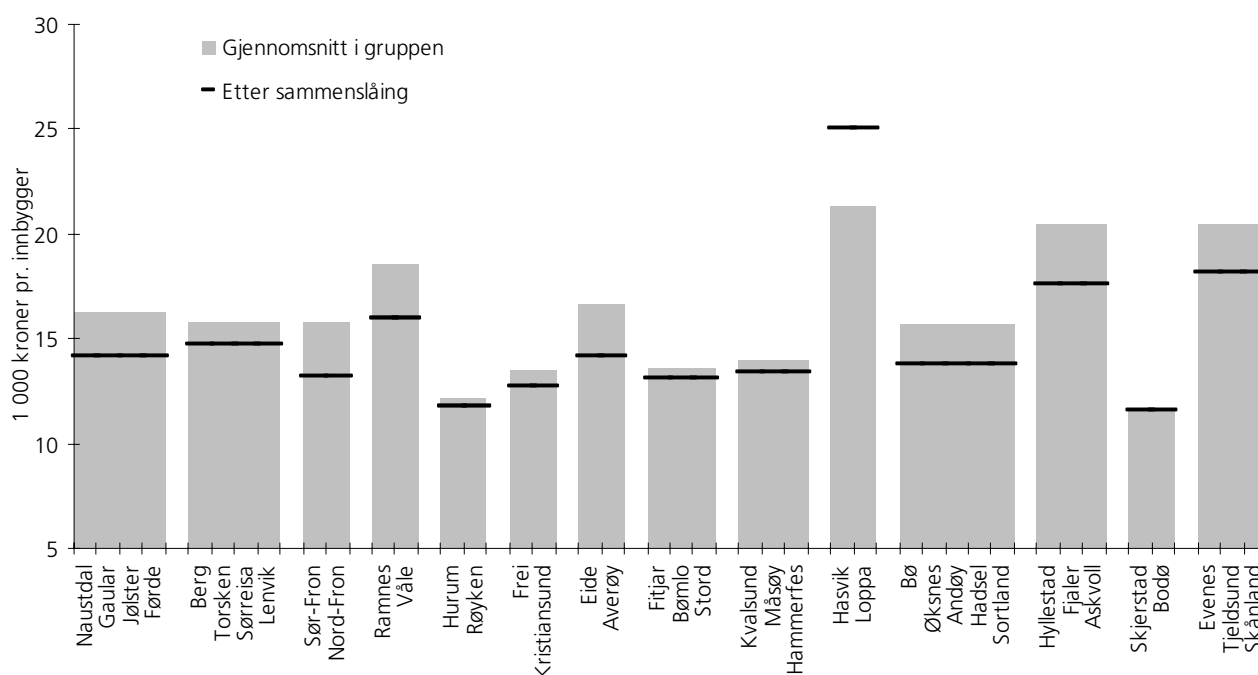
Gruppe 10 bestående av Hasvik og Loppa befinner seg i den andre enden av skalaen. Beregningene tyder på at en sammenslåing av disse to kommunene kan øke de bundne kostnadene med over 17 prosent tilsvarende 3 700 kr per innbygger. Årsaken er bosettingskriteriet som øker fra 28 km til nesten 70 km i gjennomsnittlig reiseavstand til sonesenteret. Denne gruppen viser at selv to svært små kommuner kan være billigere i drift hver for seg enn sammenslått, og at geografien kan hindre besparelser ved sammenslåing av kommuner.

Gruppe 13 består av Bodø og Skjerstad og resultatene viser at det ikke er mye å spare rent økonomisk på en sammenslåing av disse to kommunene. De bundne utgiftene kan reduseres med rundt en prosent tilsvarende 100 kr per innbygger. Vurderinger om sammenslåing av Bodø og Skjerstad er ikke motivert av utsikter til økonomiske besparelser, men mulighetene for bedre samordning og planlegging i området. Det er flere grupper hvor besparelsene ved sammenslåing er forholdsvis beskjedne, f.eks. gruppe 5 med Hurum og Røyken og gruppe 8 med Fitjar, Bømlo og Stord. Dette er grupper med flere store enkeltkommuner der mye av stordriftsfordelene allerede er tatt ut.

Ved en sammenslåing vil de gjennomsnittlige frie disponible utgiftene per innbygger i en nabogruppe øke om lag like mye som de bundne kostnadene per innbygger reduseres. Frie disponible utgifter er lik differansen mellom en kommunes totale utgifter og de bundne kostnadene. Den negativt korrelerte sammenhengen mellom bundne kostnader og frie disponible utgifter følger av antakelsen om at kommunene får beholde sine inntekter etter sammenslåingen.⁵ Merk at denne negative sammenhengen kun gjelder for en nabogruppe sett under ett. For enkeltkommuner kan en sammenslåing føre til at både bundne kostnader og

⁵ Pga. kompensasjon for bosettingsmønster i inntektssystemet kan inntektene øke dersom den nye felleskommunen får lengre reiseavstander.

Figur 1. Oversikt over bundne kostnader i alternativ 1, 1 000 kroner per innbygger 1998

frie disponible utgifter øker eller at begge størrelser faller avhengig av hvordan de frie disponible utgiftene blir fordelt etter sammenslåingen.

Figur 1 ovenfor gir en oversikt over endringene i bundne kostnader for eksempelgruppene i alternativ 1. De vannrette strekene indikerer gjennomsnittlige bundne kostnader per innbygger i kommunegruppen etter sammenslåing, og de grå søylene viser gjennomsnittlige bundne kostnader per innbygger før en sammenslutning. Avstanden mellom det grå feltet og den svarte vannrette streken angir dermed innsparingspotensialet i gruppen.

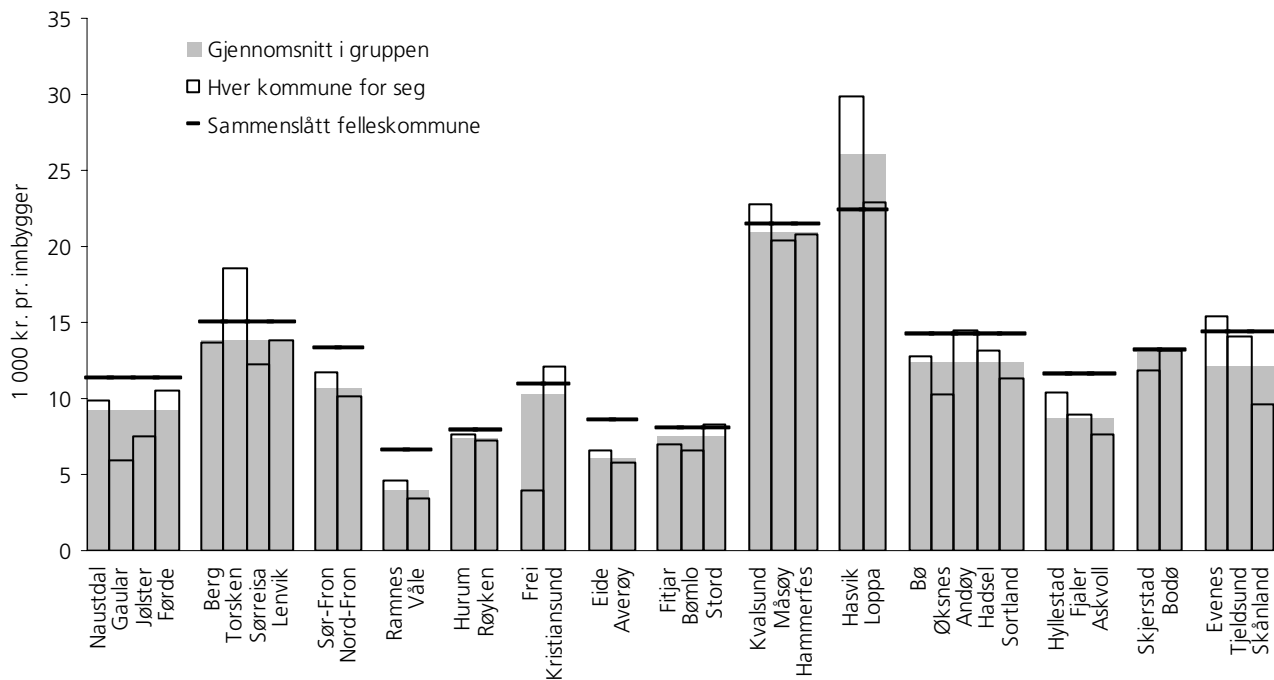
Så lenge de bundne kostnadene for en sammenslått gruppe er lavere enn gjennomsnittet for enkeltkommunene i gruppen, vil det være mulig å realisere en gevinst for gruppen som helhet ved en sammenslåing. Som vi ser av figur 1 gjelder dette alle gruppene bortsett fra Hasvik og Loppa, der gjennomsnittlig reiseavstand øker så mye at de reduserte smådriftsulempene blir mer enn oppveiet. Fra et samfunnsøkonomisk synspunkt vil det vanligvis ikke lønne seg å gjennomføre sammenslåinger i gruppen som tilhører kategori C.

Figur 2 viser endringer i frie disponible utgifter per innbygger. De frie disponible utgiftene målt per innbygger er rapportert for hver av gruppene uten sammenslåing, for de sammenslåtte felleskommunene og i tillegg for hver enkeltstående kommune uten sammenslåing. For de to første størrelsene gir figur 2 nøyaktig samme informasjon som gjennomsnittlige bundne kostnader for enkeltkommunene og etter en

eventuell sammenslåing i figur 1. Dette skyldes antakelsen om at en reduksjon av de bundne kostnadene vil resultere i en tilsvarende økning i de frie disponible utgiftene. Dette gjelder også for en gitt gruppe kommuner.

Den nye informasjonen i figur 2 er derfor de enkeltvise kommunenes frie disponible utgifter. Som vi ser i f.eks. gruppe 2, 6, 9 og 14 (sett fra venstre) består disse gruppene av minst en kommune som har høyere frie disponible utgifter per innbygger alene enn sammenslått med de andre kommunene i sin gruppe. De reduserte bundne kostnadene som en eventuell sammenslåing vil gi, er ikke nok til å veie opp for at de andre kommunene i gruppen trekker med seg lavere frie disponible utgifter per innbygger. Dette er eksempler på grupper i kategori B. Innbyggerne i f.eks. Torsken, Kristiansund og Kvalsund vil få lavere frie disponible midler etter en eventuell sammenslåing med sine naboer enn de har i dag, gitt at den nye kommunen gir et likeverdig tjenestetilbud i hele den nye felleskommunen. Bunden tjenesteproduksjon blir rimeligere, men f.eks. Torsken-innbyggerne får redusert de frie disponible utgiftene fra om lag 18 500 kroner per innbygger til ca. 15 000 kroner per innbygger. For at innbyggerne i denne kommunen skal få noe ut av en sammenslåing med de andre kommunene i sin gruppe, må de få et bedre tjenestetilbud enn gjennomsnittet i den nye felleskommunen, noe som kan bli vanskelig å få til i praksis. Gruppe 1, 3, 4 og 12 er eksempler på grupper i kategori A. I disse gruppene blir de frie disponible utgiftene per innbygger høyere i en sammenslått felleskommune enn de er i noen av de enkeltstående kommunene.

Figur 2. Oversikt over frie disponible utgifter i alternativ 1, 1 000 kroner per innbygger, 1998

4.2. Alternativ 2

Kostnadseffektene av kommunesammenslåinger etter alternativ 2 er oppsummert i tabellene 1-7. Tall for hver enkelt kommune og gruppe finnes i tabell A.2 i appendikset. I tabell 1 er det rapportert tall for hvert fylke, og for den totale effekten for alle involverte kommuner. Den totale kostnadsbesparelsen er beregnet til 2,3 milliarder kroner, som tilsvarer 4,4 prosent av utgiftene i de sammenslåtte kommunene, eller 1 139 kroner per innbygger. De største besparelsene, både prosentvis og totalt, finner vi på det nordlige østlandet og i vestlandsfylkene. I Finnmark og Akershus er besparelsene relativt beskjedne. I Finnmark skyldes dette den spredte bosettingen som i mange tilfeller gir en betydelig økning av gjennomsnittlig reiseavstand til sonesenteret ved sammenslåinger av flere kommuner. De økte kostnadene som følge av økt reiseavstand motvirker mye av de reduserte smådriftsulempene som sammenslåinger vil føre til. I Akershus skyldes de lave tallene at kommunene i utgangspunktet har lave smådriftsulempene og dermed lavere innsparingspotensiale.

Tabell 2 viser de ti mest lønnsomme sammenslåingene i alternativ 2 målt etter kostnadsbesparelser per innbygger i hver gruppe. Alle gruppene kan redusere de bundne kostnadene med over 3 000 kroner per innbygger ved sammenslåing. Gruppene er kjennetegnet ved at de aller fleste kommunene hver for seg er relativt små, og at det inngår forholdsvis mange enkeltkommuner i flere av gruppene. Flere opplysninger om gruppene er gitt i tabell A.2 i vedlegg A.

I tabell 3 er de samlede besparelsene fordelt på sektorer. Både prosentvis og i absolutte tall er det store innsparingsmuligheter i administrasjon og infrastruktur. De bundne kostnadene i disse to sektorene kan ifølge simuleringene reduseres med om lag 1/3 for de involverte kommunene. Bundne kostnader i sosiale tjenester vil kunne øke noe. Dette er et resultat av at det i KOMMODE er visse smådriftsfordeler i denne sektoren. Årsaken kan være at små kommuner er mer "gjennomsiktige" og at det dermed er lettere å avgjøre hvem som er kvalifisert til støtte og hvem som ikke er det. På større steder kan det kreve mer arbeid for å avgjøre hvem som er berettiget til hjelp/støtte. Lavere boligpriser i mindre kommuner kan også bidra til lavere behov for sosialhjelp i slike kommuner. I kultursektoren er det ingen besparelser. Dette skyldes at ingen av variablene som endres ved en kommunesammenslåing påvirker de bundne kostnadene i denne sektoren.

Av de 117 gruppene er det 5 som vil få økte bundne kostnader av en sammenslåing, dvs. at de tilhører kategori C som ble definert ovenfor. Denne økningen skyldes at gjennomsnittlig reisetid til sonesenteret økes så mye at innsparingene oppveier besparelsen ved reduserte smådriftsulempene. Gruppene det gjelder er

- Gruppe 1206 med kommunene 1234 Granvin og 1233 Ulvik
- Gruppe 1703 med kommunene 1739 Røyrvik, 1740 Namsskogan, 1738 Lierne og 1742 Grong
- Gruppe 1801 med kommunene 1856 Røst, 1857 Værøy, 1874 Moskenes 1859 Flakstad og 1860 Vestvågøy

Tabell 1. Besparelser ved alternativ 2 fordelt etter fylke, 1998

Fylke	Innbyggere berørt av sammenslåinger	Kroner per innbygger			Besparelse i prosent av bundne kostnader	Besparelse i prosent av samlet utgift	Totale besparelser i millioner kroner	
		Frie disponible utgifter før sammenslåing	Frie disp. utgifter etter sammenslåing	Gjennomsnittlig besparelse				
01	Østfold	243 585	9 420	10 003	583	4,4	2,6	142,0
02	Akershus	60 996	9 161	9 619	457	3,8	2,1	27,9
04	Hedmark	67 671	10 951	12 939	1 988	12,1	7,3	134,5
05	Oppland	82 209	9 912	12 160	2 249	13,9	8,6	184,9
06	Buskerud	77 395	11 481	13 059	1 578	10,4	5,9	122,2
07	Vestfold	99 516	8 207	9 041	834	5,9	3,7	83,0
08	Telemark	104 290	10 971	11 947	975	6,7	3,8	101,7
09	Aust-Agder	83 793	10 430	11 629	1 198	8,0	4,7	100,4
10	Vest-Agder	73 400	9 999	11 328	1 330	8,8	5,3	97,6
11	Rogaland	167 265	9 161	9 934	773	5,5	3,3	129,3
12	Hordaland	129 590	9 602	11 242	1 640	10,3	6,4	212,5
14	Sogn og Fjordane	96 160	11 462	13 512	2 050	11,8	7,1	197,1
15	Møre og Romsdal	83 248	9 205	11 273	2 068	11,7	7,7	172,1
16	Sør-Trøndelag	223 812	10 774	11 470	696	5,1	2,8	155,7
17	Nord-Trøndelag	113 062	9 984	11 091	1 107	7,1	4,3	125,2
18	Nordland	138 221	13 644	14 760	1 116	6,5	3,6	154,3
19	Troms	143 215	14 083	15 366	1 282	8,6	4,4	183,6
20	Finnmark	65 089	20 134	20 334	200	1,3	0,6	13,0
Hele alternativet	2 052 517	10 848	11 986	1 139	7,6	4,4	2 337,0	

Tabell 2. De ti kommunegruppene med størst besparelser per innbygger ved sammenslåing, alternativ 2. Kroner 1998

Gruppe	Kommuner	Besparelse per innbygger
1208	Ølen, Etne og Sveio	3 653
0404	Folldal, Tolga, Os, Rendalen, Alvdal og Tynset	3 578
0502	Skjåk, Lom, Vågå og Sel	3 533
0505	Etnedal, Vang, Vestre Slidre, Øystre Slidre, Sør-Aurdal og Nord-Aurdal	3 407
1902	Lavangen, Gratangen, Salangen og Bardu	3 397
0602	Flå, Hemsedal, Nes, Gol, Hol og Ål	3 365
1408	Leikanger, Vik, Luster og Sogndal	3 253
1101	Suldal, Vindafjord og Sauda	3 245
1904	Storfjord, Lyngen og Balsfjord	3 207
0905	Bykle, Iveland, Bygland, Valle og Hornnes	3 184

Tabell 3. Besparelser etter alternativ 2 fordelt etter sektor, 1998

Sektor	Kroner per innbygger		Besparelser i millioner kroner	Besparelse i prosent av bundne kostnader	Prosentvis fordeling av besparelse
	Bundne kostnader før sammenslåing	Nye bundne kostnader			
Administrasjon	1 762	1 116	647,0	36,7	27,7
Utdanning	9 556	9 270	285,7	3,0	12,2
Barnehager	2 340	2 071	269,2	11,5	11,5
Helsestell	1 000	836	164,0	16,4	7,0
Sosiale tjenester	2 640	2 787	-146,8	-5,6	-6,3
Pleie og omsorg	10 377	9 957	420,2	4,0	18,0
Kultur	950	950	0,0	0,0	0,0
Infrastruktur	2 162	1 464	697,8	32,3	29,9
I alt	30 787	28 450	2 337,0	7,6	100,0

Tabell 4. Summarisk statistikk for endringer i reiseavstand i alternativ 2. Antall mil

Kategori	Antall grupper	Enkeltstående kommuner			Sammenslåtte grupper		
		Gjennomsnitt	Minimum	Maksimum	Gjennomsnitt	Minimum	Maksimum
A	47	0,668	0,228	1,783	0,706	0,229	2,065
B	65	0,577	0,167	2,489	0,791	0,168	4,381
C	5	0,948	0,438	1,768	3,934	1,435	6,310
Alle grupper	117	0,614	0,167	2,489	0,817	0,168	6,310

Tabell 5. Kostnadseffekten av endringer i smådriftsulemper og reiseavstand ved kommunesammenslåinger etter alternativ 2 fordelt etter fylke, 1998

Fylke	Reduserte smådriftsulemper		Økte kostnader ved endret reiseavstand		Samlet besparelse	
	Kroner per innbygger	Millioner kroner	Kroner per innbygger	Millioner kroner	Kroner per innbygger	Millioner kroner
Østfold	615	149,9	33	7,9	583	142,0
Akershus	457	27,9	0	0,0	457	27,9
Hedmark	2 243	151,8	255	17,3	1 988	134,5
Oppland	2 332	191,7	83	6,8	2 249	184,9
Buskerud	1 786	138,2	207	16,0	1 578	122,2
Vestfold	820	81,6	-14	-1,3	834	83,0
Telemark	1 045	109,0	70	7,3	975	101,7
Aust-Agder	1 388	116,3	190	15,9	1 198	100,4
Vest-Agder	1 556	114,2	226	16,6	1 330	97,6
Rogaland	808	135,1	35	5,8	773	129,3
Hordaland	1 728	224,0	88	11,4	1 640	212,5
Sogn og Fjordane	2 239	215,3	189	18,2	2 050	197,1
Møre og Romsdal	2 365	196,9	297	24,8	2 068	172,1
Sør-Trøndelag	824	184,4	128	28,7	696	155,7
Nord-Trøndelag	1 494	168,9	387	43,7	1 107	125,2
Nordland	2 029	280,4	912	126,1	1 116	154,3
Troms	1 541	220,6	259	37,0	1 282	183,6
Finnmark	1 836	119,5	1 636	106,5	200	13,0
Hele alternativet	1 377	2825,7	238	488,7	1 139	2 337,0

- Gruppe 2003 med kommunene 2018 Måsøy og 2019 Nordkapp
- Gruppe 2004 med kommunene 2023 Gamvik, 2022 Lebesby og 2020 Porsanger

Innbyggerne i disse 5 gruppene får i gjennomsnitt nesten fire ganger lengre reisevei som følge av en sammenslåing. For innbyggerne i de andre gruppene øker reiseavstanden i gjennomsnitt med 25 prosent. Gjennomsnittlige reiseavstander før og etter sammenslåingene finnes i tabell 4. For alle gruppene sett under ett øker gjennomsnittlig reisevei med om lag 200 meter per innbygger. Det er også en del grupper som får reiseavstandene redusert; 15 grupper med i alt 35 kommuner får redusert gjennomsnittlig reiseavstand med mer enn 100 meter per innbygger som følge av en sammenlåing. I Gruppe 1403 (1444 Hornindal og 1449 Stryn) blir gjennomsnittlig reiseavstand redusert med 4,4 km til senterpunktet i sonene.

I tabell 5 gir vi ytterligere informasjon om effektene av endret reiseavstand som følge av nye kommunegrensler. De samlede besparelsene i hvert fylke er delt opp i de to kildene til endringer; reduserte smådrifts-

ulemper og økte kostnader knyttet til lengre gjennomsnittlig reiseavstand til sonesenteret i de nye kommunene. Samlet sett reduseres de bundne kostnadene med om lag 2,8 milliarder kroner som følge av at stordriftsfordelene kan utnyttes bedre i de nye sammenslåtte kommunene. Økte gjennomsnittlige reiseavstander fører imidlertid til økte kostnader på om lag 500 millioner kroner slik at innsparingspotensialet alt i alt blir om lag 2,3 milliarder. Gjennom utgifts-utjevningen i inntektssystemet vil kommunene som får økte avstander til en viss grad bli kompensert for de økte kostnadene som følge av lengre avstander. Denne kompensasjonen innebærer en omfordeling mellom kommunene som gir insentiver til å gå sammen i større enheter.

Det er også betydelig variasjon mellom fylkene. Nordland og Finnmark skiller seg ut med de sterkeste økningene i bundne kostnader som følge av økt gjennomsnittlig reiseavstand. I Finnmark blir nesten hele reduksjonen i smådriftsulemper "spist opp av" økt reiseavstand; samlet sett blir ikke besparelsene mer enn 200 kr per innbygger. I Vestfold bidrar endringen i reiseavstand derimot positivt til besparelsene.

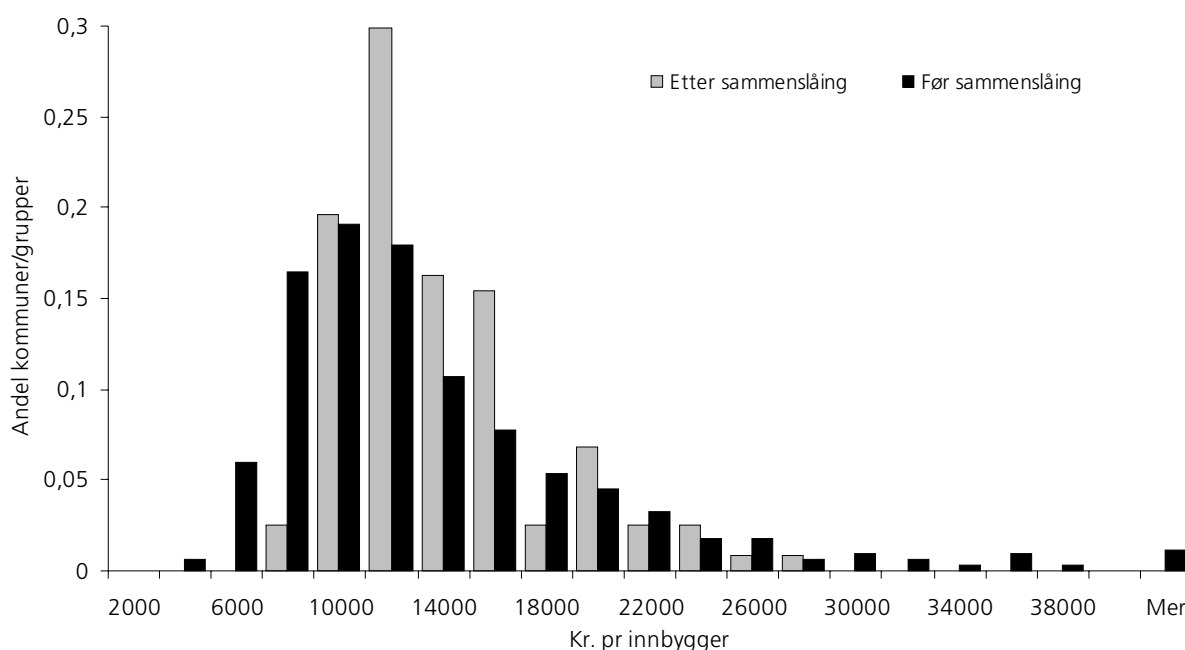
Tabell 6. Besparelsene ved alternativ 2 fordelt etter kategorier, 1998

Kategori	Antall grupper	Innbyggere	Kroner per innbygger			Besparelse i prosent av bundne kostnader	Besparelse i prosent av samlet utgift	Totale besparelser i millioner kroner
			Frie disponible utgifter før sammenslåing	Frie disp. utgifter etter sammenslåing	Besparelse ved sammenslåing			
A	47	68 3535	9 429	10 926	1 497	9,1	5,8	1 023
B	65	133 3345	11 410	12 433	1 024	6,3	3,7	1 365
C	5	3 5637	17 042	15 608	-1 433	-8,6	-4,0	-51

Tabell 7. Summarisk statistikk for frie disponible utgifter per innbygger før og etter en sammenslåing etter alternativ 2, kroner 1998

	Antall kommuner/grupper	Gjennomsnitt	Standard avvik	Minimum	Maksimum
Før sammenslåing	335	10 848	7 820	3 313	82 064
Etter sammenslåing	117	11 986	4 037	6 589	26 823

Figur 3. Enkelstående kommuner og sammenslåtte felleskommuner fordelt etter frie disponible utgifter, kroner per innbygger 1998

Det betyr at innbyggerne i fylket samlet sett får kortere gjennomsnittlig reiseavstand til sonesenteret med nye, større kommuner. Årsaken er at bosettingen i Vestfold er relativt tett slik at større kommuner åpner for flere soner.

I tabell 6 er resultatene av simuleringene i alternativ 2 fordelt på de tre kategoriene definert i avsnitt 2.5. Det framgår at et flertall av gruppene faller inn under kategori B. Dette er grupper som samlet sett kan redusere de bundne kostnadene per innbygger ved en sammenslåing, men der en eller flere kommuner vil få reduserte frie disponible utgifter dersom disse fordeles jevnt over alle innbyggerne i den nye felleskommunen. Dersom vi kun ser på gruppene i kategori A (grupper der alle enkeltkommunene vil få høyere frie disponible utgifter ved en jevn fordeling av disse i den nye felles-

kommunen), har disse et innsparingspotensiale på i overkant av en milliard kroner, tilsvarende 5,8 prosent av de berørte kommunenes samlede utgifter. Tabellen viser også tall for de fem tidligere nevnte gruppene som vil tape på en sammenslåing. Kommunene i disse gruppene har i utgangspunktet relativt høye frie disponible utgifter.

Ved sammenslåing av kommuner oppnår vi en jevnere fordeling av de frie disponible utgiftene. Av tabell 7 ser vi spesielt at avstanden mellom kommunene med de laveste og de høyeste frie disponible utgiftene blir betydelig redusert.

Figur 3 viser de 335 enkeltkommunene og de 117 sammenslåtte felleskommunene fordelt etter frie disponible utgifter. Det kommer tydelig fram at fordelingen

Tabell 8. Gjennomsnittlige kostnadsbesparelser per innbygger når sammenslåingene er gruppert etter antall kommuner som inngår og etter differansen mellom største og minste innbyggertall. Alternativ 2, kroner 1998

Antall kommuner som blir slått sammen	Variasjonsbredde for innbyggertall				Alle
	0-1 999	2 000-4 999	5 000-9 999	10 000 og over	
2	2 214	1 195	1 379	320	668
3	2 118	2 061	2 150	808	1 545
4	1 465	3 342	2 588	1 120	1 874
5 eller 6	-	3 408	2 584	1 404	1 935
Alle	2 095	2 288	1 904	596	1 139

til de nye felleskommunene har kortere hale mot høyre enn fordelingen av enkeltkommunene. Sammenslåingene vil jevne ut inntektsforskjeller mellom kommunene. Det vil si at sammenslåinger kan bidra til at vi kommer nærmere målet om et likeverdig tjenestetilbud, forutsatt at tilbudet er likeverdig innad i den enkelte kommune.

I tabell 8 er gjennomsnittlige kostnadsbesparelser per innbygger beregnet etter antallet enkeltkommuner i gruppen og etter differansen mellom største og minste innbyggertall. Hvis vi ser bort fra kolonnen med den laveste variasjonsbredden, kommer det fram at det er sammenslåingene med mange kommuner på samme størrelse som gir de største besparelsene. Gruppene med stor forskjell mellom den minste og største kommunen får lavere besparelser per innbygger både fordi det blir mange innbyggere å dele besparelsen på, og fordi allerede store kommuner har lite å spare på sammenslåinger.

4.3. Alternativ 3

Besparelsene ved kommunesammenslåinger etter alternativ 3 er oppsummert i tabellene 8-13. Tilsvarende resultat for hver enkelt kommune og gruppe finnes i tabell A.3 i appendikset. Tabell 9 viser resultater for hvert fylke, og for den totale effekten av sammenslåingene etter alternativ 3. Det samlede innsparingspotensialet er beregnet til 3,5 milliarder kroner tilsvarende 3,6 prosent av kommunenes samlede utgifter, eller 892 kroner per innbygger. Både prosentvis og totalt finner vi de største kostnadsbesparelsene i Sogn og Fjordane, Møre og Romsdal og i Nordland. Også i Oppland og i de to nordligste fylkene kan innsparingene bli store målt i prosent av bundne kostnader. Innsparingspotensialet i Finnmark er vesentlig høyere i alternativ 3 enn i alternativ 2. Årsaken til dette er hovedsakelig at de gjennomsnittlige reiseavstandene ikke øker like mye for de økonomiske regionene som ved sammenslåingene etter alternativ 2. Rogaland og Akershus har de laveste besparelsene målt både i prosent av bundne kostnader og i kroner per innbygger. I disse fylkene kan de lave tallene skyldes at kommunene allerede i stor grad har lave smådriftsulemper og dermed lavere innsparingspotensiale.

Samlet besparelse i alternativ 3 er noe høyere enn i alternativ 2, men målt i prosent av bundne kostnader

eller per innbygger blir besparelsene lavere. Det høyere totaltallet skyldes at stordriftsfordelene blir enda bedre utnyttet i alternativ 3 siden de økonomiske regionene i de aller fleste tilfellene er større enn kommunegruppene i alternativ 2. Årsaken til at besparelsene målt per innbygger og i prosent av bundne kostnader ikke er like høyt, er at sammenslåing etter de økonomiske regionene i mange tilfeller berører store kommuner uten smådriftsulemper. Store kommuner bidrar i liten grad til besparelser ved kommunesammenslåing, men øker antallet innbyggere som de bundne utgiftene og besparelsene måles mot.

Av de 90 økonomiske regionene er det kun en som vil få høyere bundne kostnader per innbygger etter en sammenslåing enn gjennomsnittet for enkeltkommunene i regionen. Dette er økonomisk region 1795 som består av kommunene Røyrvik, Namsskogan, Lierne og Grong. Regionen vil få så lange reiseavstander at økte kostnader ved bosettingsstrukturen mer enn oppveier økte stordriftsfordeler.

De samlede besparelsene er fordelt på sektorer i tabell 10. Som i alternativ 2 finner vi at over halvparten av de beregnede besparelsene stammer fra administrasjons- og infrastruktursektorene. Dette er også de to sektorene med høyest prosentvis innsparingspotensiale.

I tabell 11 er endringene i bosettingskriteriet analysert nærmere. Som nevnt er det kun en region som tilhører kategori C, nemlig 1795 Røyrvik. I denne regionen øker reiseavstandene forholdsvis mye. Innbyggerne i regioner som tilhører kategori A får på sin side så å si ingen økning i gjennomsnittlig reiseavstand.

I tabell 12 er de samlede besparelsene i hvert fylke delt opp i de to kildene til endringer; reduserte smådriftsulemper og økte kostnader knyttet til lengre gjennomsnittlig reiseavstand til sonesenteret i de nye regionene. Samlet sett reduseres de bundne kostnadene med om lag 3,9 milliarder kroner som følge av at stordriftsfordelene kan utnyttes bedre i de nye sammenslåtte kommunene. Økte gjennomsnittlige reiseavstander fører imidlertid til økte kostnader på om lag 359 millioner kroner. Dette er noe lavere enn tilsvarende tall for alternativ 2, og kan skyldes at alle de store og tett befolkede kommunene som inngår i mange av de økonomiske regionene, trekker ned den gjennomsnittlige reiseavstanden.

Tabell 9. Besparelser ved alternativ 3 fordelt etter fylke, 1998

Fylke	Innbyggere berørt av sammenslåinger	Kroner per innbygger			Besparelse i prosent av bundne kostnader	Besparelse i prosent av samlet utgift	Totale besparelser i millioner kroner
		Frie disponible utgifter før sammen-slåing	Frie disp. utgifter etter sammen-slåing	Gjennomsnittlig besparelse			
01 Østfold	243 585	9 420	10 021	601	4,5	2,7	146,5
02 Akershus	453 490	10 847	11 061	214	1,8	1,0	97,0
04 Hedmark	186 118	10 005	11 016	1 011	6,9	4,1	188,3
05 Oppland	182 162	9 578	11 041	1 462	9,6	5,9	266,4
06 Buskerud	232 967	10 355	11 018	662	4,9	2,8	154,3
07 Vestfold	208 687	8 962	9 570	608	4,4	2,7	127,0
08 Telemark	163 857	11 153	12 044	891	6,3	3,5	146,1
09 Aust-Agder	101 152	10 107	11 261	1 154	7,9	4,7	116,7
10 Vest-Agder	152 553	10 337	11 036	698	5,0	2,9	106,5
11 Rogaland	364 341	10 384	10 852	468	3,6	2,0	170,4
12 Hordaland	428 823	10 507	11 131	624	4,5	2,6	267,5
14 Sogn og Fjordane	107 790	11 098	13 735	2 637	15,2	9,3	284,2
15 Møre og Romsdal	241 972	9 568	11 119	1 551	10,3	6,3	375,4
16 Sør-Trøndelag	259 177	10 445	11 321	876	6,4	3,6	227,0
17 Nord-Trøndelag	126 785	9 696	10 777	1 081	7,0	4,3	137,0
18 Nordland	239 280	13 711	15 249	1 539	10,1	5,3	368,2
19 Troms	150 288	14 114	15 477	1 363	9,2	4,7	204,8
20 Finnmark	74 879	20 176	21 646	1 471	9,6	4,1	110,1
Hele alternativet	3 917 906	10 766	11 657	892	6,4	3,6	3 493,4

Tabell 10. Besparelser etter alternativ 3 fordelt etter sektor, 1998

Sektor	Kroner per innbygger		Besparelser i millioner kr.	Besparelse i prosent av bundne kostnader	Prosentvis fordeling av besparelsene
	Bundne kostnader før sammenslåing	Nye bundne kostnader			
Administrasjon	2 775	1 849	926,5	33,4	26,5
Utdanning	17 189	16 642	546,2	3,2	15,6
Barnehager	4 321	3 960	361,5	8,4	10,3
Helsestell	1 599	1 334	264,5	16,5	7,6
Sosiale tjenester	5 494	5 691	-197,2	-3,6	-5,6
Pleie og omsorg	17 851	17 196	654,9	3,7	18,7
Kultur	1 800	1 800	0,0	0,0	0,0
Infrastruktur	3 609	2 672	937,1	26,0	26,8
I alt	54 638	51 145	3 493,4	6,4	100,0

Tabell 11. Summarisk statistikk for endringer i reisetid i alternativ 3 etter kategori. Antall mil

Kategori	Før sammenslåing			Etter sammenslåing		
	Gjennomsnitt	Minimum	Maksimum	Gjennomsnitt	Minimum	Maksimum
A	0,664	0,220	1,783	0,655	0,220	1,855
B	0,447	0,170	2,286	0,536	0,098	3,674
C	1,309	1,309	1,309	4,179	4,179	4,179
Alle grupper	0,482	0,170	2,286	0,560	0,098	4,179

Tabell 12. Kostnadseffekten av endringer i smådriftsulemper og reiseavstand ved kommunesammenslåinger etter alternativ 3 fordelt etter fylke, 1998

Fylke	Reduserte smådriftsulemper		Økte kostnader ved endret reiseavstand		Samlet besparelse	
	Kroner per innbygger	Millioner kroner	Kroner per innbygger	Millioner kroner	Kroner per innbygger	Millioner kroner
Østfold	624	152,1	23	5,6	601	146,5
Akershus	148	66,9	-66	-30,1	214	97,0
Hedmark	1 178	219,2	166	31,0	1 011	188,3
Oppland	1 528	278,3	65	11,9	1 462	266,4
Buskerud	720	167,7	58	13,5	662	154,3
Vestfold	595	124,2	-13	-2,7	608	127,0
Telemark	931	152,6	40	6,5	891	146,1
Aust-Agder	1 272	128,6	118	11,9	1 154	116,7
Vest-Agder	812	123,8	113	17,3	698	106,5
Rogaland	484	176,4	17	6,1	468	170,4
Hordaland	698	299,1	74	31,7	624	267,5
Sogn og Fjordane	2 823	304,2	185	20,0	2 637	284,2
Møre og Romsdal	1 699	411,1	148	35,7	1 551	375,4
Sør-Trøndelag	959	248,6	83	21,6	876	227,0
Nord-Trøndelag	1 441	182,7	360	45,7	1 081	137,0
Nordland	1 662	397,8	123	29,5	1 539	368,2
Troms	1 612	242,2	249	37,4	1 363	204,8
Finnmark	2 359	176,6	888	66,5	1 471	110,1
Hele alternativet	983	3 852,3	92	358,9	892	3 493,4

Tabell 13. Besparelsene ved alternativ 3 fordelt etter kategorier, 1998

Kategori	Antall grupper	Kroner per innbygger			Besparelse i prosent av bundne kostnader	Besparelse i prosent av samlet utgift	Totale besparelser i millioner kroner
		Frie disponible utgifter før sammenslåing	Frie disp. utgifter etter sammenslåing	Besparelse ved sammenslåing			
A	29	9 798	11 372	1 573	9,8	6,2	943,1
B	59	10 926	11 697	771	5,2	2,9	2 553,0
C	1	19 268	18 802	-466	-2,2	-1,1	-2,7

Tabell 14. Summarisk statistikk for frie disponible utgifter per innbygger før og etter en sammenslåing etter alternativ 3, kroner 1998

	Antall kommuner/ grupper	Gjennomsnitt	Standard avvik	Minimum	Maksimum
Før sammenslåing	434	10 766	7 113	3 313	82 064
Etter sammenslåing	89	11 657	3 718	7 979	24 611

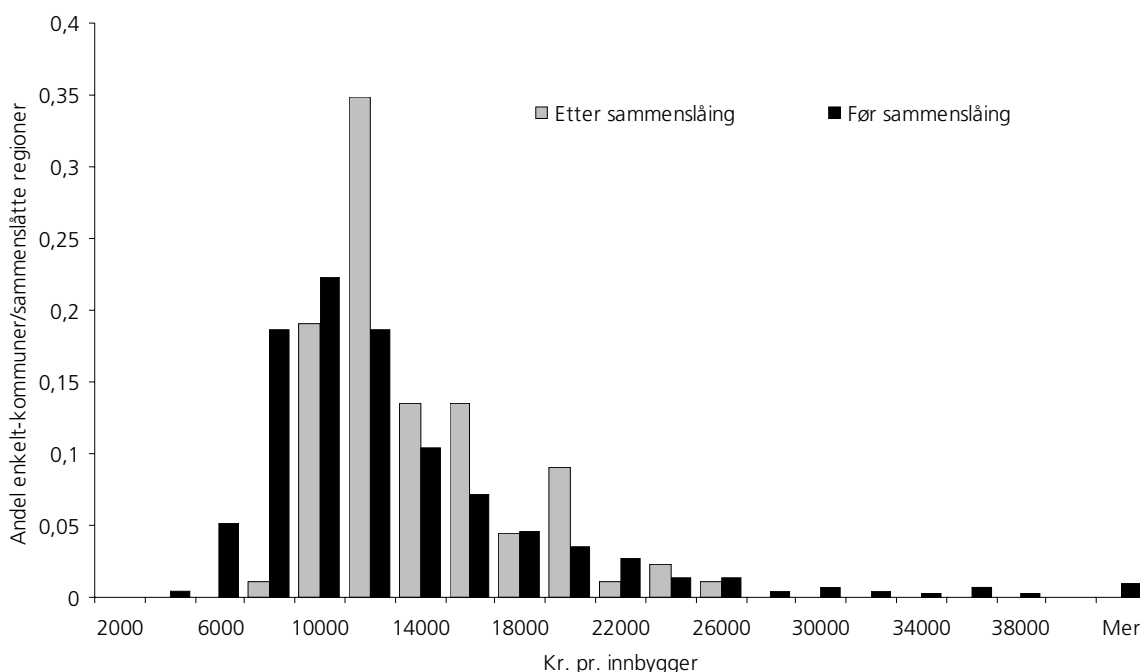
Det er også betydelig variasjon mellom fylkene. Finnmark skiller seg ut med de sterkeste økningene i bundne kostnader som følge av økt gjennomsnittlig reiseavstand både samlet sett og i kroner per innbygger. I Vestfold og Akershus bidrar endringen i reiseavstand derimot positivt til besparelsene. Dette betyr at innbyggerne i fylkene samlet sett får kortere gjennomsnittlig reiseavstand til sonesenteret med økonomiske regioner som grenser i stedet for dagens kommunegrenser.

I tabell 13 er resultatene av simuleringene i alternativ 3 fordelt på de tre kategoriene definert i avsnitt 2.5. Om lag 2/3 av regionene faller inn under kategori B; grupper som samlet sett kan redusere de bundne kostnadene per innbygger ved en sammenslåing, men der en eller flere kommuner vil få reduserte frie disponible utgifter dersom disse fordeles jevnt over alle innbyggerne i den nye felleskommunen. Også en stor andel av det samlede innsparingspotensialet ligger i regioner i kategori B. Dersom vi kun ser på gruppene i

kategori A (grupper der alle enkeltkommunene vil få høyere frie disponible utgifter ved en jevn fordeling av disse i den nye felleskommunen), har disse et innsparingspotensiale på knapt 1 milliard kroner, tilsvarende 6,2 prosent av de berørte kommunenes samlede utgifter. Kommunene i regionen i kategori C har i utgangspunktet nesten dobbelt så høye frie disponible utgifter som gjennomsnittet.

Som for alternativ 2, vil sammenslåinger etter alternativ 3 gi en jevnere fordeling av frie disponible utgifter mellom kommunene. Som det framkommer av figur 4, vil innbyggerne i dagens mest velstående kommuner måtte dele de høye inntektene med sine naboer, og kommer dermed selv nærmere gjennomsnittet. Også i den andre enden av fordelingen skjer det en forskyvning mot gjennomsnittet. Fra tabell 14 ser vi at den fattigste regionen vil kunne sitte igjen med nesten 8 000 kroner i frie disponible utgifter per innbygger, mot dagens fattigste kommune som har ca. 3 300 kroner i frie disponible utgifter per innbygger.

Figur 4. Enkeltstående kommuner og sammenslåtte regioner fordelt etter frie disponible utgifter. Alternativ 3, kroner per innbygger 1998

5. Avslutning

Vi har i denne rapporten gitt anslag på kostnadsbesparelsene ved sammenslåing av kommuner. Bedre utnyttelse av stordriftsfordeler blir sett i sammenheng med økte kostnader som følge av lengre reiseavstander i sammenslåtte kommuner. Beregningene har tatt utgangspunkt i modellen KOMMODE anvendt på konkrete eksempler på kommunesammenslåinger.

Et av alternativene går ut på å slå sammen kommuner slik at ingen kommuner får færre enn 5 000 innbygger. Et slikt alternativ vil halvere antall kommuner og kan gi en årlig besparelse på 2,7 milliarder kroner målt i 2001-priser. Dersom man går mer drastisk til verks og danner nye kommuner tilsvarende dagens standard for økonomiske regioner, vil vi stå igjen med 90 kommuner og en årlig besparelse på 4,1 milliarder kroner målt i 2001-priser.

Disse besparelsene tar ikke hensyn til omstillingskostnader i forbindelse med sammenslåingene. Vi har ikke presise opplysninger om størrelsen på slike omstillingskostnader. Som et foreløpig (og svært usikkert) anslag på omstillingskostnader kan vi bruke eksempelet fra Re kommune der det antas en engangskostnad på 2 900 kroner per innbygger. Skal vi ta hensyn til engangsutgiftene, må vi også ta hensyn til at de beregnede besparelsene kommer hvert eneste år etter at en sammenslåing er gjennomført. En beregning av nåverdien av de årlige besparelsene over 50 år fratrukket et anslag på engangskostnader, gir en samlet

besparelse på 44,7 milliarder kroner i alternativet der ingen kommuner er mindre enn 5 000 innbyggere, og 64,4 milliarder kroner i alternativet med de økonomiske regioner som nye kommunegrenser. Begge kronebeløpene er målt i 2001-kroner.

Et av eksemplene på sammenslåinger er allerede gjennomført. Ved overgangen til 2002 slo Ramnes og Våle kommuner seg sammen til Re. Ifølge våre beregninger ville de to kommunene kunne spare om lag 3 000 kroner (målt i 2001-priser) årlig per innbygger på å slå seg sammen. Siden omstillingskostnadene ble beregnet til omtrent det samme, vil den nye kommunen kunne merke besparelsene allerede etter ett år. De beregnede kostnadsbesparelsene ved sammenslåing av disse to kommunene er forholdsvis høye, men det er mange eksempler på kommunegrupper som kunne spare mer per innbygger på en sammenslåing. Flere forhold kan ha medvirket til at Re likevel er den eneste kommunesammenslåingen som har blitt gjennomført de senere årene. Ramnes og Våle hadde nesten like mange innbyggere, de hadde en lang felles grense og den sammenslåtte kommunen ble ikke spesielt stor i utstrekning. Videre finner vi at både bundne kostnader og frie disponible utgifter per innbygger i utgangspunktet var svært likt fordelt mellom de to kommunene. Dette gjorde at innbyggerne i begge kommunene hadde insentiver til å gjennomføre en sammenslåing, alle ville få del i besparelsene.

Referanser

Bonesrønning, H. (2002): *Class size effects on student achievement: Patterns and explanations*. Arbeidsnotat, Institutt for samfunnsøkonomi, NTNU.

Bukve, O. (1999): *Samanslåing, samarbeid eller status quo? - Kva bør skje med kommunestrukturen*. Rapport nr. 1/99, Høgskulen i Sogn og Fjordane.

Engebretsen, Ø. (1998): *Nytt kriterium for bosettingsmønster i inntektssystemet*. TØI rapport 389/1998, Transportøkonomisk institutt.

Kommunal- og regionaldepartementet (2001): *Inntektssystemet for 2002 for kommuner og fylkeskommuner*. Beregningsteknisk dokumentasjon til St.prp. nr. 1 (2001-2002). Rundskriv H-31/01.

Langørgen, A. (2001): *Inntektssystemet for kommunene: Måling av utgiftsbehov og fordelingsvirkninger*. Rapporter 2001/27, Statistisk sentralbyrå.

Langørgen, A og R. Aaberge (2001): *Kommode II estimert på data for 1998*. Notater 2001/6, Statistisk sentralbyrå.

Lluch, C. (1973): *The Extended Linear Expenditure System*, *European Economic Review* 4, 21-32.

Norges offisielle statistikk (2000): *Standard for økonomiske regioner*. Nos C 616, Statistisk sentralbyrå.

NOU 1992:15: *Kommune- og fylkesinndelingen i et Norge i forandring*.

Reid, S. (2002): *Bosettingskriteriene i inntektssystemet til kommunene. Erfaringer med overgang til ny beregningsmåte og nye bosettingskriterier, 2002*. Notater 2002/33. Statistisk sentralbyrå.

Sanda, K.G. (2002): *Hyllestad, Askvoll og Fjaler - tre, to eller ein?* Rapport nr. 192, Telemarksforskning-Bø.

St. meld. nr. 32 (1994-95) *Kommune- og fylkesinndelingen*, Kommunal- og arbeidsdepartementet.

Aaberge, R. og A. Langørgen (1997): *Fiscal and Spending Behavior of Local Governments: An Empirical Analysis Based on Norwegian Data*. Discussion Paper 196, Statistisk sentralbyrå.

Vedlegg A. Detaljerte beregningsresultater

Tabell A.1. Resultater alternativ 1, 1998

Gruppe	Komnr.	Kommune	Innbyggere	Kroner per innbygger			Besparelse i prosent av bundne kostnader	Besparelse i prosent av samlet utgift	Totale besparelser i millioner kroner
				Frie disp. utgifter før sammen- slåing	Frie disp. utgifter etter sammen- slåing	Besparelse			
1	1433	Naustdal	2 680	9 911					
	1430	Gaular	2 894	5 974					
	1431	Jølster	2 939	7 489					
	1432	Førde	10 155	10 496					
	Totalt			18 668	9 237	11 343	2 105	12,9	8,2
2	1929	Berg	1 145	13 746					
	1928	Torsken*	1 201	18 574					
	1925	Sørreisa	3 353	12 268					
	1931	Lenvik	11 029	13 875					
	Totalt			16 728	13 881	14 945	1 064	6,7	3,6
3	0519	Sør-Fron	3 355	11 666					
	0516	Nord-Fron	6 003	10 091					
	Totalt		9 358	10 655	13 297	2 641	16,7	10,0	24,7
4	0718	Ramnes	3 684	4 659					
	0716	Våle	4 084	3 410					
	Totalt		7 768	4 003	6 592	2 589	14,0	11,5	20,1
5	0628	Hurum	8 102	7 677					
	0627	Røyken	15 867	7 287					
	Totalt		23 969	7 419	7 872	454	3,7	2,3	10,9
6	1556	Frei	5 119	4 004					
	1503	Kristiansund*	16 899	12 117					
	Totalt		22 018	10 231	10 946	716	5,3	3,0	15,8
7	1551	Eide	3 096	6 526					
	1554	Averøy	5 520	5 849					
	Totalt		8 616	6 092	8 564	2 472	14,8	10,9	21,3
8	1222	Fitjar	2 952	6 913					
	1219	Bømlo	10 553	6 630					
	1221	Stord*	15 827	8 245					
	Totalt		29 332	7 530	8 023	493	3,6	2,3	14,5
9	2017	Kvalsund*	1 148	22 745					
	2018	Måsøy	1 541	20 414					
	2004	Hammerfest	9 216	20 747					
	Totalt		11 905	20 897	21 412	515	3,7	1,5	6,1
10	2015	Hasvik*	1 245	29 854					
	2014	Loppå*	1 448	22 834					
	Totalt		2 693	26 079	22 363	-3 716	-17,4	-7,8	-10,0

Tabell A.1. forts.

Grup- pe	Komnr.	Kommune	Innbyggere	Kroner per innbygger			Besparelse i prosent av bundne kostnader	Besparelse i prosent av samlet utgift	Totale besparelser i millioner kroner
				Frie disp. utgifter før sammen- slåing	Frie disp. utgifter etter sammen- slåing	Besparelse			
11	1867	Bø	3 392	12 722					
	1868	Øksnes	4 824	10 213					
	1871	Andøy*	5 854	14 521					
	1866	Hadsel	8 433	13 120					
	1870	Sortland	8 910	11 300					
		Totalt	31 413	12 376	14 231	1 855	11,8	6,6	58,3
12	1413	Hyllestad	1 631	10 428					
	1429	Fjaler	3 032	8 910					
	1428	Askvoll	3 424	7 608					
		Totalt	8 087	8 665	11 517	2 852	13,9	9,8	23,1
13	1842	Skjerstad	1 125	11 861					
	1804	Bodø	40 388	13 122					
		Totalt	41 513	13 088	13 190	102	0,9	0,4	4,2
14	1853	Evenes*	1 521	15 443					
	1852	Tjeldsund	1 523	14 081					
	1913	Skånland	3 136	9 578					
		Totalt	6 180	12 131	14 354	2 222	10,9	6,8	13,7
Alle gruppene samlet			238 248	10 947	12 037	1 090	7,5	4,3	259,8

Kommuner merket med * har høyere frie disponible utgifter per innbygger alene enn den sammenslåtte gruppen vil få dersom de frie disponible utgiftene fordeles likt i den nye felleskommunen.

Tabell A.2. Resultater for alternativ 2, 1998

Grup- pe	Komnr.	Kommune	Innbyggere	Kroner per innbygger			Besparelse i prosent av bundne kostnader	Besparelse i prosent av samlet utgift	Totale besparelser i millioner kroner
				Frie disponible utgifter før sammen- slåing	Frie disp. utgifter etter sammen- slåing	Besparelse			
Østfold									
0101	0111	Hvaler	3 460	6 660					
0101	0106	Fredrikstad*	66 746	10 645					
0101	Totalt		70 206	10 449	10 624	175	1,4	0,8	12,3
0102	0137	Våler	3 898	6 322					
0102	0135	Råde	6 073	7 679					
0102	0136	Rygge	12 887	8 126					
0102	0104	Moss*	25 860	11 384					
0102	Totalt		48 718	9 655	10 296	641	5,0	2,9	31,2
0103	0127	Skiptvet	3 125	7 414					
0103	0138	Hobøl	4 156	4 798					
0103	0123	Spydeberg	4 367	7 319					
0103	0122	Trøgstad	4 816	6 096					
0103	0124	Askim*	13 261	10 259					
0103	Totalt		29 725	8 090	10 118	2 028	14,1	9,0	60,3
0104	0121	Rømskog*	669	11 560					
0104	0119	Marker	3 279	7 016					
0104	0125	Eidsberg	9 369	8 336					
0104	Totalt		13 317	8 173	9 626	1 453	9,7	6,3	19,4
0105	0128	Rakkestad	7 049	6 803					
0105	0105	Sarpsborg*	46 692	9 794					
0105	Totalt		53 741	9 402	9 649	248	1,9	1,1	13,3
0106	0118	Aremark*	1 461	9 824					
0106	0101	Halden	26 417	8 391					
0106	Totalt		27 878	8 466	8 663	197	1,4	0,9	5,5
01	Østfold		243 585	9 420	10 003	583	4,4	2,6	142,0

Tabell A.2. forts.

Grup- pe	Komnr.	Kommune	Innbyggere	Kroner per innbygger			Besparelse i prosent av bundne kostnader	Besparelse i prosent av samlet utgift	Totale besparelser i millioner kroner
				Frie disponible utgifter før sammen- slåing	Frie disp. utgifter etter sammen- slåing	Besparelse			
Akershus									
0201	0234	Gjerdrum	4 304	6 497					
0201	0231	Skedsmo*	37 102	10 241					
0201	Totalt		41 406	9 851	10 225	374	3,3	1,8	15,5
0202	0239	Hurdal	2 611	5 208					
0202	0237	Eidsvoll	16 979	8 086					
0202	Totalt		19 590	7 702	8 337	635	4,6	3,0	12,4
02	Akershus		60 996	9 161	9 619	457	3,8	2,1	27,9
Hedmark									
0401	0430	Stor-Elvdal*	3 006	12 958					
0401	0426	Våler	4 146	10 992					
0401	0429	Åmot*	4 449	13 463					
0401	0427	Elverum	17 879	10 089					
0401	Totalt		29 480	11 018	12 494	1 476	10,2	5,8	43,5
0402	0423	Grue*	5 432	10 825					
0402	0425	Åsnes	8 151	7 213					
0402	Totalt		13 583	8 658	10 460	1 802	11,2	7,3	24,5
0403	0434	Engerdal*	1 590	19 032					
0403	0428	Trysil	7 105	10 281					
0403	Totalt		8 695	11 882	12 984	1 103	6,3	3,8	9,6
0404	0439	Folldal	1 854	15 592					
0404	0436	Tolga	1 857	12 027					
0404	0441	Os	2 073	10 631					
0404	0432	Rendalen*	2 312	17 029					
0404	0438	Alvdal	2 417	12 753					
0404	0437	Tynset	5 400	9 605					
0404	Totalt		15 913	12 276	15 853	3 578	18,5	11,3	56,9
04	Hedmark		67 671	10 951	12 939	1 988	12,1	7,3	134,5

Tabell A.2. forts.

Gruppe	Komnr.	Kommune	Innbyggere	Kroner per innbygger			Besparelse i prosent av bundne kostnader	Besparelse i prosent av samlet utgift	Totale besparelser i millioner kroner
				Frie disponible utgifter før sammenslåing	Frie disp. utgifter etter sammenslåing	Besparelse			
Oppland									
0501	0512	Lesja	2 287	9 485					
0501	0511	Dovre	2 929	10 122					
0501	Totalt		5 216	9 843	11 554	1 712	9,0	5,9	8,9
0502	0513	Skjåk	2 410	9 352					
0502	0514	Lom	2 577	10 196					
0502	0515	Vågå	3 868	9 160					
0502	0517	Sel	6 284	8 146					
0502	Totalt		15 139	8 946	12 479	3 533	20,1	13,3	53,5
0503	0519	Sør-Fron	3 355	11 666					
0503	0520	Ringebu	4 840	9 178					
0503	0516	Nord-Fron	6 003	10 091					
0503	Totalt		14 198	10 152	13 249	3 097	18,8	11,6	44,0
0504	0521	Øyer	4 866	7 121					
0504	0501	Lillehammer*	24 400	10 379					
0504	Totalt		29 266	9 837	10 377	540	4,1	2,4	15,8
0505	0541	Etnedal	1 410	13 124					
0505	0545	Vang*	1 646	18 432					
0505	0543	Vestre Slidre	2 314	10 898					
0505	0544	Øystre Slidre	3 073	7 641					
0505	0540	Sør-Aurdal	3 443	7 644					
0505	0542	Nord-Aurdal	6 504	11 097					
0505	Totalt		18 390	10 660	14 067	3 407	17,9	11,5	62,7
05	Oppland		82 209	9 912	12 160	2 249	13,9	8,6	184,9

Tabell A.2. forts.

Grup- pe	Komnr.	Kommune	Innbyggere	Kroner per innbygger			Besparelse i prosent av bundne kostnader	Besparelse i prosent av samlet utgift	Totale besparelser i millioner kroner
				Frie disponible utgifter før sammen- slåing	Frie disp. utgifter etter sammen- slåing	Besparelse			
Buskerud									
0601	0622	Krødsherad	2 240	7 339					
0601	0612	Hole	4 787	10 770					
0601	0605	Ringerike	27 664	10 904					
0601	Totalt		34 691	10 655	11 435	780	5,9	3,3	27,0
0602	0615	Flå	1 116	15 496					
0602	0618	Hemsedal	1 824	18 362					
0602	0616	Nes	3 479	14 455					
0602	0617	Gol	4 353	11 442					
0602	0620	Hol*	4 622	21 213					
0602	0619	Ål	4 679	11 545					
0602	Totalt		20 073	15 092	18 457	3 365	19,1	10,3	67,5
0603	0632	Rollag	1 468	12 507					
0603	0631	Flesberg	2 501	8 367					
0603	0633	Nore og Uvdal*	2 819	14 328					
0603	Totalt		6 788	11 738	13 810	2 072	10,3	6,5	14,1
0604	0621	Sigdal	3 581	7 156					
0604	0623	Modum	12 262	9 025					
0604	Totalt		15 843	8 603	9 455	852	5,9	3,7	13,5
06	Buskerud		77 395	11 481	13 059	1 578	10,4	5,9	122,2

Tabell A.2. forts.

Gruppe	Komnr.	Kommune	Innbyggere	Kroner per innbygger			Besparelse i prosent av bundne kostnader	Besparelse i prosent av samlet utgift	Totale besparelser i millioner kroner
				Frie disponible utgifter før sammenslåing	Frie disp. utgifter etter sammenslåing	Besparelse			
Vestfold									
0701	0714	Hof	2 755	4 791					
0701	0702	Holmestrand	9 329	9 757					
0701		Totalt	12 084	8 625	9 988	1 363	9,2	5,8	16,5
0702	0718	Ramnes	3 684	4 659					
0702	0716	Våle	4 084	3 410					
0702		Totalt	7 768	4 003	6 589	2 586	14,0	11,5	20,1
0703	0719	Andebu	4 593	4 343					
0703	0720	Stokke*	9 325	9 244					
0703		Totalt	13 918	7 627	9 019	1 392	9,2	6,1	19,4
0704	0728	Lardal	2 319	7 999					
0704	0709	Larvik	39 759	9 053					
0704		Totalt	42 078	8 995	9 269	274	2,1	1,2	11,5
0705	0723	Tjøme	4 350	6 638					
0705	0722	Nøtterøy	19 318	8 693					
0705		Totalt	23 668	8 316	8 971	655	4,9	3,0	15,5
07		Vestfold	99 516	8 207	9 041	834	5,9	3,7	83,0

Tabell A.2. forts.

Grup- pe	Komnr.	Kommune	Innbyggere	Kroner per innbygger			Besparelse i prosent av bundne kostnader	Besparelse i prosent av samlet utgift	Totale besparelser i millioner kroner
				Frie disponible utgifter før sammen- slåing	Frie disp. utgifter etter sammen- slåing	Besparelse			
Telemark									
0801	0811	Siljan	2 270	5 715					
0801	0806	Skien*	49 035	11 062					
0801	Totalt		51 305	10 825	11 045	220	1,7	0,9	11,3
0802	0822	Sauherad	4 375	7 101					
0802	0821	Bø	4 871	8 758					
0802	Totalt		9 246	7 974	10 797	2 823	17,3	11,6	26,1
0803	0827	Hjartdal	1 686	8 336					
0803	0807	Notodden	12 149	11 443					
0803	Totalt		13 835	11 064	11 780	716	4,9	2,8	9,9
0804	0831	Fyresdal*	1 347	15 836					
0804	0830	Nissedal*	1 463	13 100					
0804	0829	Kviteseid	2 664	4 836					
0804	0828	Seljord	3 037	9 375					
0804	Totalt		8 511	9 617	12 693	3 075	15,9	10,6	26,2
0805	0833	Tokke	2 574	19 917					
0805	0834	Vinje	3 932	22 317					
0805	Totalt		6 506	21 368	23 354	1 986	10,1	4,8	12,9
0806	0817	Drangedal	4 149	7 605					
0806	0815	Kragerø	10 738	10 205					
0806	Totalt		14 887	9 480	10 509	1 028	6,9	4,2	15,3
08	Telemark		104 290	10 971	11 947	975	6,7	3,8	101,7

Tabell A.2. forts.

Gruppe	Komnr.	Kommune	Innbyggere	Kroner per innbygger			Besparelse i prosent av bundne kostnader	Besparelse i prosent av samlet utgift	Totale besparelser i millioner kroner
				Frie disponible utgifter før sammenslåing	Frie disp. utgifter etter sammenslåing	Besparelse			
Aust-Agder									
0901	0911	Gjerstad	2 561	5 214					
0901	0901	Risør	6 940	9 615					
0901		Totalt	9 501	8 428	10 874	2 446	14,0	9,4	23,2
0902	0912	Vegårshei	1 851	9 896					
0902	0914	Tvedestrand	5 929	9 516					
0902		Totalt	7 780	9 606	11 011	1 405	8,3	5,3	10,9
0903	0929	Åmli*	1 876	10 800					
0903	0919	Froland	4 473	6 325					
0903	0906	Arendal*	39 144	10 627					
0903		Totalt	45 493	10 212	10 621	409	3,1	1,8	18,6
0904	0928	Birkenes	4 200	5 465					
0904	0926	Lillesand	8 729	6 681					
0904		Totalt	12 929	6 286	7 979	1 693	10,9	7,8	21,9
0905	0941	Bykle*	867	82 064					
0905	0935	Iveland	1 115	11 095					
0905	0938	Bygland	1 328	16 289					
0905	0940	Valle*	1 453	29 024					
0905	0937	Evje og Hornnes	3 327	7 823					
0905		Totalt	8 090	21 428	24 611	3 184	16,2	7,7	25,8
09		Aust-Agder	83 793	10 430	11 629	1 198	8,0	4,7	100,4

Tabell A.2. forts.

Grup- pe	Komnr.	Kommune	Innbyggere	Kroner per innbygger			Besparelse i prosent av bundne kostnader	Besparelse i prosent av samlet utgift	Totale besparelser i millioner kroner
				Frie disponible utgifter før sammen- slåing	Frie disp. utgifter etter sammen- slåing	Besparelse			
Vest-Agder									
1001	1046	Sirdal*	1 737	45 872					
1001	1037	Kvinesdal	5 613	12 317					
1001	1004	Flekkefjord	8 813	8 503					
1001	Totalt		16 163	13 844	15 341	1 497	9,0	4,9	24,2
1002	1034	Hægebostad	1 572	9 871					
1002	1032	Lyngdal	6 951	7 851					
1002	1003	Farsund	9 321	9 414					
1002	Totalt		17 844	8 845	9 993	1 148	8,1	5,0	20,5
1003	1026	Åseral*	864	32 942					
1003	1027	Audnedal	1 543	7 634					
1003	1021	Marnardal	2 211	8 126					
1003	1029	Lindesnes	4 353	7 303					
1003	1002	Mandal	13 181	9 675					
1003	Totalt		22 152	9 819	11 490	1 670	10,7	6,6	37,0
1004	1017	Songdalen	5 290	5 393					
1004	1014	Vennesla*	11 951	8 891					
1004	Totalt		17 241	7 818	8 741	923	6,5	4,2	15,9
10	Vest-Agder		73 400	9 999	11 328	1 330	8,8	5,3	97,6

Tabell A.2. forts.

Gruppe	Komnr.	Kommune	Innbyggere	Kroner per innbygger			Besparelse i prosent av bundne kostnader	Besparelse i prosent av samlet utgift	Totale besparelser i millioner kroner
				Frie disponible utgifter før sammenslåing	Frie disp. utgifter etter sammenslåing	Besparelse			
Rogaland									
1101	1134	Suldal*	4 082	25 324					
1101	1154	Vindafjord	4 832	5 870					
1101	1135	Sauda	5 155	11 971					
1101	Totalt		14 069	13 750	16 995	3 245	18,2	10,3	45,7
1102	1151	Utsira*	228	35 837					
1102	1149	Karmøy	36 260	8 546					
1102	Totalt		36 488	8 717	8 783	66	0,6	0,3	2,4
1103	1145	Bokn*	773	13 434					
1103	1146	Tysvær	8 506	12 119					
1103	Totalt		9 279	12 228	12 858	630	3,9	2,2	5,8
1104	1133	Hjelmeland*	2 748	19 657					
1104	1141	Finnøy	2 848	7 360					
1104	Totalt		5 596	13 399	15 234	1 836	9,0	5,4	10,3
1105	1129	Forsand*	1 001	34 281					
1105	1130	Strand	9 837	9 526					
1105	Totalt		10 838	11 812	12 343	531	3,8	2,1	5,8
1106	1122	Gjesdal	8 534	6 980					
1106	1102	Sandnes	50 862	8 171					
1106	Totalt		59 396	8 000	8 189	189	1,5	0,9	11,2
1107	1112	Lund	3 084	5 153					
1107	1111	Sokndal	3 424	3 313					
1107	1101	Eigersund	13 045	7 693					
1107	Totalt		19 553	6 525	7 894	1 368	8,1	5,8	26,8
1108	1144	Kvitsøy*	523	19 628					
1108	1142	Rennesøy	2 918	6 219					
1108	1127	Randaberg	8 605	8 505					
1108	Totalt		12 046	8 434	10 207	1 773	12,4	7,8	21,4
11	Rogaland		167 265	9 161	9 934	773	5,5	3,3	129,3

Tabell A.2. forts.

Grup- pe	Komnr.	Kommune	Innbyggere	Kroner per innbygger			Besparelse i prosent av bundne kostnader	Besparelse i prosent av samlet utgift	Totale besparelser i millioner kroner
				Frie disponible utgifter før sammen- slåing	Frie disp. utgifter etter sammen- slåing	Besparelse			
Hordaland									
1201	1265	Fedje*	672	12 902					
1201	1264	Austrheim	2 542	5 604					
1201	1260	Radøy	4 572	5 098					
1201	Totalt		7 786	5 937	8 348	2 411	13,4	10,1	18,8
1202	1259	Øygarden*	3 560	13 775					
1202	1246	Fjell	17 469	7 236					
1202	Totalt		21 029	8 343	9 036	693	5,3	3,2	14,6
1203	1252	Modalen*	342	49 875					
1203	1266	Masfjorden*	1 785	15 805					
1203	1263	Lindås	12 410	7 259					
1203	Totalt		14 537	9 311	10 030	719	4,7	2,9	10,5
1204	1251	Vaksdal*	4 262	12 778					
1204	1235	Voss	13 735	11 234					
1204	Totalt		17 997	11 600	12 496	896	5,7	3,3	16,1
1205	1242	Samnanger	2 318	7 752					
1205	1241	Fusa	3 609	9 081					
1205	1238	Kvam	8 556	8 344					
1205	Totalt		14 483	8 433	10 791	2 358	13,2	8,9	34,1
1206	1234	Granvin	1 041	12 801					
1206	1233	Ulvik*	1 232	25 545					
1206	Totalt		2 273	19 708	19 687	-21	-0,1	-0,1	0,0
1207	1232	Eidfjord*	1 041	49 461					
1207	1227	Jondal	1 185	15 353					
1207	1231	Ullensvang	3 680	8 830					
1207	1228	Odda	7 886	17 479					
1207	Totalt		13 792	17 403	19 841	2 438	14,3	7,1	33,6
1208	1214	Ølen	3 293	5 396					
1208	1211	Etne	3 938	7 249					
1208	1216	Sveio	4 557	6 982					
1208	Totalt		11 788	6 628	10 281	3 653	20,6	15,0	43,1
1209	1223	Tysnes	2 821	5 636					
1209	1222	Fitjar	2 952	6 913					
1209	1244	Austevoll	4 305	6 189					
1209	1221	Stord	15 827	8 245					
1209	Totalt		25 905	7 467	9 082	1 615	10,9	7,2	41,8
12		Hordaland	129 590	9 602	11 242	1 640	10,3	6,4	212,5

Tabell A.2. forts.

Grup- pe	Komnr.	Kommune	Innbyggere	Kroner per innbygger			Besparelse i prosent av bundne kostnader	Besparelse i prosent av samlet utgift	Totale besparelser i millioner kroner
				Frie disponible utgifter før sammen- slåing	Frie disp. utgifter etter sammen- slåing	Besparelse			
Sogn og Fjordane									
1401	1441	Selje	3 169	4 956					
1401	1439	Vågsøy	6 476	7 723					
1401	Totalt		9 645	6 814	9 429	2 615	16,0	11,3	25,2
1402	1438	Bremanger	4 192	10 698					
1402	1401	Flora	11 050	12 174					
1402	Totalt		15 242	11 768	13 150	1 381	8,6	5,0	21,1
1403	1444	Hornindal	1 206	7 953					
1403	1449	Stryn	6 685	6 418					
1403	Totalt		7 891	6 653	8 503	1 850	10,2	7,4	14,6
1404	1429	Fjaler	3 032	8 910					
1404	1428	Askvoll	3 424	7 608					
1404	Totalt		6 456	8 220	10 278	2 058	10,3	7,3	13,3
1405	1433	Naustdal	2 680	9 911					
1405	1430	Gaular	2 894	5 973					
1405	1431	Jølster	2 939	7 489					
1405	1432	Førde	10 155	10 496					
1405	Totalt		18 668	9 237	11 343	2 105	12,9	8,2	39,3
1406	1412	Solund*	1 024	17 573					
1406	1413	Hyllestad	1 631	10 428					
1406	1411	Gulen	2 501	9 924					
1406	Totalt		5 156	11 603	11 928	325	1,4	0,9	1,7
1407	1418	Balestrand*	1 818	20 355					
1407	1416	Høyanger	4 778	18 076					
1407	Totalt		6 596	18 704	19 249	544	2,5	1,4	3,6
1408	1419	Leikanger	2 216	10 295					
1408	1417	Vik	3 023	11 925					
1408	1426	Luster*	5 095	15 200					
1408	1420	Sogndal	6 311	9 872					
1408	Totalt		16 645	11 932	15 185	3 253	19,3	11,3	54,1
1409	1421	Aurland*	1 822	35 039					
1409	1422	Lærdal	2 224	18 643					
1409	1424	Årdal	5 815	15 822					
1409	Totalt		9 861	20 009	22 466	2 458	15,6	6,9	24,2
14		Sogn og Fjordane	96 160	11 462	13 512	2 050	11,8	7,1	197,1

Tabell A.2. forts.

Grup- pe	Komnr.	Kommune	Innbyggere	Kroner per innbygger			Besparelse i prosent av bundne kostnader	Besparelse i prosent av samlet utgift	Totale besparelser i millioner kroner
				Frie disponible utgifter før sammen- slåing	Frie disp. utgifter etter sammen- slåing	Besparelse			
Møre og Romsdal									
1501	1572	Tustna	1 082	10 896					
1501	1573	Smøla	2 487	11 387					
1501	1569	Aure	2 862	12 527					
1501		Totalt	6 431	11 812	13 741	1 930	10,1	6,3	12,4
1502	1571	Halsa	1 903	8 914					
1502	1567	Rindal	2 193	10 743					
1502	1566	Surnadal	6 319	8 873					
1502		Totalt	10 415	9 274	12 415	3 141	17,4	11,5	32,7
1503	1557	Gjemnes	2 732	7 381					
1503	1560	Tingvoll	3 094	7 345					
1503		Totalt	5 826	7 362	9 109	1 748	9,0	6,5	10,2
1504	1543	Nesset	3 267	11 427					
1504	1539	Rauma	7 615	9 318					
1504		Totalt	10 882	9 951	11 574	1 623	9,6	6,0	17,7
1505	1551	Eide	3 096	6 526					
1505	1548	Fræna	9 105	8 034					
1505		Totalt	12 201	7 651	9 162	1 510	10,2	6,7	18,4
1506	1546	Sandøy*	1 359	14 211					
1506	1545	Midsund	2 009	9 245					
1506	1547	Aukra	2 983	8 188					
1506		Totalt	6 351	9 811	11 117	1 305	7,1	4,6	8,3
1507	1526	Stordal	1 092	10 522					
1507	1523	Ørskog*	2 065	12 053					
1507	1529	Skodje	3 505	6 801					
1507		Totalt	6 662	9 039	11 375	2 336	11,1	7,8	15,6
1508	1524	Norddal*	1 989	16 418					
1508	1525	Stranda	4 640	10 837					
1508		Totalt	6 629	12 512	14 052	1 540	8,5	5,0	10,2
1509	1517	Hareid	4 721	7 536					
1509	1516	Ulstein	6 385	9 774					
1509		Totalt	11 106	8 823	11 456	2 633	17,3	10,9	29,2
1510	1514	Sande	3 108	7 507					
1510	1511	Vanylven	3 637	6 177					
1510		Totalt	6 745	6 790	9 371	2 582	13,2	9,8	17,4
15		Møre og Romsdal	83 248	9 205	11 273	2 068	11,7	7,7	172,1

Tabell A.2. forts.

Grup- pe	Komnr.	Kommune	Innbyggere	Kroner per innbygger			Besparelse i prosent av bundne kostnader	Besparelse i prosent av samlet utgift	Totale besparelser i millioner kroner
				Frie disponible utgifter før sammen- slåing	Frie disp. utgifter etter sammen- slåing	Besparelse			
Sør-Trøndelag									
1601	1627	Bjugn	4 735	6 817					
1601	1621	Ørland	5 048	7 877					
1601	1624	Rissa	6 431	7 771					
1601		Totalt	16 214	7 526	10 093	2 568	16,2	11,0	41,6
1602	1617	Hitra	4 070	9 556					
1602	1620	Frøya	4 090	9 827					
1602		Totalt	8 160	9 692	12 075	2 383	12,3	8,2	19,4
1603	1613	Snillfjord	1 110	11 304					
1603	1622	Agdenes	1 807	5 276					
1603	1636	Meldal	4 030	8 927					
1603	1612	Hemne	4 325	8 732					
1603	1638	Orkdal	10 119	10 750					
1603		Totalt	21 391	9 565	11 371	1 806	11,1	7,0	38,6
1604	1665	Tydal*	972	28 872					
1604	1664	Selbu	3 977	9 719					
1604		Totalt	4 949	13 481	13 686	205	1,1	0,6	1,0
1605	1662	Klæbu*	4 800	11 751					
1605	1601	Trondheim	145 778	11 366					
1605		Totalt	150 578	11 379	11 480	101	0,8	0,4	15,2
1606	1644	Holtålen	2 256	8 894					
1606	1640	Røros	5 470	11 470					
1606		Totalt	7 726	10 718	12 734	2 016	11,4	7,1	15,6
1607	1632	Roan*	1 153	11 278					
1607	1633	Osen*	1 184	15 405					
1607	1630	Åfjord	3 460	8 031					
1607		Totalt	5 797	10 183	10 682	499	2,5	1,6	2,9
1608	1635	Rennebu	2 753	8 406					
1608	1634	Oppdal	6 244	9 709					
1608		Totalt	8 997	9 310	11 678	2 368	13,9	9,0	21,3
16		Sør-Trøndelag	223 812	10 774	11 470	696	5,1	2,8	155,7

Tabell A.2. forts.

Grup- pe	Komnr.	Kommune	Innbyggere	Kroner per innbygger			Besparelse i prosent av bundne kostnader	Besparelse i prosent av samlet utgift	Totale besparelser i millioner kroner
				Frie disponible utgifter før sammen- slåing	Frie disp. utgifter etter sammen- slåing	Besparelse			
Nord-Trøndelag									
1701	1748	Fosnes*	794	15 103					
1701	1749	Flatanger*	1 298	16 847					
1701	1743	Høylandet	1 356	9 750					
1701	1725	Namdalseid*	1 845	13 137					
1701	1744	Overhalla	3 653	7 780					
1701	1703	Namsos	12 227	11 265					
1701	Totalt		21 173	11 216	12 743	1 527	9,4	5,6	32,3
1702	1755	Leka*	741	21 231					
1702	1750	Vikna	3 775	10 428					
1702	1751	Nærøy	5 412	8 861					
1702	Totalt		9 928	10 380	13 071	2 691	14,9	9,4	26,7
1703	1739	Røyrvik*	656	36 581					
1703	1740	Namsskogan*	989	25 086					
1703	1738	Lierne	1 583	16 990					
1703	1742	Grong	2 523	13 915					
1703	Totalt		5 751	19 268	18 802	-466	-2,2	-1,1	-2,7
1704	1723	Mosvik*	954	13 708					
1704	1724	Verran	2 825	10 741					
1704	1718	Leksvik	3 522	6 933					
1704	Totalt		7 301	9 292	11 672	2 381	12,0	8,2	17,4
1705	1736	Snåsa*	2 411	11 908					
1705	1729	Inderøy	5 754	4 597					
1705	1702	Steinkjer*	20 382	10 424					
1705	Totalt		28 547	9 375	10 330	955	6,9	4,1	27,3
1706	1717	Frosta	2 425	6 789					
1706	1719	Levanger	17 446	9 090					
1706	Totalt		19 871	8 810	9 407	597	4,1	2,6	11,9
1707	1711	Meråker*	2 563	11 625					
1707	1714	Stjørdal	17 928	7 651					
1707	Totalt		20 491	8 149	8 748	599	4,1	2,6	12,3
17	Nord-Trøndelag		113 062	9 984	11 091	1 107	7,1	4,3	125,2

Tabell A.2. forts.

Grup- pe	Komnr.	Kommune	Innbyggere	Kroner per innbygger			Besparelse i prosent av bundne kostnader	Besparelse i prosent av samlet utgift	Totale besparelser i millioner kroner
				Frie disponible utgifter før sammen- slåing	Frie disp. utgifter etter sammen- slåing	Besparelse			
Nordland									
1801	1856	Røst*	667	21 409					
1801	1857	Værøy*	817	20 208					
1801	1874	Moskenes*	1 353	14 216					
1801	1859	Flakstad	1 617	10 962					
1801	1860	Vestvågøy	10 715	10 367					
1801		Totalt	15 169	11 789	11 153	-637	-4,1	-2,3	-9,7
1802	1867	Bø	3 392	12 722					
1802	1868	Øksnes	4 824	10 213					
1802		Totalt	8 216	11 249	13 720	2 471	13,8	8,5	20,3
1803	1850	Tysfjord*	2 372	16 622					
1803	1854	Ballangen	2 850	10 858					
1803		Totalt	5 222	13 476	15 202	1 726	8,4	5,1	9,0
1804	1849	Hamarøy*	2 101	16 929					
1804	1845	Sørfold	2 485	14 857					
1804	1848	Steigen	3 075	13 164					
1804		Totalt	7 661	14 746	15 387	641	3,1	1,8	4,9
1805	1842	Skjerstad	1 125	11 860					
1805	1839	Beiarn	1 357	18 089					
1805	1840	Saltdal	5 013	17 911					
1805		Totalt	7 495	17 035	18 939	1 904	8,0	4,7	14,3
1806	1835	Træna*	489	24 032					
1806	1828	Nesna	1 897	12 941					
1806	1834	Lurøy	2 141	9 974					
1806	1822	Leirfjord	2 268	10 659					
1806		Totalt	6 795	12 043	13 125	1 082	4,9	3,2	7,4
1807	1836	Rødøy*	1 619	17 818					
1807	1838	Gildeskål	2 419	13 333					
1807	1837	Meløy	6 833	13 070					
1807		Totalt	10 871	13 835	16 685	2 849	14,6	8,5	31,0
1808	1827	Dønna*	1 635	17 249					
1808	1818	Herøy*	1 921	16 663					
1808	1820	Alstahaug	7 448	13 001					
1808		Totalt	11 004	14 271	15 971	1 700	10,1	5,5	18,7
1809	1832	Hemnes	4 703	14 980					
1809	1833	Rana	25 193	14 430					
1809		Totalt	29 896	14 516	15 044	527	4,1	1,9	15,8

Tabell A.2. forts.

Grup- pe	Komnr.	Kommune	Innbyggere	Kroner per innbygger					
				Frie disponible utgifter før sammen- slåing	Frie disp. utgifter etter sammen- slåing	Besparelse	Besparelse i prosent av i prosent av bundne kostnader	Besparelse i prosent av i prosent av samlet utgift	Totale besparelser i millioner kroner
1810	1826	Hattfjelldal*	1 635	17 959					
1810	1825	Grane	1 682	13 432					
1810	1824	Vefsn	13 585	13 072					
1810		Totalt	16 902	13 580	14 288	708	4,9	2,5	12,0
1811	1816	Vevelstad*	618	27 318					
1811	1815	Vega*	1 428	16 481					
1811	1811	Bindal*	1 969	15 636					
1811	1812	Sømna	2 128	12 383					
1811	1813	Brønnøy	7 266	10 689					
1811		Totalt	13 409	13 068	14 523	1 455	7,7	4,5	19,5
1812	1853	Evenes	1 521	15 443					
1812	1852	Tjeldsund	1 523	14 081					
1812	1851	Lødingen	2 537	12 059					
1812		Totalt	5 581	13 533	15 532	1 998	10,1	6,0	11,2
18		Nordland	138 221	13 644	14 760	1 116	6,5	3,6	154,3

Tabell A.2. forts.

Grup- pe	Komnr.	Kommune	Innbyggere	Kroner per innbygger			Besparelse i prosent av bundne kostnader	Besparelse i prosent av samlet utgift	Totale besparelser i millioner kroner
				Frie disponible utgifter før sammen- slåing	Frie disp. utgifter etter sammen- slåing	Besparelse			
Troms									
1901	1915	Bjarkøy*	604	30 192					
1901	1917	Ibestad	1 899	14 900					
1901	1913	Skånland	3 136	9 578					
1901	1911	Kvæfjord*	3 352	23 890					
1901	1901	Harstad	22 967	12 903					
1901		Totalt	31 958	14 175	15 278	1 103	7,0	3,7	35,2
1902	1920	Lavangen	1 060	19 214					
1902	1919	Gratangen	1 340	17 701					
1902	1923	Salangen	2 385	15 465					
1902	1922	Bardu	3 770	15 494					
1902		Totalt	8 555	16 292	19 690	3 397	17,7	9,6	29,1
1903	1929	Berg	1 145	13 746					
1903	1928	Torsken*	1 201	18 574					
1903	1926	Dyrøy*	1 401	16 285					
1903	1927	Tranøy	1 712	14 855					
1903	1925	Sørreisa	3 353	12 268					
1903	1931	Lenvik	11 029	13 874					
1903		Totalt	19 841	14 135	15 791	1 656	9,9	5,4	32,9
1904	1939	Storfjord*	1 866	16 547					
1904	1938	Lyngen	3 342	11 143					
1904	1933	Balsfjord	5 848	9 407					
1904		Totalt	11 056	11 137	14 344	3 207	16,8	10,6	35,5
1905	1943	Kvænangen*	1 516	19 840					
1905	1940	Kåfjord- Gaivuotna*	2 484	18 416					
1905	1941	Skjervøy	2 973	14 210					
1905	1942	Nordreisa	4 816	13 039					
1905		Totalt	11 789	15 342	18 399	3 058	16,7	9,1	36,0
1906	1936	Karlsøy*	2 531	14 446					
1906	1902	Tromsø	57 485	13 979					
1906		Totalt	60 016	13 998	14 248	249	2,1	1,0	15,0
19		Troms	143 215	14 083	15 366	1 282	8,6	4,4	183,6

Tabell A.2. forts.

Grup- pe	Komnr.	Kommune	Innbyggere	Kroner per innbygger			Besparelse i prosent av bundne kostnader	Besparelse i prosent av samlet utgift	Totale besparelser i millioner kroner
				Frie disponible utgifter før sammen- slåing	Frie disp. utgifter etter sammen- slåing	Besparelse			
Finnmark									
2001	2021	Karasjohka- Karasjok	2 857	24 932					
2001	2011	Guovdageaidnu- Kautokeino	3 140	24 820					
2001	Totalt		5 997	24 873	26 823	1 950	10,9	4,6	11,7
2002	2015	Hasvik*	1 245	29 854					
2002	2014	Loppa*	1 448	22 834					
2002	2012	Alta	16 537	14 914					
2002	Totalt		19 230	16 478	16 594	116	0,8	0,4	2,2
2003	2018	Måsøy*	1 541	20 414					
2003	2019	Nordkapp*	3 606	20 354					
2003	Totalt		5 147	20 372	15 362	-5 010	-30,5	-13,6	-25,8
2004	2023	Gamvik*	1 337	30 907					
2004	2022	Lebesby*	1 538	23 174					
2004	2020	Porsanger	4 422	20 592					
2004	Totalt		7 297	23 026	21 258	-1 768	-10,1	-4,4	-12,9
2005	2017	Kvalsund*	1 148	22 745					
2005	2004	Hammerfest	9 216	20 747					
2005	Totalt		10 364	20 968	21 703	735	5,6	2,2	7,6
2006	2024	Berlevåg*	1 261	22 514					
2006	2028	Båtsfjord	2 544	20 696					
2006	2025	Deatnu-Tana	3 137	21 348					
2006	Totalt		6 942	21 321	21 516	196	1,1	0,5	1,4
2008	2027	Unjarga-Nesseby*	1 035	26 942					
2008	2002	Vardø	2 913	19 643					
2008	2003	Vadsø	6 164	19 654					
2008	Totalt		10 112	20 396	23 243	2 847	18,5	8,0	28,8
20		Finnmark	65 089	20 134	20 334	200	1,3	0,6	13,0
Alle gruppene samlet			2 052 517	10 848	11 986	1 139	7,6	4,4	2 337,0

Kommuner merket med * har høyere frie disponible utgifter per innbygger alene enn den sammenslåtte gruppen vil få dersom de frie disponible utgiftene fordeles likt i den nye felleskommunen.

Tabell A.3 Resultater for alternativ 3, økonomiske regioner, 1998

Reg- ion	Komnr.	Kommune	Innbyggere	Kroner per innbygger			Besparelse i prosent av bundne kostnader	Besparelse i prosent av samlet utgift	Totale besparelser i millioner kroner
				Frie disponible utgifter før sammen- slåing	Frie disp. utgifter etter sammen- slåing	Besparelse			
Østfold									
0191	0118	Aremark*	1 461	9 824					
0191	0101	Halden	26 417	8 391					
0191		Totalt	27 878	8 466	8 663	197	1,4	0,9	5,5
0192	0137	Våler	3 898	6 322					
0192	0135	Råde	6 073	7 679					
0192	0136	Rygge	12 887	8 126					
0192	0104	Moss*	25 860	11 384					
0192		Totalt	48 718	9 655	10 296	641	5,0	2,9	31,2
0193	0111	Hvaler	3 460	6 660					
0193	0128	Rakkestad	7 049	6 803					
0193	0105	Sarpsborg	46 692	9 794					
0193	0106	Fredrikstad*	66 746	10 645					
0193		Totalt	123 947	9 995	10 241	246	1,9	1,1	30,5
0194	0121	Rømskog*	669	11 560					
0194	0127	Skiptvet	3 125	7 414					
0194	0119	Marker	3 279	7 016					
0194	0138	Hobøl	4 156	4 798					
0194	0123	Spydeberg	4 367	7 319					
0194	0122	Trøgstad	4 816	6 096					
0194	0125	Eidsberg	9 369	8 336					
0194	0124	Askim*	13 261	10 259					
0194		Totalt	43 042	8 116	9 957	1 841	12,7	8,1	79,3
01		Østfold	243 585	9 420	10 021	601	4,5	2,7	146,5

Tabell A.3. forts.

Reg- ion	Komnr.	Kommune	Innbyggere	Kroner per innbygger			Besparelse i prosent av bundne kostnader	Besparelse i prosent av samlet utgift	Totale besparelser i millioner kroner
				Frie disponible utgifter før sammen- slåing	Frie disp. utgifter etter sammen- slåing	Besparelse			
Akershus									
0291	0211	Vestby	11 549	8 166					
0291	0215	Frogn	12 517	9 825					
0291	0214	Ås*	13 090	10 353					
0291	0216	Nesodden	14 691	8 099					
0291	0217	Oppegård*	22 611	12 074					
0291	0213	Ski*	24 766	11 124					
0291	Totalt		99 224	10 283	10 331	48	0,4	0,2	4,8
0292	0220	Asker	47 592	11 656					
0292	0219	Bærum*	99 590	14 369					
0292	Totalt		147 182	13 492	13 499	8	0,1	0,0	1,1
0293	0234	Gjerdrum	4 304	6 497					
0293	0229	Enebakk	8 393	7 402					
0293	0227	Fet	8 895	8 999					
0293	0226	Sørum	11 879	8 648					
0293	0221	Aurskog-Høland	12 384	7 594					
0293	0228	Rælingen	14 296	8 709					
0293	0236	Nes	15 873	8 339					
0293	0233	Nittedal*	17 892	9 761					
0293	0230	Lørenskog*	28 905	10 122					
0293	0231	Skedsmo*	37 102	10 241					
0293	Totalt		159 923	9 198	9 628	430	3,8	2,1	68,8
0294	0239	Hurdal	2 611	5 208					
0294	0238	Nannestad	8 451	7 902					
0294	0237	Eidsvoll	16 979	8 086					
0294	0235	Ullensaker*	19 120	11 731					
0294	Totalt		47 161	9 372	9 845	474	3,7	2,1	22,3
02	Akershus		453 490	10 847	11 061	214	1,8	1,0	97,0

Tabell A.3. forts.

Reg- ion	Komnr.	Kommune	Innbyggere	Kroner per innbygger			Besparelse i prosent av bundne kostnader	Besparelse i prosent av samlet utgift	Totale besparelser i millioner kroner
				Frie disponible utgifter før sammen- slåing	Frie disp. utgifter etter sammen- slåing	Besparelse			
Hedmark									
0491	0418	Nord-Odal	5 090	6 341					
0491	0423	Grue*	5 432	10 825					
0491	0420	Eidskog	6 328	6 015					
0491	0419	Sør-Odal*	7 264	10 262					
0491	0425	Åsnes	8 151	7 213					
0491	0402	Kongsvinger	17 232	10 174					
0491	Totalt		49 497	8 845	10 247	1 402	9,5	5,9	69,4
0492	0415	Løten	7 118	7 493					
0492	0417	Stange	17 685	9 479					
0492	0403	Hamar*	26 311	11 955					
0492	0412	Ringsaker	31 419	8 443					
0492	Totalt		82 533	9 703	9 840	137	1,0	0,6	11,3
0493	0434	Engerdal*	1 590	19 032					
0493	0430	Stor-Elvdal*	3 006	12 958					
0493	0426	Våler	4 146	10 992					
0493	0429	Åmot*	4 449	13 463					
0493	0428	Trysil	7 105	10 281					
0493	0427	Elverum	17 879	10 089					
0493	Totalt		38 175	11 215	12 541	1 326	8,7	5,0	50,6
0494	0439	Folldal	1 854	15 592					
0494	0436	Tolga	1 857	12 027					
0494	0441	Os	2 073	10 631					
0494	0432	Rendalen*	2 312	17 029					
0494	0438	Alvdal	2 417	12 753					
0494	0437	Tynset	5 400	9 605					
0494	Totalt		15 913	12 276	15 853	3 578	18,5	11,3	56,9
04	Hedmark		186 118	10 005	11 016	1 011	6,9	4,1	188,3

Tabell A.3. forts.

Reg- ion	Komnr.	Kommune	Innbyggere	Kroner per innbygger			Besparelse i prosent av bundne kostnader	Besparelse i prosent av samlet utgift	Totale besparelser i millioner kroner
				Frie disponible utgifter før sammen- slåing	Frie disp. utgifter etter sammen- slåing	Besparelse			
Oppland									
0591	0521	Øyer	4 866	7 121					
0591	0522	Gausdal	6 223	8 191					
0591	0501	Lillehammer	24 400	10 379					
0591	Totalt		35 489	9 548	10 414	866	6,4	3,8	30,7
0592	0536	Søndre Land*	6 069	11 388					
0592	0538	Nordre Land	6 952	7 998					
0592	0529	Vestre Toten	13 040	8 630					
0592	0528	Østre Toten	14 040	9 703					
0592	0502	Gjøvik*	26 863	10 889					
0592	Totalt		66 964	9 945	10 355	409	2,9	1,7	27,4
0593	0519	Sør-Fron	3 355	11 666					
0593	0520	Ringebu	4 840	9 178					
0593	0516	Nord-Fron	6 003	10 091					
0593	Totalt		14 198	10 152	13 249	3 097	18,8	11,6	44,0
0594	0512	Lesja	2 287	9 485					
0594	0513	Skjåk	2 410	9 352					
0594	0514	Lom	2 577	10 196					
0594	0511	Dovre	2 929	10 122					
0594	0515	Vågå	3 868	9 160					
0594	0517	Sel	6 284	8 146					
0594	Totalt		20 355	9 176	13 016	3 840	21,4	14,2	78,2
0595	0532	Jevnaker	5 983	7 989					
0595	0533	Lunner	8 148	8 133					
0595	0534	Gran	12 635	7 830					
0595	Totalt		26 766	7 958	8 834	876	6,0	3,9	23,5
0596	0541	Etnedal	1 410	13 124					
0596	0545	Vang*	1 646	18 432					
0596	0543	Vestre Slidre	2 314	10 898					
0596	0544	Øystre Slidre	3 073	7 641					
0596	0540	Sør-Aurdal	3 443	7 644					
0596	0542	Nord-Aurdal	6 504	11 097					
0596	Totalt		18 390	10 660	14 067	3 407	17,9	11,5	62,7
05	Oppland		182 162	9 578	11 041	1 462	9,6	5,9	266,4

Tabell A.3. forts.

Reg- ion	Komnr.	Kommune	Innbyggere	Kroner per innbygger			Besparelse i prosent av bundne kostnader	Besparelse i prosent av samlet utgift	Totale besparelser i millioner kroner
				Frie disponible utgifter før sammen- slåing	Frie disp. utgifter etter sammen- slåing	Besparelse			
Buskerud									
0691	0621	Sigdal	3 581	7 156					
0691	0628	Hurum	8 102	7 677					
0691	0623	Modum	12 262	9 025					
0691	0624	Øvre Eiker	14 918	8 949					
0691	0627	Røyken	15 867	7 287					
0691	0625	Nedre Eiker	19 945	6 550					
0691	0626	Lier*	21 176	9 978					
0691	0602	Drammen*	53 680	11 995					
0691		Totalt	149 531	9 586	9 786	200	1,6	0,9	29,8
0692	0632	Rollag*	1 468	12 507					
0692	0631	Flesberg	2 501	8 367					
0692	0633	Nore og Uvdal*	2 819	14 328					
0692	0604	Kongsberg	21 884	10 361					
0692		Totalt	28 672	10 687	11 727	1 040	7,4	4,2	29,8
0693	0622	Krødsherad	2 240	7 339					
0693	0612	Hole	4 787	10 770					
0693	0605	Ringerike	27 664	10 904					
0693		Totalt	34 691	10 655	11 435	780	5,9	3,3	27,0
0694	0615	Flå	1 116	15 496					
0694	0618	Hemsedal	1 824	18 362					
0694	0616	Nes	3 479	14 455					
0694	0617	Gol	4 353	11 442					
0694	0620	Hol*	4 622	21 213					
0694	0619	Ål	4 679	11 545					
0694		Totalt	20 073	15 092	18 457	3 365	19,1	10,3	67,5
06		Buskerud	232 967	10 355	11 018	662	4,9	2,8	154,3

Tabell A.3. forts.

Reg- ion	Komnr.	Kommune	Innbyggere	Kroner per innbygger			Besparelse i prosent av bundne kostnader	Besparelse i prosent av samlet utgift	Totale besparelser i millioner kroner
				Frie disponible utgifter før sammen- slåing	Frie disp. utgifter etter sammen- slåing	Besparelse			
Vestfold									
0791	0718	Ramnes	3 684	4 659					
0791	0716	Våle	4 084	3 410					
0791	0723	Tjøme	4 350	6 638					
0791	0719	Andebu	4 593	4 343					
0791	0720	Stokke	9 325	9 244					
0791	0722	Nøtterøy	19 318	8 693					
0791	0701	Borre	23 479	9 347					
0791	0704	Tønsberg*	34 045	11 298					
0791	Totalt		102 878	9 119	9 809	689	5,0	3,0	70,9
0792	0714	Hof	2 755	4 791					
0792	0702	Holmestrand	9 329	9 757					
0792	Totalt		12 084	8 625	9 988	1 363	9,2	5,8	16,5
0793	0728	Lardal	2 319	7 999					
0793	0706	Sandefjord	38 342	8 899					
0793	0709	Larvik	39 759	9 053					
0793	Totalt		80 420	8 949	9 106	157	1,2	0,7	12,7
0794	0711	Svelvik	6 152	8 527					
0794	0713	Sande	7 153	7 777					
0794	Totalt		13 305	8 124	10 148	2 024	14,0	9,0	26,9
07	Vestfold		208 687	8 962	9 570	608	4,4	2,7	127,0

Tabell A.3. forts.

Reg- ion	Komnr.	Kommune	Innbyggere	Kroner per innbygger			Besparelse i prosent av bundne kostnader	Besparelse i prosent av samlet utgift	Totale besparelser i millioner kroner
				Frie disponible utgifter før sammen- slåing	Frie disp. utgifter etter sammen- slåing	Besparelse			
Telemark									
0891	0811	Siljan	2 270	5 715					
0891	0819	Nome*	6 561	13 918					
0891	0814	Bamble	14 070	9 890					
0891	0805	Porsgrunn	32 371	10 498					
0891	0806	Skien	49 035	11 062					
0891	Totalt		104 307	10 792	11 071	279	2,2	1,2	29,1
0892	0827	Hjartdal	1 686	8 336					
0892	0822	Sauherad	4 375	7 101					
0892	0821	Bø	4 871	8 758					
0892	0807	Notodden	12 149	11 443					
0892	Totalt		23 081	9 826	11 611	1 785	11,7	7,1	41,2
0893	0817	Drangedal	4 149	7 605					
0893	0815	Kragerø	10 738	10 205					
0893	Totalt		14 887	9 480	10 509	1 028	6,9	4,2	15,3
0894	0826	Tinn	6 565	17 214					
0894	Totalt		6 565	17 214	17 214	0	0,0	0,0	0,0
0895	0831	Fyresdal	1 347	15 836					
0895	0830	Nissedal	1 463	13 100					
0895	0833	Tokke*	2 574	19 917					
0895	0829	Kviteseid	2 664	4 836					
0895	0828	Seljord	3 037	9 375					
0895	0834	Vinje*	3 932	22 317					
0895	Totalt		15 017	14 708	18 734	4 026	20,6	11,8	60,5
08	Telemark		163 857	11 153	12 044	891	6,3	3,5	146,1

Tabell A.3. forts.

Reg- ion	Komnr.	Kommune	Innbyggere	Kroner per innbygger			Besparelse i prosent av bundne kostnader	Besparelse i prosent av samlet utgift	Totale besparelser i millioner kroner
				Frie disponible utgifter før sammen- slåing	Frie disp. utgifter etter sammen- slåing	Besparelse			
Aust-Agder									
0991	0911	Gjerstad	2 561	5 214					
0991	0901	Risør	6 940	9 615					
0991	Totalt		9 501	8 428	10 874	2 446	14,0	9,4	23,2
0992	0912	Vegårshei	1 851	9 896					
0992	0929	Åmli*	1 876	10 800					
0992	0919	Froland	4 473	6 325					
0992	0914	Tvedestrand	5 929	9 516					
0992	0904	Grimstad	17 359	8 547					
0992	0906	Arendal*	39 144	10 627					
0992	Totalt		70 632	9 736	10 384	649	4,8	2,8	45,8
0993	0928	Birkenes	4 200	5 465					
0993	0926	Lillesand	8 729	6 681					
0993	Totalt		12 929	6 286	7 979	1 693	10,9	7,8	21,9
0994	0941	Bykle*	867	82 064					
0994	0935	Iveland	1 115	11 095					
0994	0938	Bygland	1 328	16 289					
0994	0940	Valle*	1 453	29 024					
0994	0937	Evje og Hornnes	3 327	7 823					
0994	Totalt		8 090	21 428	24 611	3 184	16,2	7,7	25,8
09	Aust-Agder		101 152	10 107	11 261	1 154	7,9	4,7	116,7

Tabell A.3. forts.

Reg- ion	Komnr.	Kommune	Innbyggere	Kroner per innbygger			Besparelse i prosent av bundne kostnader	Besparelse i prosent av samlet utgift	Totale besparelser i millioner kroner
				Frie disponible utgifter før sammen- slåing	Frie disp. utgifter etter sammen- slåing	Besparelse			
Vest-Agder									
1091	1017	Songdalen	5 290	5 393					
1091	1018	Søgne	8 513	6 709					
1091	1014	Vennesla	11 951	8 891					
1091	1001	Kristiansand*	70 640	11 126					
1091		Totalt	96 394	10 144	10 402	258	2,0	1,1	24,9
1092	1026	Åseral*	864	32 942					
1092	1027	Audnedal	1 543	7 634					
1092	1021	Marnardal	2 211	8 126					
1092	1029	Lindesnes	4 353	7 303					
1092	1002	Mandal	13 181	9 675					
1092		Totalt	22 152	9 819	11 490	1 670	10,7	6,6	37,0
1093	1034	Hægebostad	1 572	9 871					
1093	1032	Lyngdal	6 951	7 851					
1093	1003	Farsund	9 321	9 414					
1093		Totalt	17 844	8 845	9 993	1 148	8,1	5,0	20,5
1094	1046	Sirdal*	1 737	45 872					
1094	1037	Kvinesdal	5 613	12 317					
1094	1004	Flekkefjord	8 813	8 503					
1094		Totalt	16 163	13 844	15 341	1 497	9,0	4,9	24,2
10		Vest-Agder	152 553	10 337	11 036	698	5,0	2,9	106,5

Tabell A.3. forts.

Reg- ion	Komnr.	Kommune	Innbyggere	Kroner per innbygger			Besparelse i prosent av bundne kostnader	Besparelse i prosent av samlet utgift	Totale besparelser i millioner kroner
				Frie disponible utgifter før sammen- slåing	Frie disp. utgifter etter sammen- slåing	Besparelse			
Rogaland									
1191	1114	Bjerkreim	2 437	6 783					
1191	1112	Lund	3 084	5 153					
1191	1111	Sokndal	3 424	3 313					
1191	1101	Eigersund	13 045	7 693					
1191		Totalt	21 990	6 554	8 312	1 758	10,3	7,4	38,7
1192	1144	Kvitsøy*	523	19 628					
1192	1129	Forsand*	1 001	34 281					
1192	1133	Hjelmeland*	2 748	19 657					
1192	1141	Finnøy	2 848	7 360					
1192	1142	Rennesøy	2 918	6 219					
1192	1122	Gjesdal	8 534	6 980					
1192	1127	Randaberg	8 605	8 505					
1192	1130	Strand	9 837	9 526					
1192	1124	Sola	18 371	10 590					
1192	1102	Sandnes	50 862	8 171					
1192	1103	Stavanger*	106 858	12 609					
1192		Totalt	213 105	10 895	11 217	322	2,6	1,4	68,7
1193	1151	Utsira*	228	35 837					
1193	1145	Bokn*	773	13 434					
1193	1134	Suldal*	4 082	25 324					
1193	1154	Vindafjord	4 832	5 870					
1193	1135	Sauda*	5 155	11 971					
1193	1146	Tysvær*	8 506	12 119					
1193	1106	Haugesund	29 699	10 988					
1193	1149	Karmøy	36 260	8 546					
1193		Totalt	89 535	10 625	11 310	685	5,1	2,9	61,3
1194	1121	Time	12 973	8 826					
1194	1120	Klepp	13 240	8 467					
1194	1119	Hå*	13 498	10 338					
1194		Totalt	39 711	9 220	9 263	42	0,3	0,2	1,7
11		Rogaland	364 341	10 384	10 852	468	3,6	2,0	170,4

Tabell A.3. forts.

Reg- ion	Komnr.	Kommune	Innbyggere	Kroner per innbygger			Besparelse i prosent av bundne kostnader	Besparelse i prosent av samlet utgift	Totale besparelser i millioner kroner
				Frie disponible utgifter før sammen- slåing	Frie disp. utgifter etter sammen- slåing	Besparelse			
Hordaland									
1291	1252	Modalen*	342	49 875					
1291	1265	Fedje*	672	12 902					
1291	1266	Masfjorden*	1 785	15 805					
1291	1242	Samnanger	2 318	7 752					
1291	1264	Austrheim	2 542	5 604					
1291	1259	Øygarden*	3 560	13 775					
1291	1241	Fusa	3 609	9 081					
1291	1251	Vaksdal*	4 262	12 778					
1291	1244	Austevoll	4 305	6 189					
1291	1260	Radøy	4 572	5 098					
1291	1245	Sund	5 111	6 560					
1291	1256	Meland	5 167	6 446					
1291	1253	Osterøy	7 021	7 822					
1291	1238	Kvam	8 556	8 344					
1291	1263	Lindås	12 410	7 259					
1291	1243	Os	13 572	8 359					
1291	1246	Fjell	17 469	7 236					
1291	1247	Askøy	19 215	9 891					
1291	1201	Bergen*	225 439	11 501					
1291		Totalt	341 927	10 465	10 917	452	3,4	1,9	154,4
1292	1214	Ølen	3 293	5 396					
1292	1211	Etne	3 938	7 249					
1292	1216	Sveio	4 557	6 982					
1292		Totalt	11 788	6 628	10 281	3 653	20,6	15,0	43,1
1293	1223	Tysnes	2 821	5 636					
1293	1222	Fitjar	2 952	6 913					
1293	1219	Bømlo	10 553	6 630					
1293	1224	Kvinnherad*	13 155	13 174					
1293	1221	Stord	15 827	8 245					
1293		Totalt	45 308	9 051	9 652	602	4,2	2,6	27,3

Tabell A.3. forts.

Reg- ion	Komnr.	Kommune	Innbyggere	Kroner per innbygger					
				Frie disponible utgifter før sammen- slåing	Frie disp. utgifter etter sammen- slåing	Besparelse	Besparelse i prosent av bundne kostnader	Besparelse i prosent av samlet utgift	Totale besparelser i millioner kroner
1294	1232	Eidfjord*	1 041	49 461					
1294	1227	Jondal	1 185	15 353					
1294	1231	Ullensvang	3 680	8 830					
1294	1228	Odda	7 886	17 479					
1294		Totalt	13 792	17 403	19 841	2 438	14,3	7,1	33,6
1295	1234	Granvin	1 041	12 801					
1295	1233	Ulvik*	1 232	25 545					
1295	1235	Voss	13 735	11 234					
1295		Totalt	16 008	12 437	13 007	569	3,7	2,0	9,1
12		Hordaland	428 823	10 507	11 131	624	4,5	2,6	267,5

Tabell A.3. forts.

Reg- ion	Komnr.	Kommune	Innbyggere	Kroner per innbygger			Besparelse i prosent av bundne kostnader	Besparelse i prosent av samlet utgift	Totale besparelser i millioner kroner
				Frie disponible utgifter før sammen- slåing	Frie disp. utgifter etter sammen- slåing	Besparelse			
Sogn og Fjordane									
1491	1438	Bremanger	4 192	10 698					
1491	1401	Flora	11 050	12 174					
1491		Totalt	15 242	11 768	13 150	1 381	8,6	5,0	21,1
1492	1412	Solund	1 024	17 573					
1492	1418	Balestrand*	1 818	20 355					
1492	1411	Gulen	2 501	9 924					
1492	1416	Høyanger	4 778	18 076					
1492		Totalt	10 121	16 420	19 046	2 625	12,0	6,8	26,6
1493	1421	Aurland*	1 822	35 039					
1493	1419	Leikanger	2 216	10 295					
1493	1422	Lærdal*	2 224	18 643					
1493	1417	Vik	3 023	11 925					
1493	1426	Luster	5 095	15 200					
1493	1424	Årdal	5 815	15 822					
1493	1420	Sogndal	6 311	9 872					
1493		Totalt	26 506	14 937	17 962	3 026	18,4	9,6	80,2
1494	1413	Hyllestad	1 631	10 428					
1494	1433	Naustdal	2 680	9 911					
1494	1430	Gaular	2 894	5 973					
1494	1431	Jølster	2 939	7 489					
1494	1429	Fjaler	3 032	8 910					
1494	1428	Askvoll	3 424	7 608					
1494	1432	Førde	10 155	10 496					
1494		Totalt	26 755	9 064	11 793	2 728	15,5	10,2	73,0
1495	1444	Hornindal	1 206	7 953					
1495	1441	Selje	3 169	4 956					
1495	1443	Eid	5 804	7 063					
1495	1445	Gloppen	5 826	9 100					
1495	1439	Vågsøy	6 476	7 723					
1495	1449	Stryn	6 685	6 418					
1495		Totalt	29 166	7 277	10 137	2 860	16,6	11,7	83,4
14		Sogn og Fjordane	107 790	11 098	13 735	2 637	15,2	9,3	284,2

Tabell A.3. forts.

Reg- ion	Komnr.	Kommune	Innbyggere	Kroner per innbygger					
				Frie disponible utgifter før sammen- slåing	Frie disp. utgifter etter sammen- slåing	Besparelse	Besparelse i prosent av bundne kostnader	Besparelse i prosent av samlet utgift	Totale besparelser i millioner kroner
Møre og Romsdal									
1591	1545	Midsund	2 009	9 245					
1591	1557	Gjemnes	2 732	7 381					
1591	1547	Aukra	2 983	8 188					
1591	1551	Eide	3 096	6 526					
1591	1543	Nesset*	3 267	11 427					
1591	1535	Vestnes*	6 490	13 705					
1591	1539	Rauma	7 615	9 318					
1591	1548	Fræna	9 105	8 034					
1591	1502	Molde	23 381	9 948					
1591	Totalt		60 678	9 663	10 953	1 290	8,3	5,1	78,3
1592	1572	Tustna	1 082	10 896					
1592	1573	Smøla	2 487	11 387					
1592	1569	Aure*	2 862	12 527					
1592	1556	Frei	5 119	4 004					
1592	1554	Averøy	5 520	5 849					
1592	1503	Kristiansund*	16 899	12 117					
1592	Totalt		33 969	9 818	11 497	1 679	11,2	6,8	57,0
1593	1526	Stordal	1 092	10 522					
1593	1546	Sandøy*	1 359	14 211					
1593	1524	Norddal*	1 989	16 418					
1593	1523	Ørskog*	2 065	12 053					
1593	1529	Skodje	3 505	6 801					
1593	1525	Stranda*	4 640	10 837					
1593	1532	Giske	6 271	6 105					
1593	1531	Sula	6 938	7 408					
1593	1528	Sykkylven	7 160	8 201					
1593	1534	Haram	8 734	7 525					
1593	1504	Ålesund	37 901	10 617					
1593	Totalt		81 654	9 540	10 783	1 243	8,8	5,3	101,5

Tabell A.3. forts.

Reg- ion	Komnr.	Kommune	Innbyggere	Kroner per innbygger			Besparelse i prosent av bundne kostnader	Besparelse i prosent av samlet utgift	Totale besparelser i millioner kroner
				Frie disponible utgifter før sammen- slåing	Frie disp. utgifter etter sammen- slåing	Besparelse			
1594	1514	Sande	3 108	7 507					
1594	1511	Vanylven	3 637	6 177					
1594	1517	Hareid	4 721	7 536					
1594	1516	Ulstein	6 385	9 774					
1594	1515	Herøy	8 315	8 545					
1594	Totalt		26 166	8 210	10 889	2 679	16,7	11,1	70,1
1595	1519	Volda	8 244	8 534					
1595	1520	Ørsta	10 374	9 315					
1595	Totalt		18 618	8 969	9 550	581	4,0	2,5	10,8
1596	1560	Tingvoll	3 094	7 345					
1596	1563	Sunndal*	7 378	15 609					
1596	Totalt		10 472	13 167	15 551	2 384	15,2	8,3	25,0
1597	1571	Halsa	1 903	8 914					
1597	1567	Rindal	2 193	10 743					
1597	1566	Surnadal	6 319	8 873					
1597	Totalt		10 415	9 274	12 415	3 141	17,4	11,5	32,7
15	Møre og Romsdal		241 972	9 568	11 119	1 551	10,3	6,3	375,4

Tabell A.3. forts.

Reg- ion	Komnr.	Kommune	Innbyggere	Kroner per innbygger			Besparelse i prosent av bundne kostnader	Besparelse i prosent av samlet utgift	Totale besparelser i millioner kroner
				Frie disponible utgifter før sammen- slåing	Frie disp. utgifter etter sammen- slåing	Besparelse			
Sør-Trøndelag									
1691	1665	Tydal*	972	28 872					
1691	1664	Selbu	3 977	9 719					
1691	1662	Klæbu*	4 800	11 751					
1691	1648	Midtre Gauldal	5 761	7 306					
1691	1657	Skaun	5 793	7 613					
1691	1624	Rissa	6 431	7 771					
1691	1663	Malvik	10 766	8 860					
1691	1653	Melhus	13 045	8 738					
1691	1601	Trondheim*	145 778	11 366					
1691	Totalt		197 323	10 772	11 195	422	3,4	1,8	83,4
1692	1617	Hitra	4 070	9 556					
1692	1620	Frøya	4 090	9 827					
1692	Totalt		8 160	9 692	12 075	2 383	12,3	8,2	19,4
1693	1632	Roan	1 153	11 278					
1693	1633	Osen*	1 184	15 405					
1693	1630	Åfjord	3 460	8 031					
1693	1627	Bjugn	4 735	6 817					
1693	1621	Ørland	5 048	7 877					
1693	Totalt		15 580	8 413	11 540	3 127	18,1	12,2	48,7
1694	1635	Rennebu	2 753	8 406					
1694	1634	Oppdal	6 244	9 709					
1694	Totalt		8 997	9 310	11 678	2 368	13,9	9,0	21,3
1695	1613	Snillfjord	1 110	11 304					
1695	1622	Agdenes	1 807	5 276					
1695	1636	Meldal	4 030	8 927					
1695	1612	Hemne	4 325	8 732					
1695	1638	Orkdal	10 119	10 750					
1695	Totalt		21 391	9 565	11 371	1 806	11,1	7,0	38,6
1696	1644	Holtålen	2 256	8 894					
1696	1640	Røros	5 470	11 470					
1696	Totalt		7 726	10 718	12 734	2 016	11,4	7,1	15,6
16	Sør-Trøndelag		259 177	10 445	11 321	876	6,4	3,6	227,0

Tabell A.3. forts.

Reg- ion	Komnr.	Kommune	Innbyggere	Kroner per innbygger			Besparelse i prosent av bundne kostnader	Besparelse i prosent av samlet utgift	Totale besparelser i millioner kroner
				Frie disponible utgifter før sammen- slåing	Frie disp. utgifter etter sammen- slåing	Besparelse			
Nord-Trøndelag									
1791	1723	Mosvik*	954	13 708					
1791	1725	Namdalseid*	1 845	13 137					
1791	1736	Snåsa*	2 411	11 908					
1791	1724	Verran	2 825	10 741					
1791	1718	Leksvik	3 522	6 933					
1791	1729	Inderøy	5 754	4 597					
1791	1702	Steinkjer	20 382	10 424					
1791	Totalt		37 693	9 543	11 348	1 805	11,8	7,3	68,1
1792	1748	Fosnes*	794	15 103					
1792	1749	Flatanger*	1 298	16 847					
1792	1743	Høylandet	1 356	9 750					
1792	1744	Overhalla	3 653	7 780					
1792	1703	Namsos	12 227	11 265					
1792	Totalt		19 328	11 033	12 073	1 040	6,5	3,9	20,1
1793	1711	Meråker*	2 563	11 625					
1793	1714	Stjørdal	17 928	7 651					
1793	Totalt		20 491	8 149	8 748	599	4,1	2,6	12,3
1794	1717	Frosta	2 425	6 789					
1794	1721	Verdal	13 723	7 323					
1794	1719	Levanger*	17 446	9 090					
1794	Totalt		33 594	8 202	8 576	373	2,7	1,7	12,5
1795	1739	Røyrvik*	656	36 581					
1795	1740	Namsskogan*	989	25 086					
1795	1738	Lierne	1 583	16 990					
1795	1742	Grong	2 523	13 915					
1795	Totalt		5 751	19 268	18 802	-466	-2,2	-1,1	-2,7
1796	1755	Leka*	741	21 231					
1796	1750	Vikna	3 775	10 428					
1796	1751	Nærøy	5 412	8 861					
1796	Totalt		9 928	10 380	13 071	2 691	14,9	9,4	26,7
17	Nord-Trøndelag		126 785	9 696	10 777	1 081	7,0	4,3	137,0

Tabell A.3. forts.

Reg- ion	Komnr.	Kommune	Innbyggere	Kroner per innbygger			Besparelse i prosent av bundne kostnader	Besparelse i prosent av samlet utgift	Totale besparelser i millioner kroner
				Frie disponible utgifter før sammen- slåing	Frie disp. utgifter etter sammen- slåing	Besparelse			
Nordland									
1891	1842	Skjerstad	1 125	11 860					
1891	1839	Beiarn*	1 357	18 089					
1891	1836	Rødøy*	1 619	17 818					
1891	1849	Hamarøy*	2 101	16 929					
1891	1838	Gildeskål	2 419	13 333					
1891	1845	Sørfold	2 485	14 857					
1891	1848	Steigen	3 075	13 164					
1891	1840	Saltdal*	5 013	17 911					
1891	1837	Meløy	6 833	13 070					
1891	1841	Fauske*	9 729	15 859					
1891	1804	Bodø	40 388	13 122					
1891		Totalt	76 144	14 122	15 458	1 336	9,0	4,6	101,7
1892	1853	Evenes	1 521	15 443					
1892	1852	Tjeldsund	1 523	14 081					
1892	1850	Tysfjord	2 372	16 622					
1892	1851	Lødingen	2 537	12 059					
1892	1854	Ballangen	2 850	10 858					
1892	1805	Narvik	18 498	16 162					
1892		Totalt	29 301	15 183	17 281	2 099	13,7	6,9	61,5
1893	1816	Vevelstad*	618	27 318					
1893	1815	Vega*	1 428	16 481					
1893	1811	Bindal	1 969	15 636					
1893	1812	Sømna	2 128	12 383					
1893	1813	Brønnøy	7 266	10 689					
1893		Totalt	13 409	13 068	16 435	3 368	17,7	10,5	45,2
1894	1835	Træna*	489	24 032					
1894	1827	Dønna*	1 635	17 249					
1894	1818	Herøy*	1 921	16 663					
1894	1834	Lurøy	2 141	9 974					
1894	1822	Leirfjord	2 268	10 659					
1894	1820	Alstahaug	7 448	13 001					
1894		Totalt	15 902	13 478	15 504	2 026	10,8	6,3	32,2

Tabell A.3. forts.

Reg- ion	Komnr.	Kommune	Innbyggere	Kroner per innbygger			Besparelse i prosent av bundne kostnader	Besparelse i prosent av samlet utgift	Totale besparelser i millioner kroner
				Frie disponible utgifter før sammen- slåing	Frie disp. utgifter etter sammen- slåing	Besparelse			
1895	1826	Hattfjelldal*	1 635	17 959					
1895	1825	Grane	1 682	13 432					
1895	1824	Vefsn	13 585	13 072					
1895		Totalt	16 902	13 580	14 672	1 091	7,5	3,9	18,4
1896	1828	Nesna	1 897	12 941					
1896	1832	Hemnes	4 703	14 980					
1896	1833	Rana	25 193	14 430					
1896		Totalt	31 793	14 422	15 437	1 015	7,6	3,7	32,3
1897	1856	Røst*	667	21 409					
1897	1857	Værøy*	817	20 208					
1897	1874	Moskenes*	1 353	14 216					
1897	1859	Flakstad	1 617	10 962					
1897	1865	Vågan	9 247	12 465					
1897	1860	Vestvågøy	10 715	10 367					
1897		Totalt	24 416	12 045	12 806	760	5,0	2,8	18,6
1898	1867	Bø	3 392	12 722					
1898	1868	Øksnes	4 824	10 213					
1898	1871	Andøy*	5 854	14 521					
1898	1866	Hadsel	8 433	13 120					
1898	1870	Sortland	8 910	11 300					
1898		Totalt	31 413	12 376	14 234	1 858	11,9	6,6	58,4
18		Nordland	239 280	13 711	15 249	1 539	10,1	5,3	368,2

Tabell A.3. forts.

Reg- ion	Komnr.	Kommune	Innbyggere	Kroner per innbygger			Besparelse i prosent av bundne kostnader	Besparelse i prosent av samlet utgift	Totale besparelser i millioner kroner
				Frie disponible utgifter før sammen- slåing	Frie disp. utgifter etter sammen- slåing	Besparelse			
Troms									
1991	1915	Bjarkøy*	604	30 192					
1991	1917	Ibestad	1 899	14 900					
1991	1913	Skånland	3 136	9 578					
1991	1911	Kvæfjord*	3 352	23 890					
1991	1901	Harstad	22 967	12 903					
1991	Totalt		31 958	14 175	15 278	1 103	7,0	3,7	35,2
1992	1939	Storfjord*	1 866	16 547					
1992	1936	Karlsøy*	2 531	14 446					
1992	1938	Lyngen	3 342	11 143					
1992	1933	Balsfjord	5 848	9 407					
1992	1902	Tromsø	57 485	13 979					
1992	Totalt		71 072	13 553	14 273	719	5,6	2,7	51,1
1993	1920	Lavangen*	1 060	19 214					
1993	1919	Gratangen	1 340	17 701					
1993	1923	Salangen	2 385	15 465					
1993	1922	Bardu	3 770	15 494					
1993	1924	Målselv	7 073	14 740					
1993	Totalt		15 628	15 590	18 762	3 172	18,3	9,6	49,6
1994	1929	Berg	1 145	13 746					
1994	1928	Torsken*	1 201	18 574					
1994	1926	Dyrøy*	1 401	16 285					
1994	1927	Tranøy	1 712	14 855					
1994	1925	Sørreisa	3 353	12 268					
1994	1931	Lenvik	11 029	13 874					
1994	Totalt		19 841	14 135	15 791	1 656	9,9	5,4	32,9
1995	1943	Kvænangen*	1 516	19 840					
1995	1940	Gaivuotna*	2 484	18 416					
1995	1941	Skjervøy	2 973	14 210					
1995	1942	Nordreisa	4 816	13 039					
1995	Totalt		11 789	15 342	18 399	3 058	16,7	9,1	36,0
19	Troms		150 288	14 114	15 477	1 363	9,2	4,7	204,8

Tabell A.3. forts.

Reg- ion	Komnr.	Kommune	Innbyggere	Kroner per innbygger			Besparelse i prosent av bundne kostnader	Besparelse i prosent av samlet utgift	Totale besparelser i millioner kroner
				Frie disponible utgifter før sammen- slåing	Frie disp. utgifter etter sammen- slåing	Besparelse			
Finnmark									
2091	2027	Unjarga-Nesseby*	1 035	26 942					
2091	2024	Berlevåg	1 261	22 514					
2091	2028	Båtsfjord	2 544	20 696					
2091	2002	Vardø	2 913	19 643					
2091	2025	Deatnu-Tana	3 137	21 348					
2091	2003	Vadsø	6 164	19 654					
2091		Totalt	17 054	20 773	23 544	2 772	16,8	7,4	47,3
2092	2017	Kvalsund	1 148	22 745					
2092	2023	Gamvik*	1 337	30 907					
2092	2022	Lebesby	1 538	23 174					
2092	2018	Måsøy	1 541	20 414					
2092	2021	Karasjohka- Karasjok*	2 857	24 932					
2092	2019	Nordkapp	3 606	20 354					
2092	2020	Porsanger	4 422	20 592					
2092	2004	Hammerfest	9 216	20 747					
2092		Totalt	25 665	21 875	23 704	1 829	11,8	4,9	46,9
2093	2015	Hasvik*	1 245	29 854					
2093	2014	Loppa*	1 448	22 834					
2093	2011	Guovdageaidnu- Kautokeino*	3 140	24 820					
2093	2012	Alta	16 537	14 914					
2093		Totalt	22 370	17 649	18 361	712	4,7	2,2	15,9
2094	2030	Sør-Varanger	9 790	20 454					
2094		Totalt	9 790	20 454	20 454	0	0,0	0,0	0,0
20		Finnmark	74 879	20 176	21 646	1 471	9,6	4,1	110,1
Alle gruppene samlet			3 917 906	10 766	11 657	892	6,4	3,6	3 493,4

Kommuner merket med * har høyere frie disponible utgifter per innbygger alene enn den sammenslåtte gruppen vil få dersom de frie disponible utgiftene fordeles likt i den nye felleskommunen.

Vedlegg B. Kommunemodellen KOMMODE

Modellen KOMMODE er utviklet i Statistisk sentralbyrå. Analyseresultater og struktur i modellen er dokumentert i Aaberge og Langørgen (1997) og Langørgen og Aaberge (1998). Modellen forklarer variasjoner i utgiftene per innbygger innenfor 8 ulike tjenesteytende sektorer. Den forklarer også variasjoner i netto driftsresultatet per innbygger. I behandlingen av disse regnskapsstørrelsene blir det tatt hensyn til at de er gjenstand for kommunenes egne valg. Modellen er utformet i overensstemmelse med regnskapsmessige sammenhenger mellom inntekter, utgifter og netto driftsresultat, slik at disse sammenhengene alltid vil være oppfylt. Tilgangen av midler er alltid lik anvendelsen. Hvis f.eks. en kommune får en krone ekstra i rammetilskudd, vil dette nøyaktig motsvares av endringer i utgifter og netto driftsresultat.

De 8 tjenesteytende sektorene i modellen er:

1. Administrasjon
2. Utdanning
3. Barnehager og fritidshjem
4. Helsestell
5. Sosiale tjenester
6. Pleie- og omsorgstjenester
7. Kultur
8. Infrastruktur

I analysen er det innført et skille mellom tre typer av forklaringsfaktorer:

- Kommunens inntektsgrunnlag (gitt ved bl.a. skattesatser, skattegrunnlag og overføringer)
- Faktorer som forklarer variasjoner i kommunenes bundne kostnader
- Faktorer som påvirker kommunenes prioriteringer utover bundne kostnader

Inntektsgrunnlaget til en kommune legger sterke føringer på hvor mye kommunen kan bruke til forskjellige formål. Kommunen kan imidlertid øke utgiftene ved å redusere netto driftsresultatet. Handlefriheten er likevel begrenset, fordi kommunen må ta hensyn til krav fra staten knyttet til budsjettbalansen.

Modellen åpner for å identifisere kommunenes bundne kostnader i ulike tjenesteytende sektorer. Med *bundne kostnader* menes kostnader knyttet til å innfri minstandarder og lovpålagte oppgaver som er fastsatt av Stortinget eller Regjeringen, eller mer generelt; alle normer og minstekrav fra samfunnet som virker forpliktende for kommunene. Det er gjennomført analyser for å avdekke hvordan bundne kostnader innen ulike sektorer varierer mellom kommuner avhengig av blant annet demografiske, sosiale og geografiske faktorer. Hypoteser om variable som gir opphav til bundne kostnader kan avledes ut fra kjennskap til lovpålagte oppgaver, minstandarder,

produksjonsforhold og andre rammebetingelser for kommunene.

Frie disponible inntekter er et uttrykk for økonomisk handlefrihet målt ved de inntektene som kommunene har til rådighet etter at bundne kostnader i alt for alle sektorer er dekket. *De marginale budsjettandelene* viser hvordan de frie disponible inntektene blir fordelt på sektorer avhengig av lokale prioriteringer. De marginale budsjettandelene er antatt å variere fra kommune til kommune avhengig av lokalbefolkningens utdanningsnivå samt den partipolitiske sammensetningen av kommunestyret.

Med utgangspunkt i disse begrepene kan kommunenes driftsutgifter innen en bestemt tjenesteytende sektor (sektor *j*) dekomponeres på følgende måte:

$$\text{Utgifter}(j) = \text{Bundne kostnader}(j) + \text{Marginal budsjettandel}(j) \times \text{Frie disponible inntekter}$$

der bundne kostnader, marginale budsjettandeler og frie disponible inntekter varierer mellom kommuner som funksjoner av observerbare kjennetegn.

Resultatene fra prosjektet viser at modellen gir høy forklaringskraft for de fleste sektorer som inngår. Dessuten er fortegnene til de anslåtte parameterne i overensstemmelse med hva vi ville forvente basert på teoretiske betraktninger. Modellen ble først tallfestet på grunnlag av data for 1993. Det er imidlertid gjort en foreløpig oppdatering og reestimering av modellen med data for 1998. Den nye modellversjonen bekrefter mange av de sammenhenger som ble funnet på data for 1993.

I forbindelse med oppdateringen er det gjort noen endringer i modellspesifikasjonen. For det første er modellen forenklet ved at kommunale gebyrer blir behandlet som eksogene. Estimeringen av bundne kostnader, marginale budsjettandeler og frie disponible inntekter blir i liten grad påvirket av denne forenklingen. For det andre er utgiftsbegrepet i modellen endret ved at arbeidsgiveravgiften er trukket fra både på utgifts- og inntektssiden. Dette gjør det mulig å tallfeste bundne kostnader og frie disponible inntekter eksklusive arbeidsgiveravgift. Modellen tar dermed hensyn til forskjeller i kommunenes rammebetingelser som skyldes regional differensiering av arbeidsgiveravgiften. For det tredje er det gjort noen endringer i spesifikasjonen av hvilke variable som påvirker bundne kostnader og marginale budsjettandeler. Den viktigste endringen er at vi har utelatt en kuldeindikator som viser seg å gi større økonomiske utslag enn vi ville forvente for et estimat på fyringsutgifter. Det er derfor nærliggende å tolke disse sammenhengene som spuriøse, og inntil vi eventuelt får klarlagt hvilke

utelatte faktorer som blir fanget opp indirekte, har vi valgt å ikke ta med slike effekter i modellen. For det fjerde har vi lagt en restriksjon på summen av modellens konstantledd som bestemmer nivået for de frie disponible inntektene, siden dette nivået er uskarpt bestemt. Denne restriksjonen bli nærmere omtalt nedenfor.

B.1. Nærmere om beregningen av bundne kostnader

I analysen på data for 1993 og 1998 har vi testet en lang rekke hypoteser om hvordan ulike forklaringsfaktorer påvirker kommunenes kostnader. Modellen er basert på et utvidet lineært utgiftssystem,⁶ og kan uttrykkes på formen

$$(B.1) \quad \begin{aligned} u_i &= \alpha_i + \beta_i (y + v - \alpha_0 - \alpha) i = 0, 1, 2, \dots, 8 \\ \alpha &= \sum_{i=1}^8 \alpha_i, \sum_{i=1}^8 \beta_i = 1 \end{aligned}$$

der u_i er driftsutgifter per innbygger innen sektor i ($i \neq 0$), og u_0 er netto driftsresultat per innbygger. Kommunenes eksogene inntekter per innbygger er gitt ved y , mens v er kommunale gebyrer per innbygger.⁷ Innenfor denne modellrammen kan α_i ($i \neq 0$) defineres som kommunenes bundne kostnader per innbygger i sektor i . Dette er i tråd med den vanlige fortolkningen av disse parameterne som «minsteutgifter». Kommunenes totale bundne kostnader er gitt ved

$$\alpha = \sum_{i=1}^8 \alpha_i. \text{ Parameteren } \alpha_0 \text{ er knyttet til}$$

spareatferden til kommunene.⁸ Parameterne β_i kan tolkes som marginale budsjettdeler, og sier noe om hvordan økte frie disponible inntekter blir fordelt på sektorene i modellen.

På grunn av ulike lokale kostnadsforhold vil de bundne kostnadene per innbygger variere mellom kommuner. Dette er ivare tatt ved å la α_i ($i = 1, 2, \dots, 8$) variere som en funksjon av observerbare kjennetegn som antas å påvirke kommunenes kostnader. For hver tjenesteytende sektor har vi hypoteser om hvilke forhold som kan skape forskjeller i kommunenes bundne kostnader. Slike antakelser om heterogenitet kan spesifiseres på formen

$$(B.2) \quad \alpha_i = \alpha_{i0} + \sum_{j=1}^k \alpha_{ij} z_j, \quad i = 1, 2, \dots, 8$$

der z_1, z_2, \dots, z_r er k variable som antas å påvirke de sektorspesifikke bundne kostnadene, og α_{ij} er parametere. I den nye modellversjonen basert på data for 1998 (KOMMODE II) er det lagt en restriksjon på summen av konstantleddene α_{i0} , se Langørgen og Aaberge (2001). Summen er bestemt slik at minimumsverdien for de frie disponible inntektene er lik 0, dvs. at bundne kostnader i alt er lik inntektene i den kommunen som har lavest økonomisk handlefrihet. Denne restriksjonen på bundne kostnader i alt gir resultater som er konsistente med modellens forutsetninger og er dessuten relevant når vi ønsker å fortolke bundne kostnader som minsteutgifter.⁹ Den "fattigste" kommunen blir dermed referansepunkt for å bestemme nivået på de bundne kostnadene. Merk at variasjonene i bundne kostnader og frie disponible inntekter ikke blir merkbart påvirket av restriksjonen på modellens konstantledd.

En oversikt over effekter av variable som påvirker de bundne kostnadene i modellen er gjengitt i tabell B.1. Tallene i tabellen viser verdier på de estimerte koeffisientene. Koeffisientene kan tolkes som økningen i en kommunes sektorspesifikke bundne kostnader (målt i 1000 kroner¹⁰) når en bestemt forklaringsfaktor øker med én enhet. Tomme felter markerer effekter som er satt lik null fordi vi ikke har noen *a priori* oppfatning om at effektene er forskjellige fra null, eller fordi vi ikke finner noen signifikant sammenheng. For effekter med en overbevisende teoretisk begrunnelse er imidlertid statistisk signifikans av underordnet betydning for valg av modell. Variablene i forspalten i tabell B.1 svarer til variablene z_j i likning (B.2), mens koeffisientene i tabellen er estimater på parameterne α_{ij} . Koeffisientene i tabell B.1 er endret i forhold til koeffisientene som ble rapportert i Langørgen og Aaberge (2001). Dette skyldes at KOMMODE i forbindelse med denne rapporten ble reestimert med gjennomsnittlig reiseavstand til sonesenter som bosettingsvariabel. I Langørgen og Aaberge (2001) benyttes gjennomsnittlig reisetid til kommunesenter som bosettingsvariabel. Utsiftingen gir imidlertid kun små utslag på koeffisientene.

Flere av de kommunale tjenestene er rettet mot en bestemt aldersgruppe. Det er derfor ikke overraskende at de bundne kostnadene avhenger av alderssammensetningen. Jo flere barn under skolealder, jo høyere blir utgiftene til barnehager og helsestell. Flere barn i skolealder gir høyere utgifter i grunnskoler, og flere gamle gir høyere utgifter til helsestell og eldreomsorg.

⁶ Se Lluch (1973) for en nærmere beskrivelse av det utvidete lineære utgiftssystemet.

⁷ I modellversjonen for 1993 ble gebyrene bestemt endogen, men modellen for 1998 er forenklet ved å la gebyrene inngå på samme måte som øvrige inntekter.

⁸ Med sparing mener vi her overskuddet på driftsregnskapet, dvs. netto driftsresultatet.

⁹ Det er *summen* av konstantledd som er underlagt en restriksjon, mens hvert av de sektorspesifikke konstantleddene blir bestemt ved estimering.

¹⁰ Koeffisientene for de demografiske og sosiodemografiske variablene i tabellen er målt i 1000 kroner, mens koeffisientene for de øvrige variablene har benevnningen 1000 kroner per innbygger.

Tabell B.1. Estimerte koeffisienter for faktorer som påvirker bundne kostnader i kommunal tjenesteyting, 1998

	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
Konstantledd	0,44	-0,62	-0,57	0,09	0,58	-0,37	0,47	0,12
Befolkning 0-5 år			16,49	1,18				
Befolkning 6-15 år		37,10						
Befolkning 67-79 år						8,34		
Befolkning 80-89 år				1,20		31,70		
Befolkning 90 år og over				1,20		166,0		
Barn 0-5 år med enslig forsørger			18,86					
PU 7-15 år		191,7						
PU 16 år og over						476,4		
Fremmedkulturelle utenlandske statsborgere					20,77			
Skilte og separerte					9,04			
Arbeidsledige under 60 år					8,11			
Reiseavstand til senter i sonen		0,64		0,17		0,36		
Bosettingstetthet		-0,68					0,04	
Senterkommuner					0,34			
Omlandskommuner							-0,09	
Småkommuner	0,92	1,25	0,61	0,54	-0,33	1,29		1,58
Invers folkemengde	1,10							
Høygradig renskapasitet								0,57
Snønedbør								0,10

Sektor 1: Administrasjon

Sektor 2: Utdanning

Sektor 3: Barnehager/fritidshjem

Sektor 4: Helsestell

Sektor 5: Sosiale tjenester

Sektor 6: Pleie og omsorg

Sektor 7: Kultur

Sektor 8: Infrastruktur

Vi har testet ut alternative inndelinger i aldersgrupper for eldre over 67 år. Innen pleie- og omsorgstjenestene finner vi relativt høye merkostnader for de eldre over 90 år, men også personer i alderen 67-89 år bidrar til høyere utgifter.¹¹ Innen helsestell finner vi svakere effekter av alderssammensetningen på data for 1998 enn på data for 1993.

Barn av enslige forsørgere bidrar til økte kostnader i barnehager, noe som har sammenheng med høyere dekningsgrad for disse barna. Psykisk utviklingshemmede gir høyere utgifter til utdanning og pleie og omsorg. Resultatene tyder på at kommunene bruker mer ressurser per voksen person enn per barn med psykisk utviklingshemming. Dette gjelder spesielt for pleie- og omsorgssektoren.

Fremmedkulturelle utenlandske statsborgere, skilte og separerte og arbeidsledige er grupper som bidrar til økte kostnader i sosiale tjenester. Dette skyldes at disse gruppene har relativt høy tilbøyelighet til å være klienter i kommunale sosiale tjenester. For senterkommuner med et tettsted på over 15 000 innbyggere finner vi særskilt høye utgifter til sosiale tjenester. Det er altså en tendens til at urbanisering medfører sosiale problemer utover det som fanges opp av indikatorene for innvandring, skilsmisser og arbeidsledighet. Vi finner også en tendens til at små kommuner har relativt lave utgifter til sosiale tjenester.

¹¹ Pga. høy korrelasjon mellom folkemengden i aldersgruppene 67-79 år og 80-89 år er det her pålagt en restriksjon på forholdet mellom koeffisientene for disse aldersgruppene. Denne restriksjonen er avledet fra supplerende informasjon om gjennomsnittlige dekningsgrader innen pleie og omsorg etter alder.

Kommuner med få innbyggere og spredt bosetning kan ha høyere kostnader i kommunal tjenesteyting pga. smådriftsulemper eller høye reiseutgifter i tilknytning til desentralisering. Utgiftene til utdanning, helsestell og pleie- og omsorg øker således med innbyggernes reiseavstand til sonesenteret.

Høy bosettingstetthet gir lavere utgifter til utdanning. Effekten fanger opp kostnader knyttet til en desentralisert skolestruktur. Vi finner også en viss tendens til at kulturutgiftene øker med bosettingstettheten. Kultur-tjenester er vanligvis sentralt lokalisert, slik at beboere i grigrendte strøk må reise inn til byer eller tettsteder for å benytte seg av tilbudet. Dette fører også til at omlandskommuner i nærheten av bysentra har lavere kulturutgifter enn andre kommuner.

Modellen fanger opp smådriftsulemper og andre kostnader knyttet til desentralisering ved hjelp av en indikator for småkommuner, samt invers folkemengde. Spesifikasjonen av indikatoren for småkommuner er endret i den nye modellversjonen, slik at estimatene ikke er direkte sammenliknbare med resultatene i Aaberge og Langørgen (1997).¹² I modellen vil

¹² I den tidligere versjonen benytter vi en dummyvariabel med verdi 1 for kommuner med færre enn 5000 innbyggere og verdi 0 ellers. I den nye versjonen har vi i stedet valgt en kontinuerlig funksjon som faller lineært fra verdien 1 for 0 innbyggere til verdien 0 for 10000 innbyggere, og deretter holdes konstant på verdien 0 for større kommuner.

Tabell B.2. Summarisk statistikk for fordelingen av estimerte sektorspesifikke bundne kostnader 1998. Kroner per innbygger

	α_1	α_2	α_3	α_4	α_5	α_6	α_7	α_8	α
Gjennomsnitt	1 271	5 250	1 226	651	1 031	5 968	453	1 421	17 271
Minimum	446	2 533	685	244	440	1 518	379	233	10 080
Maksimum	6 184	10 007	2 216	1 760	2 716	23 429	503	2 634	35 363
Standard avvik	684	1 030	252	265	328	2 193	42	563	3 744

* Antall observasjoner = 435.

Tabell B.3. Bundne kostnader som andel av sektorspesifikke utgifter 1998. Prosent

Tjenesteytende sektorer	1	2	3	4	5	6	7	8	I alt
Gjennomsnitt	48,6	72,4	53,1	44,9	88,1	68,2	31,1	32,4	58,7
Sektor 1: Administrasjon	Sektor 5: Sosiale Tjenester								
Sektor 2: Utdanning	Sektor 6: Pleie og omsorg								
Sektor 3: Barnehager/fritidshjem	Sektor 7: Kultur								
Sektor 4: Helsestell	Sektor 8: Infrastruktur								

stordriftsfordeler innebære at kostnadene per innbygger avtar med innbyggertallet. Indikatoren for småkommuner er tatt med fordi den har en selvstendig effekt i tillegg til effekten av invers folkemengde. Der invers folkemengde inngår vil smådriftsulempene avta gradvis med folketallet.¹³ Resultatene fra analysen viser at det er smådriftsulempene eller desentraliseringskostnader i samtlige tjenesteytende sektorer, unntatt sosiale tjenester og kultursektoren. Innen sosiale tjenester har små kommuner en økonomisk fordel knyttet til omfanget av sosiale problemer. Etter å ha testet ut både invers folkemengde og indikatoren for småkommuner i samtlige sektorer fant vi at indikatoren for småkommuner var statistisk signifikant i samtlige sektorer utenom kultursektoren. Invers folkemengde bidrar bare til økte smådriftsulempene innen administrasjon. Dette tyder på at smådriftsulempene innen de fleste sektorer ikke er så ekstremt høye for de aller minste kommunene, og at det derfor ikke er nødvendig å benytte en sterkt konveks funksjonsform for å fange opp slike ulemper.

I analysen finner vi at høygradig rensing av kloakk bidrar til høyere utgifter til infrastruktur. Høygradig renskapasitet viser andelen av renskapasiteten som benytter en biologisk eller kjemisk rensemetode. Rensetypen er bestemt etter pålegg fra fylkesmannen. Videre finner vi en tendens til økte utgifter i infrastruktur med økende snønedbør. Dette har sammenheng med kostnader knyttet til snørydding.

Ved hjelp av estimatene i tabell A.1 og observasjoner av variablene i forspalten kan vi beregne sektorspesifikke bundne kostnader i hht. definisjonen i likning B.2. Totale bundne kostnader α framkommer som summen av de sektorspesifikke bundne kostnadene.

Summarisk statistikk for kommunenes beregnede bundne kostnader er vist i tabell B.2.

Tabell B.3 viser de estimerte bundne kostnadene som andel av de predikerte utgiftene. Andelen er særlig høy innen utdanning, sosiale tjenester og pleie og omsorg. Disse tjenestene blir betraktet som nasjonale velferdstjenester, og er derfor i høy grad underlagt sentrale reguleringer som medfører bundne kostnader for kommunene. Dette er også sektorer som er omfattet av utgiftsutjevningen i inntektssystemet. For barnehager, kultur og infrastruktur blir det ikke kompensert for variasjoner i utgiftsbehov gjennom inntektssystemet.

¹³ Invers folkemengde er en konveks avtakende funksjon av folkemengden.

De sist utgitte publikasjonene i serien Rapporter*Recent publications in the series Reports*

- 2001/36 G. Haakonsen og E. Kvingedal: Utslipp til luft fra vedfyring i Norge. Utslippsfaktorer, ildstedsbestand og fyringsvaner. 2001. 51s. 180 kr inkl. mva. ISBN 82-537-4994-5
- 2001/37 K. Rypdal og L-C. Zhang: Uncertainties in Emissions of Long-Range Air Pollutants. 2001. 49s. 155 kr inkl. mva. ISBN 82-537-5000-5
- 2001/38 B. Kupis Frøyen og Ø. Skullerud: Avfallsregnskap for Norge. Metoder og resultater for tekstilavfall. 2001. 41s. 155 kr inkl. mva. ISBN 82-537-5005-6
- 2001/39 G.I. Gundersen og O. Rognstad: Lagring og bruk av husdyrgjødsel. 2001. 47s. 155 kr inkl. mva. ISBN 82-537-5007-2
- 2001/40 I. Hauge Byberg, A. Hurlen Foss og T. Noack: Gjete kongens harer- rapport fra arbeidet med å få samboerne mer innpasset i statistikken. 2001. 60s. 180 kr inkl. mva. ISBN 82-537-5008-0
- 2001/41 E. Engelién og P. Schøning: Friluftsliv og tilgjengelighet- metode for beregning av nøkkeltall. 2001. 23s. 155 kr inkl. mva. ISBN 82-537-5012-9
- 2001/42 G.M. Pilskog, L. Solheim og K. Ødegård: Bruk av informasjons- og kommunikasjontechnologi i næringslivet 2000. 2001. 56s. 180 kr inkl. mva. ISBN 82-537-5013-7
- 2001/43 T. Smith og S.E. Stave: Ressursinnsats, utslipp og rensing i den kommunale avløpssektoren. 2001. 64s. ISBN 82-537-5014-5
- 2002/1 E. Rønning og S. T. Vikan: Lærernes arbeidsmiljø i 1990- årene. 2002. 60s. 180 kr inkl. mva. ISBN 82-537-5016-1
- 2002/2 V.V. Holst Bloch: Arealstatistikk for tettstedsnære områder 1999-2000. 2002. 37s. 155 kr inkl. mva. ISBN 82-5375021-8
- 2002/3 J. Lyngstad og A. Støttrup Andersen: Utvikling i boforhold 1987-1997. Rapport til Boligutvalget. 2002. 40s. 155 kr inkl. mva. ISBN 82-537-5031-5
- 2002/4 E. Røed Larsen: Boligutgiftene i Norge på 1990-tallet. Systematiske observasjoner av livsfase, geografi og husholdningstype. 2002. 25s. 155 kr inkl. mva. ISBN 82-537-5024-2
- 2002/5 L. Østby: Demografi, flytting og boligbehov på 1990-tallet. 2002. 48s. 155 kr inkl. mva. ISBN 82-537-5029-3
- 2002/6 L.S. Stambøl: Qualification, mobility and performance in a sample of Norwegian regional labour markets. 2002. 46s. 155 kr inkl. mva. ISBN 82-537-5033-1
- 2002/7 A. Finstad, G. Haakonsen og K. Rypdal: Utslipp til luft av dioksiner i Norge - Dokumentasjon av metode og resultater. 2002. 33s. 155 kr inkl. mva. ISBN 82-537-5040-4
- 2002/8 A. Finstad, K. Flugsrud og K. Rypdal: Utslipp til luft fra norsk luftfart. 2002. 31s. 155 kr inkl. mva. ISBN 82-537-5047-1
- 2002/9 A. K. Brændvang og K. Ø. Sørensen: Fylkesfordelt satellittregnskap for turisme. 2002. 40s. 155 kr inkl. mva. ISBN 82-537-5049-8
- 2002/10 Use of ICT in Nordic enterprises 2000/2001. 2002. 25s. 155 kr inkl. mva. ISBN 82-537-5050-1
- 2002/11 T. Bye, O. Jess Olsen og K. Skytte: Grønne sertifikater - design og funksjon. 38s. 155 kr inkl. mva. ISBN 82-537-5052-8
- 2002/12 A. Støttrup Andersen: Yngre på boligmarkedet 1987-1997. 2002. 40s. 155 kr inkl. mva. ISBN 82-537-5064-1
- 2002/13 A. Sundvoll og I. Kvalstad: SEDA - Sentrale data fra allmennlegetjenesten. Sluttrapport fra pilotprosjektet. 2002. 126s. 210 kr inkl. mva. ISBN 82-537-5075-7
- 2002/14 M.I. Kirkeberg, B.A. Holth og A.E. Storrud: Pris, forbruk og inntekt. Økonomiske levekår på Svalbard sammenlignet med fastlandet i 1990 og 2000. 2002. 112s. 210 kr inkl. mva. ISBN 82-537-5081-1